

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών.

ΠΜΣ Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών

Διπλωματική Εργασία

**ΘΕΜΑ: Το «Μνημόνιο» Τουρκίας Λιβύης ως Αφορμή για την Επίτευξη
Μόνιμης Λύσης για την Οριοθέτηση Θαλασσίων Ζωνών Μεταξύ Ελλάδας και
Τουρκίας.**

Επιμέλεια: Περράκης Ιωάννης
MΘ19024
Επιβλέπων Καθηγητής: Λιάκουρας Πέτρος

Σεπτέμβρης 2021

9/2021

Σεπτέμβριος 2021

**Το «Μνημόνιο» Τουρκίας Λιβύης ως Αφορμή για την Επίτευξη
Μόνιμης Λύσης για την Οριοθέτηση Θαλασσίων Ζωνών Μεταξύ
Ελλάδας και Τουρκίας.**

Περράκης Ιωάννης.

Ο Περράκης Ιωάννης βεβαιώνω ότι το έργο που εκπονήθηκε και παρουσιάζεται στην υποβαλλόμενη διπλωματική εργασία είναι αποκλειστικά ατομικό δικό μου. Όποιες πληροφορίες και υλικό που περιέχονται έχουν αντληθεί από άλλες πηγές, έχουν καταλλήλως αναφερθεί στην παρούσα διπλωματική εργασία. Επιπλέον τελώ εν γνώσει ότι σε περίπτωση διαπίστωσης ότι δεν συντρέχουν όσα βεβαιώνονται από μέρους μου, μου αφαιρείται ανά πάσα στιγμή αμέσως ο τίτλος.

(υπογραφή)

Περράκης Ιωάννης

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά, τον κύριο Λιάκουρα Πέτρο για την πολύτιμη βοήθεια του ως επιβλέπων καθηγητή καθ' όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας. Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου χωρίς την στήριξη της οποίας δεν θα είχα κατορθώσει να επιτύχω τους στόχους μου. Τέλος για την βοήθεια και την στήριξη της θα ήθελα να ευχαριστήσω την Πόπη.

Περιεχόμενα

Συντομογραφίες

Εισαγωγή

Κεφάλαιο Πρώτο

Η Σύμβαση – Το Έθιμο ως Παράγοντες Δέσμευσης των Κρατών

1.1. Εισαγωγή – Διεθνές Δίκαιο

1.2. Το Δίκαιο της Θάλασσας

1.3. Εθνικό Διεθνές Δίκαιο

1.4. Η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982.

1.5. Οι Απόψεις της Ελλάδας και της Τουρκίας Αναφορικά με το Έθιμο και τη ΣΔΘ του 1982

Κεφάλαιο Δεύτερο

Θαλάσσιες Ζώνες

2.1. Εισαγωγή

2.2. Εσωτερικά Ύδατα

2.3. Αιγιαλίτιδα Ζώνη

2.3.1. Οι Απόψεις Ελλάδας – Τουρκίας για την Αιγιαλίτιδα Ζώνη

2.4. Υφαλοκρηπίδα

2.4.1. Κυριαρχικά Δικαιώματα Υφαλοκρηπίδας

2.4.2. Το Χρονικό Ελλάδας – Τουρκίας Αναφορικά με το Ζήτημα της Υφαλοκρηπίδας.

2.4.3. Επιχειρήματα Τουρκίας Αναφορικά με την Υφαλοκρηπίδα.

2.5. ΑΟΖ

2.6. Οριοθέτηση ΑΟΖ και Υφαλοκρηπίδας.

Κεφάλαιο Τρίτο

Η Υπογραφή του «Μνημονίου» Τουρκίας – Λιβύης

- 3.1. Η Υπογραφή του «Μνημονίου» Τουρκίας – Λιβύης.**
- 3.2. Το Χρονικό Πλαίσιο των Τελευταίων Χρόνων πριν την Υπογραφή.**
- 3.3. Τι Επιδιώκει η Τουρκία με το «Μνημόνιο».**
- 3.4. Η Πολιτική Κατάσταση που Επικρατεί στη Λιβύη.**
- 3.5. Η Νομική Ισχύς του «Μνημονίου».**
- 3.6. Η Αντίδραση της Ελληνικής Πλευράς στην Υπογραφή του Μνημονίου.**

Κεφάλαιο Τέταρτο

Τρόποι Επίλυσης των Διμερών Διαφορών

- 4.1 Εισαγωγή**
- 4.2. Τρόποι Ειρηνικής Επίλυσης που Υπαγορεύει το Δίκαιο της Θάλασσας.**
- 4.3. Το Διεθνές Δικαστήριο Χάγης**
- 4.4 Διαπραγμάτευση**

Κεφάλαιο Πέμπτο

- 5. Συμπεράσματα**

Πηγές

Βιβλιογραφία

Ηλεκτρονικές Πηγές

Συντομογραφίες

ΔΔΧ: Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης

ΑΟΖ: Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη

ΣΔΘ: Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας

Ν.Μ.: Ναυτικά Μίλια

Δ.Θ.: Δίκαιο της Θάλασσας

Δ.Δ.: Διεθνές Δίκαιο

Εισαγωγή

Το διεθνές σύστημα είναι άναρχο λόγω της έλλειψης μιας ανώτερης ρυθμιστικής αρχής η οποία να μπορεί να επιβληθεί με δεσμευτικότητα. Τα κράτη συνεπώς δεν υπάγονται σε καμία δικαιοδοσία. Στην προσπάθεια τους να επιβιώσουν, να αναπτυχθούν και να εξελιχθούν προβαίνουν σε ενέργειες που πολλές φορές διαταράσσουν τις σχέσεις τους με τα γειτονικά τους κράτη. Τα κράτη κυρίως προσπαθούν να επιβληθούν και να υπερισχύσουν έναντι των άλλων ενισχύοντας παράλληλα και την ασφάλεια τους. Δημιουργούνται λοιπόν με αυτόν τον τρόπο συγκρούσεις μεταξύ των χωρών και συνηθέστερα σε διαιώνιση αυτών των συγκρούσεων. Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις αποτελούν μια από τις μακροβιότερες σχέσεις ωστόσο η κάθε πλευρά προβάλλει διαφορετικές θέσεις από τη μια η Ελλάδα ακολουθεί τον διάλογο και την ειρηνική επίλυση ενώ η Τουρκία είναι ιδιαίτερα συγκρουσιακή. Το κλίμα μεταξύ των χωρών ήταν πάντοτε τεταμένο ιδιαίτερα μετά και την απελευθέρωση της Ελλάδας και της σύστασης της σε κράτος το 1830. Η Τουρκία αν και τεράστια γεωγραφικά της αναλογεί μικρότερο ποσοστό θάλασσας στο Αιγαίο εναντιθέση με την Ελλάδα η οποία λόγω της ιδιαίτερης γεωγραφίας της με την ύπαρξη πληθώρας ελληνικών νησιών διεκδικεί το μεγαλύτερο ποσοστό θάλασσας. Ωστόσο η κατάσταση αυτή επηρεάζει την Τουρκία η οποία προσπαθεί να επιβληθεί και να καθιερωθεί ως μια ισχυρή χώρα γεγονός που την ωθεί στην διενέργεια προκλητικών πράξεων οι οποίες θέτουν υπο αμφισβήτηση περιοχές ελληνικής υφαλοκρηπίδας αλλά και άσκησης κυριαρχικών δικαιωμάτων τα οποία η Ελλάδα αποκτά νόμιμα σύμφωνα και με τις επιταγές του δικαίου της θάλασσας. Μια από τις τελευταίες προκλητικές πράξεις της Τουρκίας είναι η υπογραφή ενός «μνημονίου» με τη Λιβύη το οποίο ωστόσο κρίνεται παράνομο χωρίς καμία νομική ισχύ με εξαίρεση την δέσμευση των χωρών που το υπέγραψαν. Το «μνημόνιο» μολονότι δεν έχει καμία ισχύ και δεν δεσμεύει την Ελλάδα ούτε την απειλεί μπορεί ωστόσο να αποτελέσει πυλώνα είτε για την διαιώνιση των διαφορών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας και τελικά κάποια στιγμή σε μια ενδεχόμενη σύρραξη των δυο χωρών με καταστροφικές συνέπειες εκατέρωθεν είτε να αποτελέσει την έναρξη των ουσιαστικών διαπραγματεύσεων για την επίλυση του ζητήματος. Στην προσπάθεια αυτή ωστόσο οδηγός θα πρέπει να είναι η Ελλάδα ελλείψει και διάθεσης της γείτονας χώρας ως προς την επίλυση. Η Ελλάδα θα πρέπει να αδράξει την ευκαιρία και με γνώμονα το διεθνές δίκαιο και το δίκαιο της θάλασσας να οδηγήσει τις διαπραγματεύσεις στην οριστική επίλυση γεγονός το οποίο θα τις αποφέρει πολλά περισσότερα πλεονεκτήματα παρά απ' ότι η διαιώνιση αυτής της διαμάχης και το κυριότερο είναι ότι θα μπορεί ελεύθερα χωρίς παρεμβολές να προβεί στην πλήρη άσκηση των κυριαρχικών της δικαιωμάτων χωρίς να υπάρχουν ψεύτικες αξιώσεις από άλλες χώρες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Η Σύμβαση – Το Έθιμο ως Παράγοντες Δέσμευσης των Κρατών

1.1. Εισαγωγή - Διεθνές Δίκαιο

Στο σύγχρονο διεθνές σύστημα οι σχέσεις μεταξύ των κρατών ρυθμίζονται από το διεθνές δίκαιο. Το δημόσιο διεθνές δίκαιο αποτελεί ένα σώμα δεσμευτικών κανόνων και αρχών τα οποία ρυθμίζουν τις σχέσεις μεταξύ των κρατών αλλά και άλλων υποκειμένων της διεθνούς κοινωνίας όπως οργανισμών ή σπανιότερα και μελών. Από το διεθνές δίκαιο απορρέουν ορισμένα δικαιώματα και υποχρεώσεις τα οποία απολαμβάνουν και δεσμεύονται αντίστοιχα τα υποκείμενα της διεθνούς κοινωνίας. Επικρατέστερα θεωρούνται σήμερα ως υποκείμενα διεθνούς δικαίου τα κράτη τα οποία αποτελούν και το σημαντικότερο παράγοντα στο διεθνές σύστημα και των οποίων το διεθνές δίκαιο κατέχει τον βασικότερο και πρωταρχικό ρόλο στις αναμεταξύ τους σχέσεις, καθώς και διεθνείς οργανισμοί αλλά και άλλα μέλη. Το διεθνές δίκαιο κατέχει μια σημαντική θέση στο άναρχο διεθνές σύστημα καθώς εν τη απουσία μιας κεντρικής ρυθμιστικής και εκτελεστικής αρχής το διεθνές δίκαιο αποτελεί μια προσπάθεια επιβολής της δικαιοσύνης και της τάξης σε ένα ιδιαίτερα ανταγωνιστικό και συγκρουσιακό περιβάλλον.(Ηρακλείδης, 2015, 130-148 σελ.).

Κατά το παρελθόν υπήρξε έντονη αμφισβήτηση ως προς την δεσμευτικότητα του διεθνούς δικαίου καθώς ελλείπει ακριβώς μιας ανώτερης αρχής υπάρχει έλλειψη καταναγκασμού και επιβολής κυρώσεων και ποινών. Ωστόσο μετά και το 1945 υπάρχει μια σταδιακή αποδοχή και ενσωμάτωση του διεθνούς δικαίου κατά την οποία τα περισσότερα κράτη συμμορφώνονται με τις επιταγές του. Υπάρχουν εξαιρέσεις ωστόσο αυτές δεν αποτελούν τον κανόνα. Παράλληλα υπάρχει και ένα κομμάτι του διεθνούς δικαίου το οποίο είναι αναγκαστικού χαρακτήρα (jus cogens). Οι κανόνες αναγκαστικού δικαίου είναι κανόνες αναγνωρισμένοι και αποδεκτοί από την διεθνή κοινότητα και δεν δύναται να μεταβάλλονται μονομερώς ή με σχετική ευκολία. Τα κράτη λοιπόν δεν δύναται να παραβαίνουν τους αναγκαστικούς κανόνες δικαίου. Ωστόσο υπάρχει βέβαια μια ασάφεια ως προς το τι ορίζεται ως αναγκαστικός κανόνας. Τα κυριότερα τα οποία γίνονται ευρέως αποδεκτά είναι η μη χρήση βίας, προστασία των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, απαγόρευση της δουλείας και των φυλετικών διακρίσεων κ.α..(Ηρακλείδης, 2015, 130-148 σελ.).

1.2. Δίκαιο της Θάλασσας

Σήμερα μέρος του Διεθνούς Δικαίου αποτελεί και το Δίκαιο της Θάλασσας το οποίο ακολουθεί τις αρχές του Διεθνούς Δικαίου ενώ ρυθμίζει τις σχέσεις μεταξύ των κρατών ως προς τα θαλάσσια σύνορα τους.(Μπαλαφούτα, 2019, 8-10 σελ.). Ουσιαστικά υποδεικνύει τα δικαιώματα που κατέχουν τα κράτη στον θαλάσσιο χώρο και τα οποία είναι αναφαίρετα και τις υποχρεώσεις τους ως προς άλλα κράτη οι οποίες υποχρεώσεις είναι πολύ βασικές προκειμένου στα πλαίσια καλής πίστης η οποία διέπει το διεθνές δίκαιο να διευκολύνει τις σχέσεις καλής γειτονίας μεταξύ των κρατών.

Η προσπάθεια για την δημιουργία της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας ξεκίνησε ήδη από το 1947 όπου μετά από προτροπή των Ηνωμένων Εθνών συντάχθηκε μια επιτροπή με μοναδικό σκοπό την κωδικοποίηση ενός νέου νομικού καθεστώτος για τις θάλασσες διαμέσου του οποίου θα αντιμετωπίζονταν και προβλήματα περιορισμού κυριαρχίας των παράκτιων κρατών μόνο μέσα στην αιγιαλίτιδα ζώνη τους.(Καρυώτης, 2019, 5-18 σελ.). Ύστερα από δυο αποτυχημένες προσπάθειες οι οποίες, ωστόσο, έθεσαν τα θεμέλια για την τελική πράξη το 1982 υιοθετήθηκε στο Montego Bay στα πλαίσια της τρίτης διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών η σύμβαση του δικαίου της θάλασσας (UNCLOS III) η οποία παρότι υπογράφηκε και επικυρώθηκε το 1982 τέθηκε σε ισχύ το 1994. (Καρυώτης, 2019, 5-18 σελ.). Έως σήμερα έχει υπογραφεί καθώς και επικυρωθεί από 167 κράτη καθώς και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Σημαντικό αποτελεί το γεγονός πως η Τουρκία δεν έχει υπογράψει, συνεπώς, δεν έχει ούτε επικυρώσει την Σύμβαση για το δίκαιο της θάλασσας. Άλλα κράτη που ακολουθούν το ίδιο μοτίβο με αυτό της Τουρκίας είναι οι Η.Π.Α. καθώς και το Ισραήλ. Οι παραπάνω χώρες δεν προβαίνουν στην υπογραφή και επικύρωση προκειμένου να αποφύγουν τυχούσες ανεπιθύμητες μελλοντικές δεσμεύσεις, ενώ σημαντικά ζητήματα αποτελούν και οι φυσικές πλουτοπαραγωγικές πηγές καθώς και ο φόβος για τον περιορισμό της νόμιμης άμυνας.(Μπαλαφούτα, 2019, 9-10 σελ.).

1.3. Εθιμικό Διεθνές Δίκαιο

Ως έθιμο καλείται ένας άγραφος κανόνας δικαίου ο οποίος καλύπτει την απουσία γραπτών κανόνων και ρυθμίζει αυτός με την ισχύ του τα κενά αυτά. Το παραπάνω αποτυπώνεται και στο άρθρο 38 του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου. (Μπαλαφούτα, 2019, 11 σελ.) (Καταστατικό Διεθνούς Δικαστηρίου). Το εθιμικό δίκαιο αποτελεί επι της ουσίας άγραφο δίκαιο. (Ροζάκης, 2013, 57-73 σελ.).

Για να αναπτυχθεί το έθιμο απαιτούνται ορισμένες προϋποθέσεις οι οποίες και λειτουργούν σωρευτικά. Αφενός, τα κράτη προκαλούν την δημιουργία εθίμου με τη συμπεριφορά τους, χρειάζεται δηλαδή μια πρακτική η οποία οφείλει να ασκείται για αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα και να αποτελεί προϊόν της βούλησης των κρατών το οποίο καθίσταται ένα αρκετά σημαντικό κριτήριο για την δημιουργία εθίμου. Αφετέρου, το δεύτερο στοιχείο το οποίο απαιτείται προκειμένου να συμπληρώσει τα κριτήρια και να καταστεί μια πρακτική - έθιμο είναι να υπάρχει *opinio juris*, δηλαδή τα κράτη συνειδητά να αποδέχονται την νομική δεσμευτικότητα του εθίμου παρά το γεγονός ότι ο κανόνας είναι άγραφος. Θα πρέπει, λοιπόν, να κατανοούν τον δεσμευτικό και υποχρεωτικό χαρακτήρα του εθίμου. (Ροζάκης, 2013, 57-73 σελ.).

Πέρα από την μεγάλη χρονική διάρκεια της συμπεριφοράς η οποία πλέον δεν απαιτείται να είναι μακρά σε αντιδιαστολή με το εσωτερικό συνταγματικό δίκαιο που απαιτεί μακρά και ομοιόμορφη πρακτική θα πρέπει να υπάρχει και μια ευρεία αποδοχή των κρατών ως προς τον σεβασμό αλλά και την εφαρμογή του κανόνα δικαίου. (Ροζάκης, 2013, 57-73 σελ.).

Μια ακόμη πηγή του δικαίου αποτελούν και οι συμβάσεις οι οποίες κατέχουν σημαντικό ρόλο στο εθιμικό δίκαιο καθώς επιδρούν σε αυτό. Τόσο το έθιμο όσο και οι συμβάσεις αποτελούν ανεξάρτητες πηγές δικαίου οι οποίες ωστόσο βρίσκονται διαρκώς αλληλένδετες. Σημαντικό στοιχείο των συμβάσεων αποτελεί η εξ υπαρχής δεσμευτικότητα τους η οποία τις διακρίνει από το έθιμο. Τα κράτη από την στιγμή που θα αποδεχτούν δηλαδή θα υπογράψουν και μετέπειτα επικυρώσουν μια σύμβαση παράλληλα αποδέχονται και την δεσμευτικότητα της χωρίς καμία άλλη προγενέστερη ενέργεια. (Ροζάκης, 2013, 57-73 σελ.). Οι υποχρεώσεις αυτές είναι βέβαια δεσμευτικές εφόσον τα κράτη έχουν συναίνεσει εθελούσια δηλαδή αποτελεί προϊόν της δικής τους βούλησης. Επομένως στην περίπτωση αυτή ισχύει και η αρχή *pacta sunt servanda* δηλαδή οι συμφωνίες πρέπει να τηρούνται. (Ροζάκης, 2013, 57-73 σελ.).

Στην περίπτωση των συμβάσεων ωστόσο ενυπάρχουν ορισμένες ιδιαιτερότητες. Παρά το γεγονός ότι οι συμβάσεις σε ένα πρώτο στάδιο δεσμεύουν τα κράτη που τις έχουν αποδεχτεί μπορούν σε ορισμένες περιπτώσεις να δεσμεύσουν κράτη και συνεπώς να παράξουν έννομα αποτελέσματα και πέρα από τα όρια της έκτασης τους. (Ροζάκης, 2013, 57-73 σελ.). Οι κωδικοποιητικές συμβάσεις αποτελούν μια περίπτωση που υπάγονται στην παραπάνω περίπτωση. Οι συμβάσεις αυτές ουσιαστικά ενσωματώνουν στις διατάξεις τους κανόνες δικαίου, οι οποίοι είχαν αποκτήσει εθιμικό χαρακτήρα προγενέστερα, πριν δηλαδή την υπαγωγή τους σε συμβατική διάταξη. (Ροζάκης, 2013, 57-73 σελ.). Η ιδιομορφία εδώ είναι η εξής: υπάρχουν κράτη τα οποία δεν δεσμεύονται από τη σύμβαση η οποία έχει

ενσωματώσει εθιμικούς κανόνες δικαίου δεσμεύονται ωστόσο από το ισχύον εθιμικό δίκαιο οπότε δεν τίθεται και ζήτημα της μη αποδοχής της σύμβασης. Η διαφορά είναι πως διαμέσου μιας κωδικοποιητικής σύμβασης καθίσταται ακόμη πιο σαφής μια εθιμική διάταξη ιδιαίτερα, εάν έχει επικυρωθεί και από περισσότερα κράτη, δημιουργώντας έτσι υποχρεώσεις ως προς όλα τα κράτη *erga omnes*, δηλαδή έναντι όλων. (Ροζάκης, 2013, 57-73 σελ.) (Μπαλαφούτα 2019, 11 σελ.).

Κρίσιμο στοιχείο αποτελεί στην όλη διαδικασία των συμβάσεων η αποδοχή τουλάχιστον ενός συνόλου ικανού δηλαδή αρκετά μεγάλου σε αριθμό κρατών προκειμένου να αποφεύγονται ζητήματα που μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά τόσο τα κράτη που έχουν προσχωρήσει στη σύμβαση όσο και τα κράτη που δεν αποτελούν μέρος μιας σύμβασης καθόσον οι κωδικοποιητικές συμβάσεις αποσαφηνίζουν το εθιμικό δίκαιο το οποίο είναι άγραφο και εγείρει ζητήματα αμφισβήτησης. (Ροζάκης, 2013, 57-73 σελ.). Η δεύτερη περίπτωση η οποία ξεπερνά τα όρια μιας σύμβασης είναι οι συμβάσεις γενικού νομοθετικού περιεχομένου. Οι συμβάσεις αυτές όπως και οι κωδικοποιητικές κατά βάση είναι όμοιες καθώς περιλαμβάνουν τόσο διατάξεις κωδικοποιητικές όσο και διατάξεις που δημιουργούν νέο ισχύον δίκαιο για τα μέλη τους. Παρά το γεγονός ότι οι δυο αυτοί τύποι συμβάσεων μοιάζουν σε μεγάλο βαθμό η διάκριση τους γίνεται για καθαρά τεχνικούς λόγους. (Ροζάκης, 2013, 57-73 σελ.).

Σε αρκετές περιπτώσεις στο διεθνές δίκαιο οι συμβάσεις γενικού νομοθετικού περιεχομένου επηρεάζουν πέρα από τα μέρη τα οποία έχουν προσχωρήσει στη σύμβαση και μη μέρη αυτής κράτη δηλαδή τα οποία δεν την έχουν υπογράψει πόσο μάλλον να την επικυρώσουν (Ροζάκης, 2013, 57-73 σελ.). Ωστόσο, αυτή η δέσμευση τρίτων μερών προκύπτει μέσα από την ευρεία αποδοχή των συμβάσεων του συνόλου της διεθνούς κοινότητας και η δέσμευση αυτή προκύπτει από το εθιμικό δίκαιο που αναπτύσσεται λόγω της ευρείας αποδοχής κρατών μελών της σύμβασης. (Ροζάκης, 2013, 57-73 σελ.).

1.4. Η Σύμβαση του Δικαίου της Θάλασσας 1982

Η Σύμβαση του Δικαίου της θάλασσας (Montego Bay 1982) είναι μια νομοθετικού περιεχομένου σύμβαση, κωδικοποιητική καθώς όχι μόνο έχει ενσωματώσει προγενέστερο εθιμικό δίκαιο αλλά έχει δημιουργήσει και νέο ισχύον δίκαιο. Σκοπός της σύμβασης είναι να ρυθμίζει ζητήματα που απασχολούν τα κράτη αναφορικά με θέματα της θάλασσας. Κατά κανόνα υιοθετεί διατάξεις οι οποίες είχαν γίνει αποδεκτές από προγενέστερες συμβάσεις αλλά και εθιμικές διατάξεις ενώ παράλληλα ενδέχεται να αναδιαμορφώνει ήδη προϋπάρχουσες διατάξεις. Χαρακτηριστικά ζητήματα που ρυθμίζονται με την σύμβαση είναι

θέματα που αφορούν οριοθετήσεις υφαλοκρηπίδας ή και οριοθέτηση αιγιαλίτιδας ζώνης αλλά και μια πληθώρα από άλλα ζητήματα θαλασσίων ζωνών ωστόσο τα παραπάνω απασχολούν ιδιαίτερα το Ελληνικό κράτος.(Ροζάκης, 2013, 57-73 σελ.).

Η Σύμβαση του Montego Bay έχει επηρεάσει το εθιμικό δίκαιο γεγονός που πιστοποιείται από την ευρύτατη αποδοχή της ενώ σημαντικό αποτελεί και το γεγονός ότι τα κράτη προσφεύγουν σε αυτή σε αρκετές περιπτώσεις προκειμένου να διευθετήσουν τα θέματα που τα απασχολούν. Αυτό συμβαίνει διότι ακόμη και κράτη που δεν δεσμεύονται από την σύμβαση αυτή καθαυτή δεσμεύονται όμως από τις εθιμικές διατάξεις που έχει ενσωματώσει η σύμβαση. Το αυτό ισχύει και για κράτη που είχαν εξαρχής αντιταχθεί ως προς την σύμβαση αλλά και ακόμη δεν την αναγνωρίζουν γιατί έχουν μεν την δυνατότητα να αντιταχθούν ωστόσο με την πάροδο του χρόνου αποδυναμώνεται το δικαίωμα αυτό και θα πρέπει να συμβαδίζουν με το ισχύον διεθνές δίκαιο. Όπως αναφέρει ο Χ. Ροζάκης τα κράτη δεν θα πρέπει να επηρεάζουν εις το διηνεκές την υποχρέωση τους να αποδεχτούν μια γενικευμένη πραγματικότητα. Το εθιμικό δίκαιο της θάλασσας έχει επηρεαστεί από τη ΣΔΘ 1982 και αυτό έγκειται στους εξής λόγους: η σύμβαση αφενός είναι κωδικοποιητική αποτελεί προϊόν βούλησης των κρατών μετά από αρκετές προσπάθειες μακρά διαβούλευση και συμβιβασμούς αλλά και πεποίθηση δικαίου δηλαδή αποδοχή της δεσμευτικότητας της σύμβασης. Επιπλέον το κυριότερο είναι ότι η σύμβαση είναι προϊόν των διαπραγματεύσεων ενώ υπήρξε και ευρεία αποδοχή. Τα κράτη τα οποία δεν αποτελούν μέλη της σύμβασης δεσμεύονται μόνο ως προς τα τεχνικά χαρακτηριστικά της σύμβασης ενώ τα κράτη μέλη δεσμεύονται τόσο ως προς τα τεχνικά όσο και ως προς τα διαδικαστικά. Ακόμη πολλά κράτη αλλά και το ΔΔΧ έχουν ως γνώμονα την σύμβαση ως προς την επίλυση των ζητημάτων που προκύπτουν. Η εθιμικοποίηση της σύμβασης γίνεται αντιληπτή από την ευρεία αποδοχή αλλά και από την *opinio juris* της σύμβασης. Τέλος η σύμβαση δεν επιτρέπει επιφυλάξεις γίνεται αποδεκτή στο σύνολο της χωρίς εξαιρέσεις για κανένα απολύτως μέρος.(Ροζάκης, 2013, 57-73 σελ.).

1.5. Οι Απόψεις της Ελλάδας και της Τουρκίας αναφορικά με το Εθιμικό Δίκαιο αλλά και τη Σύμβαση του Δικαίου της Θάλασσας του 1982

Ως προς την οριοθέτηση θαλασσίων ζωνών η ύπαρξη διάστασης των απόψεων μεταξύ Ελλάδας και της γείτονας χώρας Τουρκίας εγείρονται από την διαφορετική γραμμή πλεύσης των χωρών αυτών. Η Ελλάδα βαδίζει με γνώμονα το διεθνές δίκαιο και την ειρηνική επίλυση των διαφορών, ασπάζεται τις απόψεις της σύμβασης για το δίκαιο της θάλασσας και δεν παρεκκλίνει από το δίκαιο. Από την άλλη πλευρά η Τουρκία προσπαθεί να επιλύσει το ζήτημα μέσα από πολιτικές διαπραγματεύσεις αλλά ακόμη και με την αποδοχή εντέλει της ύπαρξης νομικών διαφορών και την ανάγκη προσφυγής στο διεθνές δικαστήριο προκειμένου για την οριστική επίλυση η Τουρκία δημιουργεί περαιτέρω ζητήματα καθόσον η Ελλάδα αποτελεί μέρος της σύμβασης για το δίκαιο της θάλασσας η Τουρκία πέρα από το ότι δεν αποτελεί μέρος ούτε καν το αποδέχεται ενώ αμφισβητεί την νομική της ισχύ περιπλέκοντας έτσι ακόμη περισσότερο την κατάσταση. Προκρίνει έτσι επιχειρήματα τα οποία δεν ευσταθούν αναφορικά με την δέσμευση των συμβάσεων αλλά και με το εθιμικό δίκαιο. Ωστόσο, όπως αναλύθηκε παραπάνω, εφόσον οι συμβάσεις ενσωματώνουν στις διατάξεις τους εθιμικό δίκαιο αλλά ακόμη περισσότερο γίνονται δεκτές από ένα ευρύ σύνολο της διεθνούς κοινότητας είναι δυνατό να δεσμεύουν και τρίτα μέρη τα οποία δεν δεσμεύονται από τις συμβάσεις καθαυτές δεσμεύονται όμως από το ισχύον εθιμικό δίκαιο. (Ροζάκης, 2013 57-73 σελ.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Θαλάσσιες Ζώνες.

2.1. Εισαγωγή

Σύμφωνα με την ρεαλιστική προσέγγιση το διεθνές σύστημα είναι άναρχο. Ελλείπει μιας ανώτερης ρυθμιστικής αρχής λοιπόν τα κράτη πρέπει μόνα τους να κατορθώσουν να επιβιώσουν και να ενισχύσουν την θέση τους στη διεθνή κοινότητα. Τα κράτη είναι ιδιαίτερα ανταγωνιστικά μεταξύ τους ενώ οποιοσδήποτε συμφωνίες συνάπτονται αποσκοπούν στην εξυπηρέτηση συμφερόντων. Προκειμένου να μπορέσουν να ξεχωρίσουν στο διεθνές σύστημα τα κράτη θα πρέπει να μπορούν να εκμεταλλευτούν πέρα από συγκυρίες την ευνοϊκή γεωγραφική τους θέση και τα πλεονεκτήματα που απορρέουν από αυτήν. Η θάλασσα αποτελεί έναν ευνοϊκό παράγοντα που ενισχύει την θέση όσων κρατών βρέχονται από αυτήν. Ήδη από πολύ νωρίς οι άνθρωποι κατάλαβαν την δύναμη της θάλασσας και στον ρόλο που διαδραματίζει ως ένας βασικός πυλώνας της οικονομίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτέλεσαν κατά το παρελθόν οι Αθηναίοι οι οποίοι μέσα από την θάλασσα κατόρθωσαν να γίνουν η πρώτη δύναμη και να απειλήσουν το αντίπαλο δέος της τότε εποχής, Σπάρτη. Ακόμη ένα παράδειγμα αποτελεί και η Μεγάλη Βρετανία που μέσα από την ναυτιλία της δικαίως κέρδισε μια θέση στις τότε μεγάλες δυνάμεις. (Ηρακλείδης, 2015, 130-148 σελ.)

Η θάλασσα ουσιαστικά ανοίγει νέους ορίζοντες στα κράτη δημιουργεί ευκαιρίες και τα παραθαλάσσια κράτη δικαίως θεωρούνται από τα πιο ευνοημένα. Ωστόσο, τα κράτη σήμερα μπορούν να εκμεταλλευτούν τις θάλασσες με τρόπους εντελώς άγνωστους στο παρελθόν και όχι μόνο διαμέσου του εμπορίου ή και της αλιείας. Μέσα από την τεχνολογική εξέλιξη τα κράτη μπορούν να εκμεταλλευτούν όχι μόνο τον θαλάσσιο βυθό ο οποίος πολλές φορές μπορεί να είναι πλούσιος σε κοιτάσματα αλλά και άλλους πολλούς φυσικούς πόρους. Επιπλέον, μια ακόμη δυνατότητα εκμετάλλευσης θεωρείται η δημιουργία ενέργειας μέσα από τα κύματα και των αέρα κάτι το οποίο στο μέλλον ίσως αποδειχθεί η σημαντικότερη πηγή για την εκμετάλλευση των θαλασσιών ζωνών. Προς το παρόν τουλάχιστον σημαντικότερη πηγή θεωρούνται οι ορυκτοί πόροι (υδρογονάνθρακες). Ωστόσο οι θαλάσσιες ζώνες δημιουργήθηκαν προκειμένου τα κράτη να προστατευτούν από εξωτερικούς εχθρούς να καθορίσουν την έκταση της κυριαρχίας τους και τα σημεία που διατηρούν το δικαίωμα της νόμιμης άμυνας. (Ρούκουνας, 2010, 225-231 σελ.) (Ηρακλείδης, 2015, 130-148 σελ.)

Βέβαια μέχρις ότου δημιουργηθούν οι τωρινές θαλάσσιες ζώνες υπήρξε μια σειρά γεγονότων που οδήγησαν στα σημερινά αποτελέσματα. Αυτό οφείλεται κυρίως σε γεγονότα που συνέβησαν το μεσαίωνα και αφορούσαν τα μεγάλα ναυτικά κράτη όπως αυτά της Ισπανίας, της Αγγλίας, της Πορτογαλλίας αλλά και της Βενετίας καθώς και της μεταστροφής

της άποψης που κυριαρχούσε ήδη από την αρχαιότητα αναφορικά με τις ελεύθερες θάλασσες. (Ρούκουνας, 2010, 225-231 σελ.) (Κρατερός, Στρατή, 2013, 1-39 σελ.).

Τα κράτη περίπου από τον 17^ο αιώνα άρχισαν να διεκδικούν θαλάσσια τμήματα και να προσπαθούν να αυξήσουν την επιρροή τους. (Ρούκουνας, 2010, 225-231 σελ.) (Κρατερός, Στρατή, 2013, 1-39 σελ.).

Παράλληλα δυο από τις τότε μεγάλες ναυτικές δυνάμεις η Ολλανδία από τη μια και η Αγγλία από την άλλη προσπάθησαν να αναπτύξουν τις θεωρίες περί της ελευθερίας των θαλασσών. Η μεν Ολλανδία υποστήριξε την άποψη του «πατέρα» του διεθνούς δικαίου Hugo Grotius αναφορικά με την ελευθερία των ανοιχτών θαλασσών και τον περιορισμό των χωρικών υδάτων έως το σημείο της αποτελεσματικής κατοχής από το κάθε κράτος. Η παραπάνω διατύπωση αναπτύχθηκε στο έργο του Grotius «Mare Liberum». (Ρούκουνας, 2010 225-231 σελ.) (Κρατερός, Στρατή, 2013, 1-39 σελ.). Από την άλλη, η Αγγλία αντέκρουσε τα επιχειρήματα της Ολλανδίας με τη θεωρία του J. Selden περι των κλειστών θαλασσών «Mare clausum». Στην επιχειρηματολογία προστέθηκαν και οι όροι Imperium και Dominium καθώς και τα όρια έκτασης τους. Λόγω των αντικρουόμενων απόψεων αλλά και των διαφορετικών κρατικών επιδιώξεων δεν υπήρξαν εκατέρωθεν υποχωρήσεις για την επιδίωξη συμβιβαστικής λύσης. (Ρούκουνας, 2010, 225-231 σελ.) (Κρατερός, Στρατή, 2013, 1-39 σελ.).

Όμως, λόγω των αντικρουόμενων απόψεων όσον αφορά τα θαλάσσια σύνορα τα όρια των χωρικών υδάτων παρέμεναν αδιευκρίνιστα ενώ αναπτύχθηκαν διάφορες θεωρίες γύρω από το εύρος της έκτασης τους όπως αυτή του Bynkershoek και της απόστασης της βολής των κανονιών περίπου στα 3 ναυτικά μίλια καθώς και άλλες. (Ρούκουνας, 2010, 225-231 σελ.) (Κρατερός, Στρατή, 2013, 1-39 σελ.).

Ήδη βέβαια πριν από τον 20^ο αιώνα η ελευθερία των ανοιχτών θαλασσών είχε καταστεί εθιμικός κανόνας δικαίου τον οποίο και αποδέχονταν όλα τα κράτη. Η έκταση των χωρικών υδάτων ωστόσο παρέμενε ένα πεδίο με δυσδιάκριτα και θολά όρια τα οποία περιπλέχθηκαν και με την αύξηση του βεληνεκούς των πυροβόλων όπλων. Έτσι το όριο των 3 ναυτικών μιλίων κατέστη προβληματικό. (Ρούκουνας, 2010, 225-231 σελ.) (Κρατερός, Στρατή 2013, 1-39 σελ.).

Γρήγορα έγινε αντιληπτό ότι ήταν απαραίτητη η κωδικοποίηση των εθιμικών κανόνων έτσι η προσπάθεια ξεκίνησε ήδη από το 1927 στην Συνδιάσκεψη της Χάγης από την Κοινωνία των Εθνών χωρίς βέβαια κάποιο ουσιαστικό αποτέλεσμα. Ουσιαστικότερες προσπάθειες έγιναν μετά και την ίδρυση του Ο.Η.Ε. έτσι από το 1957 έως και το 1982 πραγματοποιήθηκαν τρεις σε αριθμό συνδιασκέψεις μέχρι και την απόκτηση της τελικής μορφής και τη δημιουργία της Σύμβασης για το Δίκαιο της θάλασσας του 1982 η όπως

αλλιώς ονομάστηκε UNCLOS III. Η ΣΔΘ 1982 τύγχανε ευρείας αποδοχής στο σύνολο της διεθνούς κοινωνίας ενώ είχε ενσωματώσει και το προϋπάρχον εθιμικό δίκαιο της θάλασσας. Σημαντικό υπήρξε το γεγονός ότι δημιουργήθηκε προκειμένου να ρυθμίσει σημαντικά ζητήματα σχετικά με τα θαλάσσια σύνορα. (Ρούκουνας, 2010, 225-231 σελ.) (Κρατερός, Στρατή, 2013, 1-39 σελ.).

Γνωστές ήδη από το μεσαίωνα ήταν δυο θαλάσσιες ζώνες, η αιγιαλίτιδα ζώνη και η ανοιχτή θάλασσα. Από την πρώτη Συνδιάσκεψη βέβαια του 1958 σταδιακά δημιουργήθηκαν περαιτέρω ζώνες τις οποίες και διέπει διαφορετικό καθεστώς. (Ρούκουνας, 2010 225-231 σελ.). Πλέον πέρα από τις ήδη γνωστές αιγιαλίτιδα ζώνη και ανοιχτές θάλασσες υπάρχουν τα εσωτερικά ύδατα, η συνορεύουσα ζώνη αλλά και η πιο πρόσφατη αποκλειστική οικονομική ζώνη η λεγόμενη ΑΟΖ και τέλος η υφαλοκρηπίδα για την οποία η Ελλάδα αναγνωρίζει την μόνη διαφορά της με την Τουρκία που χρίζει διευθέτησης από το ΔΔΧ. (Ρούκουνας, 2010, 225-234 σελ.).

Οι διαφορές μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας κινούνται ωστόσο γύρω από την αιγιαλίτιδα ζώνη, την Υφαλοκρηπίδα και την ΑΟΖ καθώς και οι δύο χώρες διατυπώνουν εκ διαμέτρου αντίθετες απόψεις, ενώ η Τουρκία με τις συνεχείς αμφισβητήσεις της αλλά και τη διαρκή προκλητικότητα της δυσχεραίνει ακόμη περισσότερο την κατάσταση.

Στην παρούσα μελέτη θα αναλυθούν κυρίως οι θαλάσσιες ζώνες που αποτελούν την πηγή του προβλήματος των ελληνοτουρκικών διαφορών.

2.2. Εσωτερικά Ύδατα

Πριν ακόμη την αιγιαλίτιδα ζώνη μεσολαβούν τα εσωτερικά θαλάσσια ύδατα. Τα εσωτερικά ύδατα βρίσκονται στο μεταίχμιο μεταξύ της ακτής των ηπειρωτικών ακτών και των σημείων βάσεων εκείνων που ξεκινάει η μέτρηση της αιγιαλίτιδας ζώνης κάθε κράτους. (Ρούκουνας, 2010, 246-248 σελ.). Όπως αναφέρεται και στο άρθρο 8 της Σύμβασης για το δίκαιο της θάλασσας 1982 βρίσκονται ακριβώς «εντεύθεν» των σημείων βάσεως της αιγιαλίτιδας. (Ρούκουνας, 2010, 246-248 σελ.) (ΣΔΘ 1982). Στην θαλάσσια αυτή ζώνη εμπεριέχονται τα λιμάνια, ο αιγιαλός, όρμοι καθώς και παραλίες. Τα εσωτερικά ύδατα ταυτίζονται στο μεγαλύτερο μέρος τους με το χερσαίο έδαφος γι' αυτό το λόγο και τα παράκτια κράτη ασκούν πλήρη κυριαρχικά δικαιώματα στην συγκεκριμένη περιοχή ενώ τυχόν ζητήματα που μπορεί να ανακύψουν ως προς αυτά ρυθμίζονται από το εσωτερικό δίκαιο των παράκτιων κρατών. Το παραπάνω πιστοποιείται και από το άρθρο 2 της Σύμβασης για το ΔΘ 1982 αλλά και προγενέστερα νομικά προηγούμενα του ΔΔΧ. (Ρούκουνας, 2010, 246-248 σελ.) (Κρατερός, Στρατή, 2013, 57-64 σελ.) (Μπαλαφούτα, 2019, 12 σελ.).

2.3. Αιγιαλίτιδα Ζώνη

Μια από τις πρώτες θαλάσσιες ζώνες η οποία έγινε διεθνώς αποδεκτή και υιοθετήθηκε από τα κράτη ήταν η λεγόμενη αιγιαλίτιδα ζώνη ή αλλιώς χωρικά ύδατα. Την ύπαρξη και νομική κατοχύρωση της αιγιαλίτιδας ζώνης πιστοποιεί και το άρθρο 2 της Σύμβασης του Montego Bay. Βάση του άρθρου 2, τα παράκτια κράτη έχουν την δυνατότητα να ασκούν την πλήρη κυριαρχία τους στην ολότητα της στην παρακείμενη προς την ξηρά θαλάσσια περιοχή. (Δίπλα, Ροζάκης et. All., 2004, 13-47 σελ.) (Κρατερός, Στρατή, 2013, 65-88 σελ.).

Ωστόσο παρά την αποδοχή και καθιέρωση της ύπαρξης αιγιαλίτιδας ζώνης τεράστιο πρόβλημα προέκυψε στον καθορισμό του εύρους της. Κατά το παρελθόν αναπτύχθηκαν ποικίλες θεωρίες ωστόσο η επικρατέστερη ήταν αυτή των 3 ναυτικών μιλίων. Υπήρξε βέβαια ένα καθοριστικό γεγονός που αναζωπύρωσε τις συζητήσεις για την θέσπιση νέων ορίων και δεν ήταν άλλο από την πρόοδο και εξέλιξη των τεχνικών αλιείας. Η πρόκληση για την εύρεση μιας συμβιβαστικής λύσης ήταν τεράστια λόγω αντιτιθέμενων συμφερόντων των κρατών γεγονός που αποδεικνύεται από τις δυο πρώτες άκαρπες συνδιασκέψεις των Ηνωμένων Εθνών του 1958 αλλά και του 1960. (Δίπλα, Ροζάκης et. All., 2004, 13-47 σελ.). Οριστική λύση δόθηκε στην Τρίτη συνδιάσκεψη των Η.Ε. για το δίκαιο της θάλασσας το 1982. Η λύση προβλέπεται στο άρθρο 3 της σύμβασης ΔΘ το οποίο αναφέρει πως το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης καθορίζεται έως τα 12 ναυτικά μίλια δηλαδή ένα κράτος δεν είναι απαραίτητο να εκμεταλλευτεί το δικαίωμα του αυτό στην πληρότητα του και η μέτρηση του αρχίζει από τις γραμμές βάσης που καθορίστηκαν από την σύμβαση. Το εύρος ωστόσο εξαρτάται από τα ίδια τα κράτη που καθορίζουν τα ίδια το πλάτος της αιγιαλίτιδας με αποτέλεσμα να υπάρχουν περιπτώσεις όπως αυτές της Ελλάδας με εύρος αιγιαλίτιδας στα 6 ναυτικά μίλια. Η υπέρβαση του ορίου των 12 ναυτικά μίλια (ν.μ.) είναι αδιανόητη ενώ δεν γίνεται αποδεκτή από την πλειοψηφία της διεθνούς κοινότητας. Σήμερα πλέον ο κανόνας των 12 ν.μ. έχει αποκτήσει κατά βάση εθιμικό χαρακτήρα. Αυτό σημαίνει ακριβώς ότι μπορεί να δεσμεύει κράτη μη μέλη της σύμβασης.(δίπλα). Η Ελλάδα διέπεται από μια ιδιομορφία, καθώς το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης ρυθμίστηκε με βάση την άσκηση συγκεκριμένων λειτουργιών. Συνεπώς το αποτέλεσμα είναι τα εξωτερικά όρια της αιγιαλίτιδας ζώνης να μην βρίσκονται σε συνοχή καθώς ο εναέριος χώρος έγκειται στα 10ν.μ. και 6 ν.μ. στη θάλασσα.(δίπλα). Σημειώνεται βέβαια βάση της Σύμβασης του Σικάγο οι χώρες έχουν δυνατότητα ανώτατου ορίου εύρους εθνικού εναέριου χώρου τα 12 ν.μ.. (Σύμβαση Σικάγο 1944) (Μπαλαφουτα, 2019, 12-15 σελ.). Ο εθνικός εναέριος χώρος είναι απόλυτα συνυφασμένος με την αιγιαλίτιδα ζώνη καθώς αποτελεί και αυτός κομμάτι της κυριαρχίας ενός κράτους η οποία εκτείνεται από τα ηπειρωτικά εδάφη ως τα εσωτερικά ύδατα και την αιγιαλίτιδα ζώνη και τον εναέριο χώρο που εκτείνεται πάνω από τις περιοχές αυτές. Ωστόσο

τα κράτη μπορούν να ορίσουν την έκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης σε οποιοδήποτε εύρος επιθυμούν μέχρι το όριο των 12 ν.μ. δεν είναι υποχρεωτική η επέκταση εις ολόκληρων. (Μπαλαφούτα, 2019, 12-15 σελ.).

Παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα δεν έχει επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη στα 12 ν.μ. όπως δικαιούται αυτό δεν σημαίνει ότι έχει απωλέσει και το δικαίωμα της να το πράξει ένα δικαίωμα που εδράζει στο εθνικό δίκαιο πέρα από το συμβατικό. Πάντα βέβαια το δικαίωμα της επέκτασης ισχύει σε περιπτώσεις που αυτή είναι εφικτή. Στην περίπτωση της Ελλάδας με την Τουρκία αυτό καθίσταται εφικτό ανάλογα πάντα με τις γεωγραφικές ιδιομορφίες αντίστοιχη θα είναι και η επέκταση. (Δίπλα, Ροζάκης et. All., 2004, 13-47 σελ.).

Η αιγιαλίτιδα ζώνη σε σχέση με τα εσωτερικά ύδατα διαφέρουν ως προς το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης το οποίο διατηρείται στο κομμάτι της αιγιαλίτιδας ενώ στα εσωτερικά ύδατα τα παράκτια κράτη διατηρούν πλήρη κυριαρχία και προκειμένου για την διέλευση ξένων πλοίων γίνεται μόνο στην περίπτωση της προσόρμισης και του ελλιμενισμού. (Ρούκουνας, 2010, 249-256 σελ.) (Μπαλαφούτα, 2019, 12-15 σελ.).

Το ΔΔΧ σε νομικό προηγούμενο του υπόθεση αλιείας μεταξύ των χωρών Μεγάλης Βρετανίας και Νορβηγίας τόνισε πως η οριοθέτηση θαλασσιών ζωνών έγκειται στην διακριτική ευχέρεια των κρατών συνιστά επομένως με λίγα λόγια μονομερή πράξη η οποία όμως διέπεται από χαρακτήρα διεθνή. (Μπαλαφούτα, 2019, 12-15 σελ.) (ICG FISHERIES 1951.)

Επιπλέον τα κράτη τα οποία συνορεύουν και σε τυχόν περίπτωση κατά την οποία δεν έχουν οριοθετήσει διαφορετικά σε μεταξύ τους συμφωνία οφείλουν να τηρήσουν την μέση γραμμή ίσης απόστασης. Δεν έχουν έτσι δικαίωμα να εκτείνουν τα θαλάσσια σύνορα τους πέρα από αυτό το σημείο μονομερώς διότι αντίκειται και στο άρθρο 15 της σύμβασης ΔΘ. Επομένως, στην περίπτωση της αιγιαλίτιδας διατηρείται η κατάσταση ως έχει (status quo) και εφαρμόζονται τα άρθρα 12 και 15 της σύμβασης. Το άρθρο 15 συνιστά και κανόνα εθνικού δικαίου γεγονός που πιστοποιεί την ισχύ του και σε τρίτα μη συμβαλλόμενα μέλη της σύμβασης. Επιπρόσθετα το άρθρο 15 έχει αποτελέσει βάση για αποφάσεις του ΔΔΧ όπως στην υπόθεση Κατάρ Μπαχρέϊν και Υεμένη Ερυθραία. (Δίπλα, Ροζάκης et. All., 2004, 13-47 σελ.)

Η αποδοχή και η επικύρωση από πλευράς της Ελλάδας της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982 εξασφάλισε το δικαίωμα της και του προσέδωσε χαρακτήρα πέρα από εθνικό και συμβατικό. Έτσι λοιπόν η Ελλάδα διατηρεί την δυνατότητα να επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη της έως τα 12 ναυτικά μίλια και το γεγονός πως τη δεδομένη χρονική στιγμή η αιγιαλίτιδα βρίσκεται στα 6 ν.μ. αυτό έγκειται καθαρά σε λόγους εθνικής στρατηγικής όπως

είχε επισημάνει και στη γραμματεία των ηνωμένων εθνών η Ελλάδα.(Δίπλα, Ροζάκη et. All., 2004, 13-47 σελ.).

2.3.1. Ελλάδα - Τουρκία: Αντικρουόμενες απόψεις αναφορικά με την Αιγιαλίτιδα Ζώνη

Αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα επικρατεί το εξής παράδοξο: από τη μια να έχει αιγιαλίτιδα ζώνη στα 6 ν.μ. την οποία θέσπισε ήδη από το 1936 και από την άλλη, να έχει εθνικό εναέριο χώρο στα 10 ν.μ. από το 1931. Ωστόσο, με τα όσα αναπτύχθηκαν παραπάνω η Ελλάδα διατηρεί ανεπιφύλαχτα το δικαίωμα της επέκτασης της Αιγιαλίτιδας Ζώνης της στα 12 ν.μ. ανεξαρτήτως των απόψεων της Τουρκίας. Επιπρόσθετα, και με βάση το άρθρο 3 της Σύμβασης για το Δίκαιο της θάλασσας 1982 μπορεί μονομερώς να προβεί στην επέκταση δίχως προηγούμενη συνεννόηση με τη γείτονα χώρα. Η Τουρκία βέβαια επικαλούμενη δυσπόστατα επιχειρήματα, όπως η αρχή της αμοιβαιότητας, επέκτεινε την αιγιαλίτιδα ζώνη της στα 6 ν.μ. το 1964 και ισχυρίστηκε πως για αιγιαλίτιδες ζώνες άνω των 6ν.μ. γειτονικών χωρών της έχει δικαίωμα ανάλογης επέκτασης βάση αμοιβαιότητας. Ακόμη μια θέση που επικαλείται είναι αυτή των ιδιαίτερων γεωγραφικών συνθηκών, ειδάλλως σε ενδεχόμενη επέκταση από πλευράς της Ελλάδος στα 12ν.μ. το αιγαίο θα μετατραπεί σε ελληνική λίμνη. Θεωρεί δε η Τουρκία πως σε περιπτώσεις κλειστών αλλά και ημίκλειστων θαλασσών είναι απαραίτητη η προηγούμενη συμφωνία και συναίνεση των παράκτιων κρατών. Ισχυρίζεται η Τουρκία επιπλέον πως παρότι τα κράτη έχουν δικαίωμα επέκτασης έως τα 12 ν.μ. δεν είναι απαραίτητο να κάνουν χρήση ολόκληρου του δικαιώματός τους. Οι πρακτικές της Τουρκίας δεν βρίσκουν ανταπόκριση στα λεγόμενα της αλλά ούτε και μπορούν να θεμελιωθούν με βάση το Διεθνές Δίκαιο και συγκεκριμένα το εθιμικό δίκαιο. Αφενός η Τουρκία ενώ διακηρύσσει την προηγούμενη συνεννόηση όσον αφορά την επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης σε περιοχές ιδιαίτερων περιστάσεων κάνει χρήση το δικαιώματός της σε ανατολική μεσόγειο και Εύξεινο πόντο. Αφετέρου οι τουρκικές θέσεις αντικρούουν έναν ήδη θεμελιωμένο εθιμικό κανόνα δικαίου, ο οποίος αναγνωρίζεται από πλοίοινα κράτη για την ισχύ του αυτό δηλαδή της μονομερούς επέκτασης έως τα 12 ν.μ. της αιγιαλίτιδας ζώνης. Προηγούμενη συνεννόηση και συμφωνία είναι απαραίτητη σε κλειστές αλλά και ημίκλειστες θάλασσες μόνον για θέματα περιβάλλοντος και θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας. Γνωρίζοντας βέβαια πως τα επιχειρήματα της δεν τυγχάνουν νομιμότητας καθώς αντικρούουν τόσο έθιμο όσο και σύμβαση η Τουρκική προκλητικότητα έφτασε στο απόγειο της το 1995 και μετά την επικύρωση από πλευράς της Ελλάδας της ΣΔΘ 1982 η Τουρκική βουλή διακήρυξε πως προκειμένου η Τουρκία να διασφαλίσει τα δικαιώματά της στο αιγαίο και να αποτρέψει την Ελλάδα να επεκτείνει τα χωρικά ύδατα στα 12ν.μ. μπορεί να προβεί σε οποιαδήποτε ενέργεια προκειμένου να το επιτύχει. Το παραπάνω αποτυπώνεται και στα λατινικά ως casus belli

αιτία πολέμου δηλαδή το οποίο επικαλείται η Τουρκία ήδη από το 1974 και μπορεί να προβεί ακόμη και σε πόλεμο εχθρικές ενέργειες οι οποίες όμως αντίκεινται σε κανόνα διεθνούς δικαίου *jus cogens* δηλαδή αναγκαστικού δικαίου (άρθρο 2 παρ.4 του καταστατικού χάρτη του Ο.Η.Ε.). Το εν λόγω άρθρο απαγορεύει οποιασδήποτε μορφής χρήσης βίας χωρίς νόμιμο λόγο άμυνας ενώ παράλληλα ενδυναμώνει την θέση της Ελλάδας για την διατήρηση στρατευμάτων στα ελληνικά νησιά προς αποτροπή μιας ενδεχόμενης τουρκικής απειλής. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η Τουρκία έχει επιτύχει το εξής με την διακήρυξη του *casus belli* το οποίο θα πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη η Ελλάδα έχει αποπροσανατολιστεί δίνοντας μεγαλύτερη σημασία στην αποτροπή του επιχειρήματος αυτού παρά στην άσκηση του αναφαίρετου δικαιώματος της. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα όντας ένα κατεξοχήν ναυτικό κράτος να έχουμε από τις μικρότερες θαλάσσιες ζώνες παγκοσμίως κάτι το οποίο δεν συνάδει ιστορικά με την πορεία και την εξέλιξη του κράτους αυτού το οποίο στήριξε σχεδόν όλη την ύπαρξη του στις θάλασσες (εμπόριο, οικονομία, άμυνα κ.α.). (Μπαλαφούτα 2019, 12-15 σελ.) (Συρίγος, Αιγιαλίτιδα ζώνη, όσα πρέπει να γνωρίζουμε, 2018).

2.4. Υφαλοκρηπίδα

Μια ακόμη θαλάσσια ζώνη που αποτελεί σημείο αιχμής για τα ελληνοτουρκικά είναι αυτή της Υφαλοκρηπίδας. Η οριοθέτηση Υφαλοκρηπίδας κατά τα ελληνικά δεδομένα αποτελεί ίσως και τη μόνη διαφορά των σχέσεων μεταξύ των χωρών και η οποία χρίζει άμεσης οριοθέτησης. Ιδιαίτερα η οριοθέτηση πρέπει να γίνει υπό τον μανδύα του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης με όλο το κύρος που το διακατέχει και ιδίως με το γνώμονα της ευρείας αποδοχής του. Η Ελλάδα πιστεύει πως η μόνη λύση αποτελεί το ΔΔΧ καθώς αποτελεί ίσως ένα από τα πιο βαρυσήμαντα διεθνή όργανα ενώ ιδιαίτερη σημασία έχει η δεσμευτικότητα του διότι άπαξ και ένα κράτος δεσμευτεί να παραπέμψει την υπόθεση του στο συγκεκριμένο δικαστήριο οφείλει να αποδεχτεί και να τηρήσει την τελική απόφαση του η οποία καθίσταται εντέλει και δεσμευτική.

Ο 20^{ος} αιώνας αποτέλεσε ίσως τον πιο σημαντικό αιώνα στην ιστορία της ανθρωπότητας. Αυτό κατά κύριο λόγο οφείλεται στην εξέλιξη της επιστήμης και της τεχνολογίας οι οποίες όχι μόνο βελτίωσαν την ποιότητα της ζωής της ανθρωπότητας δημιούργησαν νέα πεδία ερευνών που οδήγησαν σε θεμελιώδεις ανακαλύψεις. και εν ολίγοις απλούστευσαν τη ζωή μας. Ακόμη και στο πεδίο του πολέμου υπήρξαν τεράστιες εξελίξεις με την εφεύρεση νέων όπλων πιο αποτελεσματικών και μεγαλύτερης εμβέλειας. Η κινητήριος δύναμη βέβαια προκειμένου να επιτευχθούν τα παραπάνω αποτέλεσαν οι φυσικοί και ορυκτοί πόροι ιδίως το πετρέλαιο. Η εξέλιξη της τεχνολογίας ωστόσο οδήγησε και στην εξερεύνηση των θαλασσών αλλά και των βυθών καθώς και της εκμετάλλευσής τους όντας πλούσιοι σε

φυσικούς και ορυκτούς πόρους προκειμένου να καλύψουν τις ιδιαίτερα αυξημένες ανάγκες τους τα κράτη(Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος). (Ρούκουνας, 2010, 295-307 σελ.) (Κρατερός, Στρατή, 2013, 413-439 σελ.) (Μπαλαφούτα, 2019, 21-33 σελ.).

Ωστόσο η εξερεύνηση για ορυκτούς και φυσικούς πόρους σε βυθούς πέρα από την αιγιαλίτιδα ζώνη ενέγειρε ζητήματα κυρίως κυριαρχικών δικαιωμάτων και αποκλειστικής εκμετάλλευσης των πλουτοπαραγωγικών αυτών πηγών. Έτσι κρίθηκε αναγκαίος για την κατανόηση της σημασίας της Υφαλοκρηπίδας πέρα από τον γεωλογικό ορισμό και ένας δεύτερος νομικός αυτή τη φορά ορισμός. Κατά τον γεωλογικό ορισμό η Υφαλοκρηπίδα «αποτελεί τη συνέχεια της ξηράς κάτω από τη θάλασσα. Αρχίζει από την ακτή και τελειώνει εκεί όπου το επικλινές του βυθού γίνεται απότομα έντονο.» (Ρούκουνας, 2010, 295-307 σελ.). Επιπλέον σημαντικό είναι να τονιστεί ότι το πλάτος της υφαλοκρηπίδας δεν δύναται να είναι ομοιόμορφο διαφέρει δηλαδή από περιοχή σε περιοχή ενώ το όριο του βάθους της Υφαλοκρηπίδας δεν ξεπερνά τα 200 μέτρα.(Ρούκουνας, 2010, 295-307 σελ.). Ευρέως αποδεκτό έγινε το γεγονός πως η Υφαλοκρηπίδα αποτελεί το βυθό της θάλασσας έως και τα 200 μέτρα ξεκινώντας από την ακτή κάθε παράκτιου κράτους. Λόγω λοιπόν όπως αναφέρθηκε παραπάνω της ανομοιομορφίας των βυθών υπάρχουν αρκετά κράτη τα οποία είτε δεν έχουν Υφαλοκρηπίδα υπο την γεωλογική πάντα έννοια είτε αυτή είναι αρκετά στενή καταστώντας έτσι ανίκανο τον γεωλογικό ορισμό να προσφέρει λύση στο πρόβλημα. Υιοθετήθηκε λοιπόν το κριτήριο της εκμεταλλεύσεως το οποίο όριζε ότι πλέον η Υφαλοκρηπίδα θα εκτεινόταν πέρα από την αιγιαλίτιδα ζώνη ως το σημείο όπου ο βυθός των υπερκείμενων υδάτων έδινε την δυνατότητα στα παράκτια κράτη να εκμεταλλεύονται τους φυσικούς πόρους του βυθού πέρα δηλαδή από τα προκαθορισμένα 200 μέτρα.(Ρούκουνας, 2010, 295-307 σελ.)

Το παραπάνω κριτήριο κρίθηκε πως δεν μπορούσε να χαρακτηριστεί από σταθερότητα ενώ δημιουργήθηκαν εντάσεις εκατέρωθεν των κρατών παγκοσμίως αναφορικά με τη χρήση ή μη του κριτηρίου. Έτσι κατά την διάσκεψη για την σύμβαση της Γενεύης του 1958 προτάθηκε η χρήση τόσο του κριτηρίου των 200 μέτρων όσο και αυτό της εκμετάλλευσης που όριζε πως το όριο της Υφαλοκρηπίδας έφτανε ως το όριο των 200 μέτρων εκτός και αν μπορούσε οποιοδήποτε παράκτιο κράτος να εκμεταλλευτεί σε βάθος μεγαλύτερο απ' αυτό. Βέβαια και ο ορισμός αυτός δημιούργησε σωρεία αντιδράσεων ενώ δημιούργησε και αρκετά μεγάλη σύγχυση σε κρίσιμα ερωτήματα αναφορικά με την εκμετάλλευση των βυθών αλλά και την έρευνα.(Ρούκουνας, 2010, 295-307 σελ.).

Ανέκυψε, λοιπόν, η ανάγκη του καθορισμού ενός κριτηρίου σταθερού και γενικά αποδεκτού. Αυτό προέκυψε από τη σύμβαση για το δίκαιο της θάλασσας (Montego Bay 1982) και συγκεκριμένα αποτυπώνεται στη διάταξη του άρθρου 76: «Η Υφαλοκρηπίδα ενός

παράκτιου κράτους περιλαμβάνει τους θαλάσσιους βυθούς και το υπέδαφος τους πέρα από την αιγιαλίτιδα ζώνη σε όλη την έκταση της φυσικής προεκτάσεως του χερσαίου εδάφους αυτού του κράτους».(Ρούκουνας, 2010, 295-307 σελ.). Τα όρια της υφαλοκρηπίδας εκτείνονται πλέον «ως την εξωτερική απόκλιση του υφαλοπλάισιου» ή μέχρι και έκταση 200 ν.μ. από τις γραμμές βάσης από τις οποίες είναι δυνατόν να μετρηθεί και το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης του παράκτιου κράτους μόνο βέβαια στην περίπτωση που δεν δύναται να φτάσει το υφαλοπλάισιο ως και την απόσταση των 200 ν.μ..(Ρούκουνας, 2010, 295-307 σελ.). Τα όρια αλλάζουν ωστόσο ανάλογα με το σημείο κατά το οποίο μπορεί να επεκταθεί το υφαλοπρανές. Αν μπορεί να επεκταθεί πέρα από τα 200 ν.μ. από τις γραμμές βάσης η υφαλοκρηπίδα θα καθορίζεται με εξωτερικό όριο έως και 350 ν.μ. ή στα «100 ν.μ. πέρα της ισοβαθούς των 2,500 μέτρων»(Ρούκουνας, 2010, 295-307 σελ.) ή στα 60 ν.μ. από το σημείο όπου ξεκινάει η βάση του ηπειρωτικού ανυψώματος. (Ρούκουνας, 2010, 295-307 σελ.). Από την Τρίτη διάσκεψη για το δίκαιο της θάλασσας προέκυψε ένα νέο σύστημα καθορισμού αναφορικά με τα εξωτερικά όρια της υφαλοκρηπίδας και τα οποία στηρίζονται κυρίως σε πολιτικούς συμβιβασμούς. Από το 1982 και έπειτα ισχύουν δυο νέα κριτήρια το πρώτο αυτό της απόστασης που αντικατέστησε το προηγούμενο κριτήριο του βάθους και ακόμη ένα το γεωλογικό το οποίο εισάχθηκε σε αντιδιαστολή ως προς το προηγούμενο κριτήριο αυτό της εκμεταλλεύσεως.(Ρούκουνας, 2010, 295-307 σελ.). Εν ολίγοις το άρθρο 76 της νέας σύμβασης για το δίκαιο της θάλασσας 1982 προσπάθησε να εξασφαλίσει όσο το δυνατόν μεγαλύτερο εύρος υφαλοκρηπίδας για τα παράκτια κράτη όταν και οι συνθήκες το επέτρεπαν. Το παραπάνω στηρίχθηκε στο δικαίωμα των κρατών να εκμεταλλεύονται τους φυσικούς πόρους εντός των ορίων του εύρους της κυριαρχίας τους αλλά παράλληλα να διασφαλίζεται και η ελευθερία των κρατών στις ανοιχτές θάλασσες.(Μπαλαφούτα, 2019, 21-33 σελ.).

2.4.1. Παράκτια κράτη: Τα κυριαρχικά δικαιώματα που προκύπτουν στην Υφαλοκρηπίδα

Με την απόφαση του το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης το 1969 αναφορικά με την υφαλοκρηπίδα στη Βόρεια θάλασσα καθιέρωσε την βάση για την παραδοχή των δικαιωμάτων που κατέχουν τα παράκτια κράτη. Με την απόφαση του το Δικαστήριο έκρινε πως τα δικαιώματα των κρατών στο κομμάτι της υφαλοκρηπίδας υπάρχουν *ab initio* και *ipso facto*. Το παραπάνω έχει ως βάση την αρχή της κυριαρχίας δηλαδή στηρίζεται στην αποτελεσματική κυριαρχία που μπορούν να ασκούν τα παράκτια κράτη στην περιοχή της υφαλοκρηπίδας τους αλλά και έως το σημείο όπου μπορούν τα κράτη να επεκτείνουν τα

κυριαρχικά τους δικαιώματα αποκλειστικά όμως για την εξερεύνηση των βυθών και της εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων της θάλασσας. Ουσιαστικά αποτελεί ένα συμφυές δικαίωμα. Σημαντικό είναι να τονιστεί πως για την ύπαρξη του συγκεκριμένου δικαιώματος δεν απαιτείται οποιαδήποτε προγενέστερη ενέργεια ή ακόμη και ειδική διαδικασία.(Ρούκουνας, 2010, 295-307 σελ.).

Επομένως η ύπαρξη της υφαλοκρηπίδας των κρατών υπάρχει αυτοδικαίως και εξ ύπαρξης.(Τσάλτας, Αναγνώστου et all., 2014, 319-342). Επιπροσθέτως όπως παρατηρείται αποτελεί ένα δικαίωμα αποκλειστικό που κατέχουν τα κράτη το οποίο ωστόσο δεν εξαρτάται από το κατά πόσο τα κράτη το εκμεταλλεύονται σε όλη του την έκταση. Επαφίεται δηλαδή στην διακριτική ευχέρεια των κρατών αν θα εκμεταλλευτούν ή όχι την υφαλοκρηπίδα ή αν θα την εκμεταλλευτούν εν όλο ή εν μέρει.(Ρούκουνας, 2010, 295-307 σελ.).

Ο όρος κυριαρχικά δικαιώματα που επικράτησε και καθιερώθηκε είναι αρκετά σημαντικός για να κατανοηθεί η νομική φύση των δικαιωμάτων των οποίων κατέχουν τα παράκτια κράτη στην περιοχή της υφαλοκρηπίδας αλλά και μέχρι την έκταση του εύρους που τους αναγνωρίζεται ότι μπορούν να ασκούν πλήρως τα κυριαρχικά δικαιώματα τους. Αρχικά ο όρος κυριαρχικά δικαιώματα έρχεται σε αντίθεση με τη σημασία του όρου της πλήρης κυριαρχίας. Η διαφορά τους έγκειται στο γεγονός πως τα δικαιώματα αφενός είναι λειτουργικά και αφετέρου αναγνωρίζονται για ένα και μοναδικό σκοπό αυτό δηλαδή της εκμετάλλευσης των πόρων το βυθού και της έρευνας. Βασικός σκοπός και μέριμνα της σημασίας της διάκρισης αυτής ήταν να εξασφαλιστεί το καθεστώς ελευθερίας των υπερκείμενων υδάτων.(Ρούκουνας, 2010, 295-307 σελ.).

Η ανάγκη της καθιέρωσης της υφαλοκρηπίδας στηρίχτηκε στο γεγονός της ανάγκης εκμετάλλευσης των ορυκτών πόρων αλλά και του πετρελαίου σε μια περίοδο όπου οι απαιτήσεις των κρατών γι' αυτές τις πηγές ήταν ιδιαίτερα αυξημένες. Ο πλούσιος σε κοιτάσματα και ορυκτό πλούτο βυθός οδήγησε τα κράτη να συμφωνήσουν αρχικά στην ένταξη στα κυριαρχικά δικαιώματα της εκμετάλλευσης των ορυκτών πόρων που ανήκουν στο βυθό της υφαλοκρηπίδας. Υπήρξε λοιπόν εξαρχής ένας διαχωρισμός μεταξύ ορυκτών και φυσικών πόρων ο οποίος γρήγορα δημιούργησε εντάσεις αλλά και προβληματισμούς. Ο διαχωρισμός αυτός δεν κράτησε για πολύ ενώ πολύ σύντομα οι φυσικοί πόροι υπάχθηκαν και αυτοί μαζί με τους ορυκτούς στο καθεστώς της υφαλοκρηπίδας.(Ρούκουνας, 2010, 295-307 σελ.).

Επομένως σύμφωνα με το άρθρο 77 παρ. 4 της σύμβασης για το δίκαιο της θάλασσας του 1982 η οποία οποία είχε διατυπωθεί ακριβώς ίδια προηγουμένως το 1958 στη σύμβαση της Γενεύης στα κυριαρχικά δικαιώματα των παράκτιων κρατών υπάγονται πρώτον όλα τα ορυκτά τα οποία είτε βρίσκονται στο έδαφος είτε στο υπέδαφος ή και διαλυμένα στο βυθό.

Δεύτερον τους ζώντες οργανισμούς οι οποίοι ανήκουν στα καθιστικά είδη αλλά και μη ζώντες οργανισμούς του βυθού. (Ρούκουνας, 2010, 295-307 σελ.).

2.4.2. Το χρονικό Ελλάδας - Τουρκίας αναφορικά με το ζήτημα της Υφαλοκρηπίδας

Η Ελλάδα αναγνωρίζει ως τη μόνη διαφορά της με την Τουρκία που χρίζει διευθέτησης την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας. Παράλληλα η Ελλάδα επιδιώκει την επίλυση διαμέσου της νομικής οδού έχοντας στο πλευρό της τις επιταγές του διεθνούς δικαίου και του δικαίου της θάλασσας. Η Τουρκία από την άλλη πλευρά ακολουθεί μια μεθοδευμένη πολιτική αμφισβήτησης της εθνικής κυριαρχίας της Ελλάδας αλλά και των κυριαρχικών δικαιωμάτων της στον θεσμό της υφαλοκρηπίδας. Οι απαρχές της στρατηγικής πολιτικής της Τουρκίας βρίσκονται αρκετά πίσω στο χρόνο κοντά στις αρχές της δεκαετίας του 1970 μια περίοδο αρκετά τεταμένη για την Ελλάδα τόσο λόγω της κατάστασης που επικρατούσε στο εσωτερικό της με την κατάληψη της δημοκρατίας από την δικτατορία όσο και με τις σχέσεις της με την γείτονα χώρα την Τουρκία (Κυπριακό – Αμφισβήτηση κυριαρχικών δικαιωμάτων). (Μπαλαφούτα, 2019, 21-33 σελ.) (Κρατερός, Στρατή, 2013, 413-439 σελ.).

Με την σύμβαση της Γενεύης το 1958 καθιερώθηκε ο θεσμός της υφαλοκρηπίδας. Εκμεταλλευόμενη λοιπόν η Ελλάδα το γεγονός αυτό προχώρησε σε ενέργειες αξιοποίησης του βυθού και του υπεδάφους ως προς την αναζήτηση ορυκτών πόρων αλλά και έρευνας στο κομμάτι του αιγαίου και πέρα από το εξωτερικό όριο των χωρικών υδάτων. Οι ενέργειες της Ελλάδας είχαν καταστεί γνωστές έχοντας παράλληλα δημοσιευθεί στην εφημερίδα της κυβερνήσεως στην γειτονική χώρα Τουρκία. Την προσπάθεια για εξεύρεση πετρελαίου από πλευράς της Ελλάδας είχε ξεκινήσει ήδη από το 1959 ενώ μέχρι και το 1973 η Τουρκία ουδέποτε είχε διαμαρτυρηθεί ή είχε δημιουργήσει ζήτημα. (Κρατερός, Στρατή, 2013, 413-439 σελ.).

Οι πρώτοι τριγμοί στις σχέσεις μεταξύ των δυο χωρών περί των διεκδικήσεων της υφαλοκρηπίδας άρχιζαν να εμφανίζονται στις αρχές της δεκαετίας του 1970. Συγκεκριμένα το Νοέμβριο του 1973 η Τουρκία εξέδωσε άδειες αναζήτησης υδρογονανθράκων σε κρατική εταιρία της χώρας της στο χώρο της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου. Μεταξύ των περιοχών που θα πραγματοποιούσε την έρευνα η Τουρκία βρίσκονταν και περιοχές που άπτονταν της δικαιοδοσίας της Ελλάδας και κατ' επέκταση μόνο η Ελλάδα μπορούσε να ασκεί κυριαρχικά δικαιώματα (ελληνική υφαλοκρηπίδα). Συνοπτικά οι περιοχές αυτές ξεκινούσαν από τις εκβολές του Έβρου φτάνοντας νότια ως τα Ψαρά. Καταπατούσαν δηλαδή σε εύρος ένα μεγάλο τμήμα της ελληνικής υφαλοκρηπίδας. (Χίος, Σαμοθράκη, Λήμνος, Άγιος

Ευστράτιος, Λέσβος και Ψαρά). Ωστόσο λόγω των ζητημάτων που επικρατούσαν στο εσωτερικό της Ελλάδας (Δικτατορία) υπήρξε καθυστερημένη αντίδραση διάρκειας τριών ολόκληρων μηνών. (Κρατερός, Στρατή, 2013, 413-439 σελ.).

Ακολούθησαν εκατέρωθεν ρηματικές διακοινώσεις πρώτα από πλευράς της Ελλάδας η οποία επικαλέστηκε την συνθήκη της Γενεύης και συγκεκριμένα τα άρθρα 1β και 2 στα οποία και καθορίζονται τα κυριαρχικά δικαιώματα και βάση αυτών των άρθρων η Τουρκία καταπατούσε με τις ενέργειες της τα κυριαρχικά δικαιώματα της Ελλάδας στην περιοχή της υφαλοκρηπίδας της. Εν ολίγοις η Ελλάδα διακήρυξε πως με τις Τουρκικές άδειες για εντοπισμό ορυκτών πόρων σε περιοχές δικαιοδοσίας της Ελλάδας θίγονταν τα ελληνικά κυριαρχικά δικαιώματα. (Κρατερός, Στρατή, 2013, 413-439 σελ.). Επιπλέον η Ελλάδα τότε διατύπωσε για πρώτη φορά την επιχειρηματολογία της αναφορικά με το ζήτημα της υφαλοκρηπίδας την οποία ακολούθησε πιστά κατά το πέρασμα των χρόνων και παραμένει έως και σήμερα ακριβώς ίδια. (Κρατερός, Στρατή, 2013, 413-439 σελ.). Η Ελλάδα τόνισε πως η υφαλοκρηπίδα των νησιών καθορίζεται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο όπως αυτή που βρίσκεται στα ηπειρωτικά εδάφη. Το παραπάνω αποτελεί τόσο κανόνα εθιμικού όσο και συμβατικού δικαίου τα οποία επισημαίνουν πως για την οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας ακολουθούνται ακριβώς οι ίδιες κατευθύνσεις είτε πρόκειται για ηπειρωτικό είτε για νησιωτικό έδαφος. Αυτό σημαίνει πως ακόμη και τα νησιά μπορούν να διεκδικούν υφαλοκρηπίδα. Παράλληλα τόνισε πως για να οριοθετηθεί η υφαλοκρηπίδα ακολουθούνται σύμφωνα και με το άρθρο 6 της σύμβασης της Γενεύης οι αρχές της ίσης απόστασης. Σε περιοχές αρκετά στενές και ιδιόμορφες ελλείπει συμφωνίας των αντικείμενων ή παρακείμενων κρατών τηρείται η μέση γραμμική ίση απόσταση. (Κρατερός, Στρατή, 2013, 413-439 σελ.).

Από την μεριά της Τουρκίας απάντησε κατευθείαν αρχικά διατυπώνοντας την άποψη ότι στην περιοχή υπήρχαν υποθαλάσσιες περιοχές πέρα από τις ακτές της Τουρκίας οι οποίες και αποτελούσαν φυσική προέκταση των ακτών της Ανατολίας άρα συνεπώς αποτελούσαν τμήμα της τουρκικής υφαλοκρηπίδας και επιπρόσθετα το επόμενο επιχείρημα των Τούρκων ήταν πως τα νησιά πλησίον των τουρκικών ακτών δεν δύνανται να διεκδικούν υφαλοκρηπίδα. (Κρατερός, Στρατή, 2013, 413-439 σελ.).

Η Ελλάδα καθυστερημένα για ακόμη μια φορά διακοίνωσε ότι επιφυλάσσεται των θέσεων της αλλά και των δικαιωμάτων της όσο αναφορά την οριοθέτηση και δεν αντιτίθεται ως προς την οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Η παραπάνω διακοίνωση της Ελλάδας δεν είχε επικεντρωθεί στη βάση των επιχειρημάτων της Τουρκίας δεν είχε επικεντρωθεί δηλαδή στην ουσία της. Η Τουρκία εκμεταλλεύτηκε την διακοίνωση της Ελλάδας και προσπάθησε να στρεβλώσει το περιεχόμενο της και να δημιουργήσει μια

εντύπωση αποδοχής από μεριά της Ελλάδας σε διαπραγμάτευση για διευθέτηση της υφαλοκρηπίδας μεταξύ των δυο αυτών χωρών. (Κρατερός, Στρατή, 2013, 413-439 σελ.).

Την σχετικά τεταμένη κατάσταση μεταξύ των δυο χωρών επηρέασε η ενέργεια της Τουρκίας η οποία δυναμίτισε το κλίμα στέλνοντας για έρευνα ένα ωκεανογραφικό σκάφος εντός ελληνικής υφαλοκρηπίδας το λεγόμενο Candarli μαζί με μια συνοδεία από πολεμικά πλοία. Η Ελλάδα απάντησε με αποστολή στόλου προκειμένου να καταστήσουν σαφή την καταπάτηση της εθνικής της κυριαρχίας και να παρακολουθεί την κατάσταση από κοντά. Αργότερα μετά το πέρας της αποστολής του Candarli η Τουρκία ανακοίνωσε την ολοκλήρωση του. Στη συνέχεια ακολούθησαν από πλευράς της Ελλάδας διαμαρτυρίες προκειμένου για παραβίαση ελληνικής υφαλοκρηπίδας ενώ η Τουρκία απέρριψε τους ισχυρισμούς αυτούς θεωρώντας πως η υφαλοκρηπίδα αποτελεί μέρος της δικής της κυριαρχίας και διακοίνωσε περεταίρω έρευνες και πως αναγκαία εκρίνετο η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας των δυο χωρών. Το 1974 και συγκεκριμένα τον Ιούλιο η Τουρκική κυβέρνηση εξέδωσε νέες άδειες για αναζήτηση υδρογονανθράκων σε περιοχές νότια του Αιγαίου και συγκεκριμένα σε περιοχές ελληνικής υφαλοκρηπίδας των Δωδεκανήσων και των Κυκλάδων. Το παραπάνω συνιστούσε κατάφορη παραβίαση του διεθνούς δικαίου και του δικαίου της θάλασσας καθώς η Τουρκία προέβαινε σε μονομερή οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας μια ενέργεια χωρίς καμία υπόσταση. (Κρατερός, Στρατή, 2013, 413-439 σελ.).

Η περίοδος που ακολούθησε χαρακτηρίστηκε από την αποκατάσταση της δημοκρατίας στην Ελλάδα τον Ιούλιο του 1974 αλλά και την εισβολή των Τούρκων στην Κύπρο στις 20 Ιουλίου το 1974. Προτεραιότητα είχε το ζήτημα της Κύπρου οπότε το θέμα της υφαλοκρηπίδας μετατοπίστηκε από το προσκήνιο. Ακολούθησαν διαμαρτυρίες από πλευράς Ελλάδας και απαντήσεις των Τούρκων που αντέκρουαν τα επιχειρήματα της Ελλάδας. Παράλληλα βέβαια η Τουρκία πρότεινε την διαπραγμάτευση με την ελληνική πλευρά για την οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας. Στη συνέχεια ακολούθησαν συνομιλίες μεταξύ των χωρών και διακοινώσεις όπου εν τέλει αποφασίστηκε από κοινού η υπαγωγή του ζητήματος σε ένα διεθνές δικαιοδοτικό όργανο το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Ωστόσο απ' ότι διαπιστώθηκε μεταγενέστερα η Ελλάδα πίστευε υπερβολικά αισιόδοξα πως θα μπορούσε να επιτύχει τη διευθέτηση με την Τουρκία αναφορικά με την υφαλοκρηπίδα στο ΔΔΧ. (Κρατερός, Στρατή ,2013, 413-439 σελ.).

Η Ελλάδα αποδέχθηκε την πρόταση συνομιλίας της Τουρκίας για την σύναψη συνυποσχετικού προκειμένου την υπαγωγή της διαφοράς στο διεθνές δικαστήριο. Ωστόσο η Τουρκία άλλαξε στάση τονίζοντας πως δεν μπορούσε να προχωρήσει περεταίρω στην υπογραφή και έκδοση συνυποσχετικού εάν πρώτα δεν ακολουθούσαν ουσιαστικές συνομιλίες μεταξύ των δυο χωρών. Στη συνέχεια ακολούθησε συνάντηση μεταξύ των πρωθυπουργών

και έκδοσης ενός κοινού ανακοινωθέντος με τη δέσμευση για επεξεργασία ενός συνυποσχετικού αλλά και αποτυχημένες συναντήσεις σε Παρίσι και Βέρνη ωστόσο όλες οι προσπάθειες της Ελλάδας στάθηκαν άκαρπες. Η Τουρκία επεδίωξε να αντιστρέψει την απόφαση προς επίλυση του ζητήματος οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας από ένα δικαιοδοτικό όργανο όπως αυτό του ΔΔΧ σε πολιτική επίλυση. Προσπάθησε δηλαδή να επιδιώξει περισσότερο αποφεύγοντας μια τυχόν αρνητική γι' αυτήν έκβαση η οποία δεν ζημίωνε κανένα άλλο παρά μόνο την Ελλάδα. (Κρατερός, Στρατή, 2013, 413-439 σελ.).

Οι άκαρπες διαβουλεύσεις και οι συναντήσεις μεταξύ των δυο χωρών συνεχίστηκαν μέχρι το καλοκαίρι του 1976 όπου η Τουρκία ανακοίνωσε την έναρξη ερευνών στο Αιγαίο οι οποίες θα πραγματοποιούνταν από το σειсмоγραφικό πλοίο Sismik I. Η Ελλάδα προκειμένου να αποφύγει μια ενδεχόμενη κλιμάκωση όπως αυτή είχε συμβεί κατά το παρελθόν με το ερευνητικό Candarli ζήτησε διαβεβαιώσεις για τους σκοπούς, τις ενέργειες αλλά και την πορεία του σεισογραφικού. Από την πλευρά των Τούρκων δεν υπήρξε καμία απάντηση αλλά αντιθέτως δυναμίτισαν το κλίμα με την καταπάτηση ελληνικής υφαλοκρηπίδας και στις ελληνικές διαμαρτυρίες απάντησε πως δεν πρόκειται για ελληνική υφαλοκρηπίδα από τη στιγμή βέβαια που χρίζουν και οριοθέτησης οι περιοχές αυτές και δεν υφίσταται οποιοδήποτε κυριαρχικό δικαίωμα της Ελλάδας το οποίο να καταπατάται. Η Ελλάδα αντέδρασε αρχικά με ρηματικές διακοινώσεις και στην συνέχεια κατέφυγαν πρώτα στο Συμβούλιο Ασφαλείας και έπειτα στο διεθνές δικαστήριο της Χάγης μονομερώς προκειμένου να επιτευχθεί οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας αλλά κατέθεσε και αίτημα για την λήψη μέτρων κατά της Τουρκίας. (Κρατερός, Στρατή, 2013, 413-439 σελ.).

Η απόφαση της Ελλάδας να προσφύγει τόσο στο συμβούλιο ασφαλείας όσο και στο δικαστήριο της Χάγης σωρευτικά κρίθηκε λανθασμένη. Το θέμα που υπήρχε αφορούσε κυρίως το συμβούλιο ασφαλείας το οποίο ουσιαστικά δεν θα μπορούσε αντικειμενικά να προσφέρει κάτι θετικό για την Ελλάδα. Η Ελλάδα ζητούσε την άμεση αποκατάσταση των πραγμάτων με επαναφορά στην τάξει της Τουρκίας η οποία έθετε σε κίνδυνο την ειρήνη στην περιοχή. Το συμβούλιο με την απόφαση του αριθμ. 395/1976 κάλεσε απλά τις δυο πλευρές σε διαπραγματεύσεις και αναφέρθηκε στην επίλυση της διαφοράς από το διεθνές δικαστήριο. Η απόφαση παρά το γεγονός πως δεν προσέδωσε κάτι ουσιαστικό έτυχε αρκετά μεγάλου ενθουσιασμού από την ελληνική πλευρά και χαρακτηρίστηκε ως επιτυχία. Ωστόσο όπως είχε αναφερθεί και ο Χ. Ροζάκης η απόφαση μόνο επιτυχία δεν ήταν για την Ελλάδα καθώς ασπαζόταν περισσότερο το σκεπτικό της Τουρκίας ενώ δεν την καταδίκαιζε για τις παράνομες ενέργειες της. Επιπλέον πρώτα έπρεπε χρονικά να επιληφθεί το συμβούλιο ασφαλείας και έπειτα το διεθνές δικαστήριο γεγονός που καθιστούσε τα προσωρινά μέτρα ανίσχυρα καθώς δεν μπορούσαν να εφαρμοστούν. (Κρατερός, Στρατή, 2013, 413-439 σελ.).

Τον Αύγουστο του 1976 μονομερώς η Ελλάδα προσέφυγε στο διεθνές δικαστήριο της Χάγης με αίτηση την λήψη προσωρινών μέτρων προστασίας. Ζητούσε την αποχή από οποιαδήποτε ενέργεια είτε εξερεύνησης είτε επιστημονική και την αποχή από στρατιωτικές ενέργειες που θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο την ειρήνη μεταξύ των δυο χωρών. Τη λήψη μέτρων η Ελλάδα την είχε στηρίξει στο άρθρο 41 του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου και στο άρθρο 66 του Κανονισμού. Η Τουρκία από την πλευρά της ερημοδίκησε καθώς ποτέ δεν παρουσιάστηκε στο δικαστήριο, ούτε όρισε δικαστή, ενώ δεν αναγνώριζε καν την δικαιοδοσία του δικαστηρίου. Στη μόνη ενέργεια που προέβη η Τουρκία ήταν η κατάθεση μιας επιστολής με την οποία πρόβαλλε τις θέσεις της. (Κρατερός, Στρατή, 2013, 413-439 σελ.).

Ωστόσο η απόφαση του δικαστηρίου σχετικά με τη λήψη προσωρινών μέτρων προστασίας δεν ήταν ανάλογη των προσδοκιών της Ελλάδας. Το ελληνικό αίτημα καταψηφίστηκε με δώδεκα ψήφους στις 11 Σεπτεμβρίου του 1976. Το δικαστήριο προκειμένου να στηρίξει την έκδοση της απόφασης του προέβη σε μια διπλή αιτιολόγηση αφενός οι σεισμικές έρευνες που διεξήγαγε η Τουρκία ήταν προσωρινές και αφετέρου δεν επρόκειτο για εκμετάλλευση ή ιδιοποίηση φυσικών πόρων των τμημάτων εκείνων της υφαλοκρηπίδας τα οποία έχριζαν διευθέτησης και συνεπώς δεν διέτρεχαν κίνδυνο βλάβης η οποία θα ήταν ανεπανόρθωτη. Τόνισε βέβαια πως εάν οι επίδικες περιοχές περνούσαν στην σφαίρα των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Ελλάδας μετά την καταληκτική απόφαση της κύριας δίκης τότε και μόνο τότε θα συνιστούσε καταπάτηση και συνεπώς παραβίαση ενώ σημείωσε πως οι παράνομες ενέργειες των σειсмоγραφικών ερευνών θα ήταν δυνατόν να αποκατασταθούν. (Κρατερός, Στρατή, 2013, 413-439 σελ.).

Επί της ουσίας το ΔΔΧ έκρινε πως μονομερείς ενέργειες σε περιοχές υφαλοκρηπίδας που τίθενται υπό αμφισβήτηση δύναται να διεξάγονται αρκεί να μην υπάρχει εκμετάλλευση της περιοχής ή να μην προκαλούνται μεταβολές στο φυσικό περιβάλλον γενικότερα να μην υπάρχουν μόνιμες και ανεπανόρθωτες μεταβολές. Το παραπάνω ωστόσο αποτελεί λανθασμένη παραδοχή καθώς μπορεί εύκολα να οδηγήσει σε κλιμάκωση της κατάστασης και αποσταθεροποίηση με τη χρήση βίας κάτι που η διεθνής πρακτική έχει επιβεβαιώσει πολλάκις. Αναφορικά με τον κίνδυνο διατάραξης της ειρήνης το ΔΔΧ ταυτίστηκε με την απόφαση του Συμβουλίου ασφαλείας απέρριψε τα μέτρα και προέκρινε το διάλογο μεταξύ των δυο χωρών για την ειρηνική επίλυση της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας. Τέλος αναφέρθηκε στο ζήτημα της αρμοδιότητας του και διατύπωσε πως την χρονική στιγμή εκείνη δεν υπήρχε λόγος να ασχοληθεί με το ζήτημα αυτό. (Κρατερός, Στρατή, 2013, 413-439 σελ.).

Οι αποφάσεις εκατέρωθεν και του Συμβουλίου Ασφαλείας και του ΔΔΧ ήταν δυσμενής για την προστασία των ελληνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων ωστόσο από πλευράς

της Ελλάδας υπήρχαν λανθασμένες ερμηνείες των αποφάσεων οι οποίες εν τέλει ευνοούσαν την Τουρκία η οποία προέβαινε σε ενέργειες παράνομες δίχως να δημιουργείται ζήτημα. (Κρατερός, Στρατή, 2013, 413-439 σελ.).

Η κύρια προσφυγή της η Ελλάδας έκανε λόγο για σοβαρή παραβίαση των κυριαρχικών δικαιωμάτων της και για ανεπανόρθωτη βλάβη γεγονός που δεν αποδεχόταν η Τουρκία. Ουσιαστικά με τις ενέργειες τις η Τουρκία δεν αποδεχόταν το γεγονός πως τα ελληνικά νησιά έχουν δικαιώματα υφαλοκρηπίδας και κατ' επέκταση η Ελλάδα διέθετε κυριαρχικά δικαιώματα τα οποία υπάγονταν στην αποκλειστική της αρμοδιότητα για το αν θα τα εκμεταλλευόταν είτε για έρευνα είτε για εξερεύνηση. Συνεπώς η Τουρκία με τις σειсмоγραφικές έρευνες καταπατούσε παράνομα ελληνική υφαλοκρηπίδα προβαίνοντας σε εκμετάλλευση της περιοχής της ελληνικής υφαλοκρηπίδας αγνοώντας τα ελληνικά κυριαρχικά δικαιώματα και αυτό ακριβώς η Ελλάδα προσπαθούσε να αποτρέψει με την προσφυγή της στο διεθνές δικαστήριο της Χάγης. Τα επιχειρήματα της Ελλάδας στηρίζονταν τόσο σε κανόνες εθνικού όσο και σε συμβατικού δικαίου ήταν δηλαδή απόλυτα συνυφασμένα με τους κανόνες του δικαίου της θάλασσας. (Μπαλαφούτα, 2019, 21-33 σελ.).

Η Ελλάδα παρά το γεγονός ότι προσέφυγε μονομερώς καθότι δεν υπήρξε καμία συμφωνία ή συνυποσχετικό με την Τουρκία άρα και νομική δεσμευτικότητα στήριξε την ενέργεια της αυτή σε δυο γεγονότα. Πρώτα απ' όλα στην Γενική Πράξη για Ειρηνική Διευθέτηση των Διαφορών που έγινε στη Γενεύη το 1928 όπου τόσο η Ελλάδα όσο και η Τουρκία είχαν προσχωρήσει και συγκεκριμένα το άρθρο 17 της Γενικής Πράξης το οποίο προέβλεπε ότι το διαρκές δικαστήριο διεθνούς δικαιοσύνης κατείχε γενική αρμοδιότητα για την επίλυση διαφορών διεθνώς καθώς και στο άρθρο 36 και 37 του καταστατικού του διεθνούς δικαστηρίου και δεύτερον η Ελλάδα στηρίχθηκε στο κοινό ανακοινωθέν που έγινε στις Βρυξέλες για την υπαγωγή της διαφοράς οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας στο διεθνές δικαστήριο. (Κρατερός, Στρατή, 2013, 413-439 σελ.).

Στις 19 Δεκεμβρίου του 1978 ωστόσο με την απόφαση που εκδόθηκε το ελληνικό αίτημα απορρίφθηκε. Με συντριπτική μειοψηφία λοιπόν η μονομερής προσφυγή της Ελλάδος καταψηφίστηκε με 12 ψήφους έναντι 2 υπέρ. Η καταψήφιση αυτή οφείλεται σύμφωνα και με το ΔΔΧ στην έλλειψη δικαιοδοσίας αιτιολογώντας την σε δυο σκέλη. (Κρατερός, Στρατή, 2013, 413-439 σελ.).

Αρχικά όσον αφορά την Γενική Πράξη της Γενεύης το διεθνές δικαστήριο επικεντρώθηκε κυρίως στις παρατηρήσεις που υπέβαλλε η Τουρκία σχετικά με τις επιφυλάξεις που είχε προβάλλει η Ελλάδα όταν είχε προσχωρήσει το 1936 όπου τόνιζε πως οπουδήποτε ζήτημα που σύμφωνα και με τους κανόνες του διεθνούς δικαίου υπάγονται αποκλειστικά στην εθνική δικαιοδοσία ενός κράτους και ιδιαίτερα διαφορές αναφορικά με το

εδαιφικό καθεστώσ αρμόδια θα εξαιρούνταν από τις διαδικασίες της Γενικής Πράξης. Το ΔΔΧ έκρινε λοιπόν πως οι επιφυλάξεις της Ελλάδας αφορούσαν θέματα εθνικής κυριαρχίας αλλά και εδαφικού καθεστώτος. Η Ελλάδα είχε διατυπώσει βέβαια τότε πως το ζήτημα οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας δεν αφορούσε αποκλειστικά την εθνική δικαιοδοσία σύμφωνα και με το διεθνές δίκαιο πάντα. Επιπλέον αντέταξε πως ο θεσμός της υφαλοκρηπίδας δεν υπήρχε προγενέστερα του 1958 και πριν τη σύμβαση της Γενεύης συνεπώς ήταν άγνωστη το 1931. Η απάντηση του ΔΔΧ αναφορικά με αυτό το επιχείρημα ήταν πως η ερμηνεία της έννοιας του εδαφικού καθεστώτος έπρεπε να γίνει με βάση την τότε σημασία του διεθνούς δικαίου δηλαδή με βάση τη χρονική στιγμή κατά την οποία εκδικαζόταν η υπόθεση. Επιπλέον το δικαστήριο τόνισε ότι το εδαφικό καθεστώσ των παράκτιων κρατών απονέμει τα δικαιώματα για εκμετάλλευση αλλά και έρευνα ipso jure κατά το διεθνές δίκαιο γεγονός το οποίο καθιστά την διαφορά στις επιφυλάξεις της Ελλάδας από την Γενική Πράξη. (Μπαλαφούτα, 2019, 21-33 σελ.).

Το δεύτερο σκέλος στο οποίο στηρίχθηκε για την καταψήφιση του το διεθνές δικαστήριο αφορούσε το κοινό ανακοινωθέν. Ωστόσο οι δυο πλευρές πέρα από το γεγονός ότι το ερμήνευαν κατά τρόπο διαφορετικό προέβαλαν την υπαγωγή της διαφοράς μελλοντικά στο διεθνές δικαστήριο με βάση τη σύναψη ενός συνυποσχετικού. Η Ελλάδα μετά και το κοινό ανακοινωθέν δεν έκανε ποτέ λόγο για σύναψη συνυποσχετικού ενώ δε μεταγενέστερα σε συναντήσεις μεταξύ των δυο χωρών γινόταν μνεία για σύναψη συνυποσχετικού προκειμένου η διαφορά να υπαχθεί στο δικαστήριο της Χάγης. Εν κατακλείδι θεωρήθηκε από το δικαστήριο πως το κοινό ανακοινωθέν δεν αποτέλεσε ποτέ τη βάση για την υπαγωγή της διαφοράς στο ανώτερο δικαιοδοτικό όργανο. Εν ολίγοις το κοινό ανακοινωθέν που εκδόθηκε το 1975 στις Βρυξέλες δεν αποτέλεσε ποτέ τη βάση για την θεμελίωση της Ελλάδας να προσφύγει μονομερώσ στο ΔΔΧ. (Κρατερός, Στρατή, 2013, 413-439 σελ.) (Μπαλαφούτα, 2019, 21-33 σελ.).

Στην προσπάθεια να εκτιμηθεί η απόφαση του διεθνούς δικαστηρίου διακρίνεται αρχικά η απόφαση του σχετικά με την αναρμοδιότητα του να εκδικάσει την συγκεκριμένη διαφορά στηριζόμενο την απόφαση του σε κώλυμα επί της ουσίας δικονομικό. Συνεπώς δεν εξέδωσε ποτέ και οριστική απόφαση της διαφοράς. Το ζήτημα της επίλυσης της κρίσης που είχε δημιουργηθεί παρέμεινε χωρίς διευθέτηση αφήνοντας ανοιχτό το ενδεχόμενο μιας περεταίρω κλιμάκωσης θέτοντας έτσι αμφίβολη την σταθερότητα και την ειρήνη στην περιοχή μεταξύ των δύο χωρών. Επιπλέον το δικαστήριο έκρινε πως η διαφορά υπάγεται στις επιφυλάξεις που είχε εκφράσει η Ελλάδα κατά την προσχώρηση της στην Γενική Πράξη το 1931 με τις οποίες απάλλασσε την Γενική Πράξη από διευθέτηση των εν λόγω διαφορών. Οι επιφυλάξεις της Ελλάδας αφορούσαν θέματα εθνικής κυριαρχίας και εδαφικού καθεστώτος. Παράλληλα στο αντεπιχείρημα της Ελλάδας περί της ανυπαρξίας του θεσμού της

υφαλοκρηπίδας το 1931 το δικαστήριο έκανε λόγο για ερμηνεία με βάση την χρονική στιγμή της εκδίκασης της υπόθεσης. (Μπαλαφούτα, 2019, 21-33 σελ.).

Τα επιχειρήματα όπως αυτά παράθεσε η Ελλάδα από την προσφυγή της στο ΔΔΧ έως και σήμερα παραμένουν πάγια. Αρχικά, πρόβαλλε το επιχείρημα ότι τα κυριαρχικά δικαιώματα στην υφαλοκρηπίδα προκειμένου για την διεξαγωγή έρευνας και εκμετάλλευσης φυσικών και ορυκτών πόρων υπάγονται στη δικαιοδοσία των παράκτιων κρατών σύμφωνα και με τη σύμβαση της Γενεύης, ενώ οποιαδήποτε ενέργεια εντός της υφαλοκρηπίδας χωρίς προηγούμενη έγκριση από το κράτος στο οποίο ανήκει η υφαλοκρηπίδα συνιστά καταπάτηση των κυριαρχικών δικαιωμάτων. Επιπλέον, η Ελλάδα κατέστησε σαφές και με βάση το διεθνές δίκαιο πως είναι δυνατόν τα νησιά να διεκδικούν δική τους υφαλοκρηπίδα. Επιπλέον τόνισε πως η Τουρκία αψηφά τους κανόνες διεθνούς δικαίου καταπατώντας την εθνική κυριαρχία της Ελλάδας επιδιώκοντας να επιτύχει τα συμφέροντα της στηριζόμενη μόνο στα ανυπόστατα επιχειρήματα της ενώ αγνοεί πλήρως το άρθρο 33 του Καταστατικού του Ο.Η.Ε. προκειμένου για ειρηνική διευθέτηση διαφορών. Ακόμη θεωρεί πως το ΔΔΧ έπρεπε να προβεί στη λήψη μέτρων για την προστασία της Ελλάδας από την καταπάτηση των κυριαρχικών δικαιωμάτων της από πλευράς της Τουρκίας με βάση πάντα το άρθρο 31 της Γενικής Πράξης και το άρθρο 41 του καταστατικού. Στηρίζει την άποψη της ότι το κοινό ανακοινωθέν αρκούσε για να θεωρηθεί συνυποσχετικό για να υπαχθεί η διαφορά στο διεθνές δικαστήριο και παράλογη την απόφαση αναρμοδιότητας του δικαστηρίου. Η Ελλάδα σημείωσε πως οι επιφυλάξεις προκειμένου την προσχώρηση της στην Γενική Πράξη δεν αποτελούσαν φραγμό για την εφαρμογή της εν λόγω πράξης ειδικά για τρεις λόγους πρώτον διότι η επιφυλάξεις στόχο είχαν να απομάκρυναν τυχόν διαφορές που ίσως προκύπτανε στα πλαίσια της Γενικής Πράξης από διεκδικήσεις της Βουλγαρίας εδαφικές ή όχι. Δεύτερον όταν εκφράστηκαν οι επιφυλάξεις ο θεσμός της υφαλοκρηπίδας ήταν άγνωστος και τέλος ο όρος εδαφικό καθεστώς δεν περιλάμβανε την έννοια της υφαλοκρηπίδας. (Μπαλαφούτα, 2019, 21-33 σελ.).

Επιπλέον η Ελλάδα έχει υιοθετήσει πάγιες θέσεις αναφορικά με την υφαλοκρηπίδα τα οποία συνάδουν και είναι απόλυτα συνυφασμένα με την ισχύουσα σύμβαση για το δίκαιο της θάλασσας οι οποίες είναι απόλυτα δεσμευτικές από όλα τα κράτη διότι αποτελούν τόσο συμβατικό όσο και εθιμικό δίκαιο.

I) Τα νησιά δύνανται να διεκδικούν όχι μόνο αιγιαλίτιδα ζώνη αλλά και συνορεύουσα ζώνη και πολύ περισσότερο υφαλοκρηπίδα και πλέον και ΑΟΖ.

II) Με βάση το διεθνές δίκαιο τα κυριαρχικά δικαιώματα των κρατών σε υφαλοκρηπίδα υφίστανται *ab initio* και *ipso facto*.

III) Αναγκαία είναι μόνο η οριοθέτηση με την Τουρκία σε περιοχές υφαλοκρηπίδας που αλληλεπικαλύπτονται με σημείο βάσης τις ακτές των ελληνικών νησιών και των τουρκικών ακτών.

IV) Ως προς την οριοθέτηση θα πρέπει να γίνει σύμφωνα με τη μέθοδο της μέσης γραμμής ίσης απόστασης.

V) Τέλος εφόσον υπάρχει δυνατότητα η υφαλοκρηπίδα είναι δυνατόν να εκτείνεται σε εύρος τουλάχιστον 200 ν.μ.. (Μπαλαφούτα, 2019, 21-33 σελ.).

2.4.3. Επιχειρήματα Τουρκίας περί υφαλοκρηπίδας

Η Τουρκία από την πλευρά της αμφισβητεί το γεγονός πως τα νησιά έχουν την δυνατότητα να διεκδικούν υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ ενώ η μέθοδος μέσης γραμμής ίσης απόστασης δεν μπορεί να υιοθετηθεί λόγω ακριβώς της ιδιομορφίας του Αιγαίου και της ύπαρξης των νησιών. Με βάση ωστόσο το διεθνές δίκαιο και ιδιαίτερα τη σύμβαση για το δίκαιο της θάλασσας οι βράχοι που πληρούν τα κριτήρια της στήριξης ανθρώπινης ζωής και οικονομίας θεωρούνται νησιά και άρα δύναται να διεκδικούν υφαλοκρηπίδα. Το ζήτημα με τα νησιά αφορά αποκλειστικά την επήρεια που μπορούν να έχουν για τον λόγο αυτό έχουν οριστεί κριτήρια προκειμένου να διαπιστωθεί αυτό. Τα ελληνικά νησιά πληρούν όλα τα κριτήρια δίχως αμφιβολία. Οι βράχοι θεωρούνται νησιά και άρα διεκδικούν υφαλοκρηπίδα όταν είναι βιώσιμα και κατοικούνται από μεγάλο αριθμό κατοίκων. Από το βόρειο έως το νότιο αιγαίο εκτείνονται τα ελληνικά νησιά σε σχετικά μικρή απόσταση το ένα από το άλλο τα οποία και ζωή στηρίζουν και οικονομία. Ακόμη ένα επιχείρημα κατάρριψης των τουρκικών επιχειρημάτων αποτελεί η πρακτική τους στον Εύξεινο Πόντο εφαρμόζοντας ακριβώς διατάξεις της σύμβασης για το δίκαιο της θάλασσας που παρότι δεν την αποδέχονται συμβάλλουν στον εθιμικό της χαρακτήρα. (Μπαλαφούτα, 2019, 21-33 σελ.).

2.5. ΑΟΖ

Περίπου μετά τα μέσα του 20^{ου} αιώνα και κυρίως μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο σταδιακά άρχισαν να διαμορφώνονται νέες αντιλήψεις περί της χρήσης των θαλασσών. Μέχρι τότε οι θάλασσες θεωρούνταν πως επιτελούσαν μόνο τους σκοπούς της ναυσιπλοΐας και της αλιείας για τον λόγο αυτό λοιπόν τα κράτη αρκούσαν στον έλεγχο μικρού σε εύρος θαλάσσιου χώρου από τις ακτές χωρικών υδάτων δηλαδή για την προστασία κυρίως και την ασφάλεια τους αλλά και την εκμετάλλευση του φυσικού πλούτου. Με την πάροδο βέβαια του χρόνου και την εξέλιξη της επιστήμης και συνεπώς και της τεχνολογίας διαπιστώθηκε ότι ο

βυθός της θάλασσας είναι πλούσιος από φυσικούς αλλά και ορυκτούς πόρους. Η ζήτηση για ορυκτούς πόρους ήταν ιδιαίτερα αυξημένη και η δυνατότητα εκμετάλλευσης των βυθών οδήγησε σταδιακά στην ύπαρξη νέων νομικών καθεστώτων στο χώρο της θάλασσας. Με τα καθεστώτα αυτά γίνεται προσπάθεια να διατηρήσουν μια σταθερότητα μεταξύ της εκμετάλλευσης των φυσικών ορυκτών πόρων των βυθών από τα παράκτια κράτη αλλά και να διατηρήσουν την ελευθερία στις ανοιχτές θάλασσες. Όπως διατυπώθηκε και στο δόγμα Τρούμαν η πρώτη ζώνη που διαμορφώθηκε με βάση αυτό το σκεπτικό υπήρξε η υφαλοκρηπίδα. (Κρατερός, Στρατή, 2013, 163-191 σελ.) (Ροζάκης, 2013, 13-49 σελ.).

Η ΑΟΖ οφείλει την προέλευση της από τα κράτη της Λατινικής Αμερικής τα οποία είχαν πληγεί από την αλιευτική βιομηχανία των ΗΠΑ στον Ειρηνικό η οποία είχε αποστερήσει πέρα από την αιγιαλίτιδα ζώνη των κρατών τα αλιευτικά αποθέματα αλλά είχε προκαλέσει και σοβαρές ζημιές στο οικοσύστημα. Το παραπάνω είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργήσει ποικίλα προβλήματα κυρίως όμως οικονομικά. Τα κράτη λοιπόν της Λατινικής Αμερικής δημιούργησαν έναν συνασπισμό με σκοπό τη δημιουργία μιας θαλάσσιας ζώνης πέρα από τα χωρικά ύδατα που θα εξασφάλιζε στα κράτη αυτά τη δυνατότητα να αλιεύουν αποκλειστικά αυτά στην περιοχή εκείνη. Την άποψη αυτή την ασπάζτηκαν και άλλα κράτη γεγονός που οδήγησε στην Τρίτη Συνδιάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας και στην δημιουργία της ΑΟΖ. (Ροζάκης, 2013, 13-49 σελ.).

Το τμήμα V της Σύμβασης του Montego Bay 1982 αναφέρεται αποκλειστικά στην ΑΟΖ καθώς καθορίζει την νομική της υπόσταση, τις λειτουργίες αλλά και τα όρια δικαιοδοσίας των κρατών και τις αρμοδιότητές τους. Τα άρθρα 55,56,57 της σύμβασης για το ΔΘ η ΑΟΖ ως θαλάσσια ζώνη η οποία είναι παρακείμενη των χωρικών υδάτων περιλαμβάνει στην σφαίρα δικαιοδοσίας της τον βυθό, το υπέδαφος και όλο το διάστημα μέχρι την επιφάνεια δηλαδή τη λεγόμενη θαλάσσια στήλη σε μια έκταση που δύναται να επεκταθεί έως και 200 ν.μ. από την ακτή των παράκτιων κρατών το οποίο εξαρτάται πάντως από το εύρος της παρακείμενης αιγιαλίτιδας ζώνης. (Ροζάκης, 2013, 13-49 σελ.).

Στην ζώνη αυτή τα παράκτια κράτη ασκούν τα κυριαρχικά τους δικαιώματα αναφορικά με την εξερεύνηση, εκμετάλλευση, διατήρηση – διαχείριση θαλάσσιων φυσικών πόρων είτε είναι ζώντες είτε όχι καθώς βέβαια και πολλές άλλες δραστηριότητες που αποσκοπούν στην οικονομική εξερεύνηση αλλά και εκμετάλλευση της ζώνης αυτά είναι η παραγωγή ενέργειας η οποία μπορεί να παραχθεί είτε από άνεμο είτε από τα θαλάσσια ρεύματα είτε το νερό. Επιπλέον υπάρχει δικαιοδοσία που δίνει τη δυνατότητα στα παράκτια κράτη να προβαίνουν στην κατασκευή ή χρήση τεχνητών νησιών ή εγκαταστάσεων και κατασκευών ώστε να μπορεί να επιτελεί αποτελεσματικά τις λειτουργίες του που προβλέπονται από την σύμβαση αλλά έχει επίσης την δυνατότητα να προβαίνει σε θαλάσσια

επιστημονική έρευνα και να προστατεύει το θαλάσσιο περιβάλλον. Πρέπει ωστόσο να γίνει επισήμανση πως τα δικαιώματα αυτά των κρατών είναι άκρως λειτουργικά και σε καμία περίπτωση δεν αποτελούν εδαφική κυριαρχία ενώ παράλληλα με την άσκηση των δικαιωμάτων τους τα κράτη θα πρέπει να σέβονται και τα δικαιώματα των άλλων κρατών όταν χρησιμοποιούν την περιοχή αυτή της θάλασσας παραδείγματος χάρη δικαίωμα στην ελεύθερη ναυσιπλοΐα.(Ροζάκης,2013, 13-49 σελ.). Τα δικαιώματα που δεν εμπίπτουν στην ΑΟΖ χαρακτηρίζονται από την ελευθερία των θαλασσών. Η ΑΟΖ προσδίδει περαιτέρω δυνατότητες εκμετάλλευσης των θαλασσών από την υφαλοκρηπίδα καθώς δίνει την δυνατότητα στα κράτη να εκμεταλλεύονται την θαλάσσια στήλη και επιφάνεια. Η νέα αυτή ζώνη και οι τρόποι χρήσεως της αφορούν κυρίως την αλιεία των παράκτιων κρατών αλλά και τη δυνατότητα εκμετάλλευσης και δημιουργίας ενέργειας που προέρχεται από τους ανέμους είτε το νερό. Ο βυθός και το υπέδαφος των θαλασσών εξακολουθούν να ρυθμίζονται από τις διατάξεις για την υφαλοκρηπίδα άρθρο 56 παρ. 3 της σύμβασης για το ΔΘ και δεν αποροφώνται από την ΑΟΖ. (Ροζάκης, 2013, 13-49 σελ.).

2.6. Οριοθέτηση ΑΟΖ και Υφαλοκρηπίδας

Ο χώρος της Μεσογείου χαρακτηρίζεται ως ιδιαίτερα προβληματικός προκειμένου για να επιτευχθούν οριοθετήσεις θαλασσίων ζωνών. Το πρόβλημα έγκειται στην ιδιομορφία του καθώς μπορεί να χαρακτηριστεί και ως μια τεράστια λίμνη που μέσα της εσωκλείει αρκετά παράκτια κράτη των οποίων οι ακτές τους είτε είναι παρακείμενες είτε αντίκεινται με άλλα κράτη καθώς αποτελείται, επίσης, και από μια πληθώρα νησιών που περιπλέκουν ακόμη περισσότερο την κατάσταση. Από την πλευρά της Ελλάδας το πρόβλημα οριοθέτησης ίσως αποτελεί ένα από τα πιο δυσεπίλυτα προβλήματα σε σχέση με τα σύνορα της με την Τουρκία. Το Αιγαίο πέλαγος το οποίο βρέχει τις ακτές τόσο τις Τουρκικές όσο και τις Ελληνικές.(Τσάλτας, Αναγνώστου, et. Απ., 2014, 319 – 342 σελ.).

Το ζήτημα που προκύπτει οφείλεται κυρίως στην Τουρκία και τις διαρκής αμφισβητήσεις της αναφορικά με τα ελληνικά νησιά τα οποία δεν αποδέχεται ότι μπορούν να διεκδικούν τόσο ΑΟΖ όσο και Υφαλοκρηπίδα. Η Ελλάδα αποτελεί ένα κράτος το οποίο όχι μόνο σέβεται αλλά και ασπάζεται τις αρχές του διεθνούς δικαίου αλλά και του δικαίου της θάλασσας καθώς και δεσμεύεται συμβατικά αλλά και εθιμικά. Από την άλλη πλευρά η Τουρκία στην προσπάθεια της να εξυπηρετήσει τους δικούς της σκοπούς και να αμφισβητήσει αλλά και να διεκδικήσει παράνομα περιοχές οι οποίες υπάγονται στην δικαιοδοσία της Ελλάδας και μόνο η Ελλάδα μπορεί να προβαίνει στην άσκηση κυριαρχικών δικαιωμάτων προσπαθεί να προκαλεί εντάσεις αποσκοπώντας στην δημιουργία νομικών

τετελεσμένων βασιζόμενη σε τυχόν αποδοχή από μέρους της Ελλάδας. Ωστόσο, προκειμένου να γίνει κατανοητό από τι δεσμεύεται η Τουρκία καθώς και η έκταση στην οποία εκτείνονται τα ελληνικά κυριαρχικά δικαιώματα θα πρέπει να γίνει κατανοητή η μέθοδος οριοθέτησης τόσο της ΑΟΖ όσο και της Υφαλοκρηπίδας πως διαμορφώθηκαν αυτές οι μέθοδοι και τι ορίζουν. (Τσάλτας, Αναγνώστου, et. All., 2014, 319 – 342 σέλ.).

Αρχικά, οι πρώτες συμφωνίες οριοθετήσεις στο χώρο της Μεσογείου αφορούσαν την υφαλοκρηπίδα ωστόσο στη συνέχεια και μετά την δημιουργία της νέας θαλάσσιας ζώνης της ΑΟΖ μεγάλο μέρος των οριοθετήσεων αποτελεί και η ΑΟΖ. Με βάση τα άρθρα 74 και 83 της σύμβασης για το δίκαιο της θάλασσας συνάγεται το συμπέρασμα πως η οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας αλλά και της ΑΟΖ συνάδει. (Τσάλτας, Αναγνώστου, et. All., 2014, 319 – 342 σέλ.).

Το παραπάνω ωστόσο αποτελεί περισσότερο πρακτική την οποία έχουν υιοθετήσει τα κράτη σήμερα παρά αποτυπώνεται σε κανόνες δικαίου. Παρά το γεγονός της κοινής οριοθέτησης οι δύο αυτές ζώνες παραμένουν διακριτές επομένως δεν είναι δυνατόν ενδεχόμενη οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας να συμπεριλάβει και την ΑΟΖ αλλά ούτε και η οριοθέτηση ΑΟΖ να συμπεριλάβει τον θεσμό της υφαλοκρηπίδας. Η έννοια της ΑΟΖ εμπεριέχει τόσο το έδαφος όσο και το υπέδαφος του βυθού τους φυσικούς πόρους των οποίων ένα κράτος έχει τη δυνατότητα να εκμεταλλευτεί υπό την εξουσία όμως που το παρέχεται από το θεσμό της υφαλοκρηπίδας (ΣΔΘ 1982 αρθ. 56 παρ. 3). Τα κράτη για να μπορέσουν να ασκήσουν τα κυριαρχικά τους δικαιώματα και ιδιαίτερα σε περιοχές με έντονο το στοιχείο της ιδιομορφίας είναι αναγκαίο να προβούν σε από κοινού οριοθέτηση και όχι μονομερή η οποία μονομερής οριοθέτηση θεωρείται ως απαράδεκτη σύμφωνα και με τη ΣΔΘ 1982. Συμφωνίες οριοθέτησης προβλέπονται και ρυθμίζονται στις συμβάσεις και της Γενεύης και του Montego Bay. (Τσάλτας, Αναγνώστου, et. All., 2014, 319 – 342 σέλ.).

Η Σύμβαση της Γενεύης του 1958 ως κριτήρια για οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας πρώτον την απόσταση ως τα 200 μέτρα βάθος καθώς και το κριτήριο της εκμετάλλευσης δηλαδή η υφαλοκρηπίδα έφτανε ως το σημείο όπου τα κράτη μπορούσαν να την εκμεταλλευτούν. Από την άλλη μεριά η ΣΔΘ του 1982 υιοθέτησε ως κριτήριο αυτό της απόστασης η οποία εκτείνεται έως και τα 200 ν.μ. από τα σημεία βάσης των παράκτιων κρατών. Η μέθοδος ωστόσο αυτή επίλυσης δύναται να χρησιμοποιηθεί σε περιοχές όπου οι αποστάσεις είναι οι εύλογες και δεν υπάρχουν περιορισμού λόγω ιδιομορφίας των θαλασσίων συνόρων όπως σε περιοχές γεωγραφικά στενές με εκτάσεις σημαντικά μικρότερες από τα μέγιστα όρια τα οποία έχουν καθοριστεί. (Τσάλτας, Αναγνώστου, et. All., 2014, 319 – 342 σέλ.).

Στην περίπτωση αυτή δηλαδή σε περιοχές γεωγραφικά στενές αυτό που προβλέπεται και στις δυο συμβάσεις και της Γενεύης και του Montego Bay είναι η πολιτική επίλυση μεταξύ των δύο παράκτιων κρατών βάσει διμερείς συμφωνίας. Αναφορικά με τη μέθοδο οριοθέτησης ξεκίνησε με το κριτήριο της μέσης γραμμής ίσης απόστασης στη σύμβαση του 1958 ενώ στη ΣΔΘ του 1982 η λύση που προκρίνεται με βάση και το άρθρο 83 παρ. 1 είναι αυτή της παραπομπής στο άρθρο 38 του χάρτη του ΔΔΧ προκειμένου να επιτευχθεί από τα κράτη όσο το δυνατόν πιο δίκαιη λύση. Με λίγα λόγια γίνεται μια επίκληση στους κανόνες του διεθνούς δικαίου οι οποίοι αναλαμβάνουν να ρυθμίσουν τις σχέσεις μεταξύ των χωρών. Η μέθοδος οριοθέτησης που ανακύπτει από τη ΣΔΘ 1982 είναι αυτή της ευθυδικίας η οποία δεν καθορίζεται απόλυτα στην σύμβαση. Τονίζει βέβαια το δικαστήριο μεταγενέστερα αναφορικά με το εφαρμοστέο δίκαιο το οποίο δημιουργείται ζήτημα καθώς ορισμένα κράτη μπορεί να μην αποτελούν μέρη των συμβάσεων ή να έχουν προσχωρήσει σε μια από τις δυο συμβάσεις πως ισχύει το εθνικό δίκαιο. Τα άρθρα 74 παρ. 1 και το 93 παρ. 1 σύμφωνα με το ΔΔΧ αποτελούν εθνικούς κανόνες. Το ΔΔΧ συνδυαστικά χρησιμοποιεί τόσο τους κανόνες που υπαγορεύει το διεθνές δίκαιο αλλά και τη μέθοδο της ευθυδικίας. Η οριοθέτηση που βασίζεται στη μέθοδο της ευθυδικίας χρησιμοποιεί ως κριτήριο κάθε φορά τις γεωγραφικές ιδιομορφίες των περιοχών λαμβάνοντας ως τεκμήρια τις διαφορετικές περιστάσεις προκειμένου να επιτευχθεί ένα δίκαιο αποτέλεσμα. Ωστόσο στην ΣΔ8 του 1982 δεν προκρίνεται κάποια συγκεκριμένη λύση αλλά επαφίεται στην διακριτική ευχέρεια των κρατών να καταλήξουν σε κάποια συμφωνία. (Τσάλτας, Αναγνώστου, et. All., 2014, 319 – 342 σέλ.).

Το ΔΔΧ ενώ αρχικά είχε διατυπώσει τη μέθοδο οριοθέτησης μέσης γραμμής ίσης απόστασης από το 1969 και μετά εδραίωσε μια νέα αντίληψη αναφορικά με τις υποθέσεις που εκδίκασε θεωρώντας πως για μια οριοθέτηση και προκειμένου να επιτευχθεί ένα δίκαιο αποτέλεσμα σημαντικό είναι να ληφθούν υπόψη οι ιδιαίτερες περιστάσεις των περιοχών. Θα έπρεπε λοιπόν να συμπεριληφθούν και οι σχετικές περιστάσεις που μεσολαβούν μεταξύ των αντικείμενων ή παρακείμενων κρατών. Παρά το γεγονός ότι καθιερώθηκε και με τη ΣΔΘ του 1982 η μέθοδος της ευθυδικίας στις μετέπειτα διαφορές που εκδίκασε το διεθνές δικαστήριο (1969 Βόρεια Θάλασσα) αναθεώρησε ως προς την στάση του με τη μέση γραμμή θεωρώντας πως ένα δίκαιο αποτέλεσμα θα μπορούσε να επιτευχθεί ξεκινώντας από τη βάση της μέσης γραμμής δηλαδή η μέση γραμμή θεωρήθηκε ως αφετηρία η οποία θα κατέληγε μέσα από τον συνυπολογισμό των σχετικών περιστάσεων σε οριοθέτηση βάση ευθυδικίας. Οι σχετικές περιστάσεις θεωρούνται παραδείγματος χάρι τα νησιά που μπορεί να έχουν τα παράκτια κράτη καθώς και η τοποθεσία των νησιών εάν βρίσκονται δηλαδή πολύ κοντά με το αντίδικο κράτος ή ακόμη και οι ακτές των παράκτιων κρατών καθώς και η έκταση του. Το ΔΔΧ είχε τονίσει ωστόσο σε προηγούμενη απόφαση του πως η μέση γραμμή είναι εφικτό να

χρησιμοποιηθεί παρά μόνο αν οδηγεί σε ευθύδικη λύση ειδάλλως θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί άλλη μέθοδος επίλυσης. (Τσάλτας, Αναγνώστου, et. All., 2014, 319 – 342 σέλ.).

Πραγματικό πρόβλημα στις οριοθετήσεις αποτελούν τα νησιά τα οποία περιπλέκουν ακόμη περισσότερο την κατάσταση ιδιαίτερα όταν πρόκειται για ιδιόμορφες περιστάσεις όπως αυτή που επικρατεί στο Αιγαίο πέλαγος και δυσχεραίνει την επίλυση μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Κατά την σύμβαση της Γενεύης 1958 δεν υπήρξε ουσιαστικά πρόβλεψη για τα νησιά γεγονός που από την συναγωγή μπορούσε κανείς να διακρίνει ότι υπήρχε μια εξίσωση τόσο των ακτών των νησιών όσο και των ηπειρωτικών ακτών γεγονός που απέδιδε την ίδια ακριβώς επήρεια στα νησιά με αυτή της ηπείρου. (Τσάλτας, Αναγνώστου, et. All., 2014, 319 – 342 σέλ.).

Στην Τρίτη Συνδιάσκεψη για το δίκαιο της θάλασσας του 1982 υπήρχε σχετική διάταξη αναφορικά με τα νησιά. Το άρθρο 121 ορίζει τι είναι νησί – είναι ένα τμήμα ξηράς το οποίο βρέχεται από νερό περιμετρικά και όταν η πλημμυρίδα βρίσκεται στο μέγιστο το τμήμα αυτό της ξηράς βρίσκεται πάνω από την επιφάνεια. Συνεπώς κάθε σχηματισμός ακόμη και να είναι φυσικός εάν υπερκαλύπτεται από τη θάλασσα αλλά και οποιαδήποτε τεχνητή κατασκευή δεν αποτελεί νησί. (Ρούκουνας, 2010, 257-258 σελ.) (Μπαλαφούτα, 2019, 16-20 σελ.).

Παράλληλα, στο άρθρο 121 (2) ορίζει ότι όλες οι θαλάσσιες ζώνες των νησιών τυγχάνουν της ίδιας εφαρμογής της διάταξης της σύμβασης που ορίζεται για τις ηπειρωτικές περιοχές. Επομένως τα νησιά είναι δυνατόν να διεκδικούν χωρικά ύδατα, συνορεύουσα ζώνη, υφαλοκρηπίδα καθώς και ΑΟΖ.(Μπαλαφούτα, 2019, 16-20 σελ.).

Επιπλέον, υπάρχει περεταίρω πρόβλεψη όσο αναφορά τα νησιά στο 121 (3) όπου ορίζεται ότι για να υπάρξει νησί και άρα να μπορεί να διεκδικήσει υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ θα πρέπει οι βράχοι να έχουν την δυνατότητα να στηρίζουν την ανθρώπινη διαβίωση και την οικονομική ζωή.(Μπαλαφούτα, 2019, 16-20 σελ.).

Τα παραπάνω τα οποία αποτελούν διατάξεις της σύμβασης για το ΔΘ 1982 αλλά και κανόνα εθιμικού δικαίου και δεσμεύουν εξίσου την Τουρκία η οποία οφείλει να το αποδεχτεί και να οριοθετήσει με βάση τους κανόνες του διεθνούς δικαίου.(Μπαλαφούτα, 2019, 16-20 σελ.).

Στις αποφάσεις του το ΔΔΧ λάμβανε υπόψη του τις σχετικές περιστάσεις τις ιδιομορφίες των περιοχών και σχετικά με τα νησιά έκρινε ότι ακόμη και τα πιο μικρά μπορούν να διεκδικούν υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ ανάλογα με το αν πληρούν τα κριτήρια ωστόσο η επήρεια που μπορεί να έχουν ποικίλει είτε από πλήρη επήρεια έως και μειωμένη.

Υπάρχουν ωστόσο και περιστάσεις που μπορεί να μην έχουν καθόλου επίρεια και συνεπώς δεν μπορούν να διεκδικήσουν υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ έχουν όμως δικαίωμα στην αιγιαλίτιδα ζώνη αδιαμφισβήτητη η οποία δεν επηρεάζεται και μπορεί να εκτείνεται έως και τα 12 ν.μ.. (Τσάλτας, Αναγνώστου, et. All., 2014, 319 – 342 σέλ.).

Σύμφωνα λοιπόν και με το ΔΔΧ τα νησιά τα οποία εμπίπτουν στο φαινόμενο της επίρειας αποκοπής δεν είναι εφικτό να αποσπρηθούν τις περιοχές στις οποίες οι ακτές τους είναι δυνατόν να εκτείνονται. Επιπλέον και πολύ μεγάλα νησιά η μια σειρά από πολλά νησιά που είναι δυνατόν να αντιπαραβάλλονται με ηπειρωτικές ακτογραμμές να μην λογίζεται η ανάλογη επίρεια σε αυτά. Η αναλογία βέβαια με βάση και το ΔΔΧ δεν σημαίνει και μαθηματικά απόδοση με ακρίβεια καθώς ο σκοπός είναι η απόδοση ενός ευθύδικου δίκαιου αποτελέσματος. (Τσάλτας, Αναγνώστου, et. All., 2014, 319 – 342 σέλ.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Μνημόνιο Τουρκίας – Λιβύης

3.1. Η Υπογραφή του «Μνημονίου»

Τον Μάρτιο του 2019 η Τουρκία προέβη στην αποστολή μιας επιστολής ως προς τα Ηνωμένα Έθνη με την οποία επιστολή πρόβαλλε τις διεκδικήσεις της στο κομμάτι της Μεσογείου. Με την πράξη της αυτή η Τουρκία προχώρησε στην αναβίωση ενός σχεδίου το οποίο οφείλει τις ρίζες του στον Χουλουσί Ακάρ ο οποίος είχε προβάλει τον Νοέμβριο του 2018 πρόταση η οποία απεικόνιζε μια πιθανή οριοθέτηση με την Λιβύη. Με την επιστολή αυτή η Τουρκία στόχο είχε την επίτευξη για δέσμευση μελλοντικής συνολικής οριοθέτησης θαλασσιών ζωνών με τη Λιβύη παραβλέποντας το γεγονός που οι δύο αυτές χώρες ούτε καν συγγενεύουν. Η Τουρκία πυροδότησε με την κίνηση της αυτή την ήδη έκρυθμη κατάσταση που επικρατούσε στις σχέσεις της με την Ελλάδα γεγονός που δημιούργησε εντάσεις. Οι παράλογες διεκδικήσεις της Τουρκίας έχουν ως μοναδικό στόχο να αμφισβητήσουν τα κυριαρχικά δικαιώματα που αποκτά η Ελλάδα από την επήρεια των νησιών της σε ΑΟΖ και Υφαλοκρηπίδα και να διεκδικήσει αυτές τις αμφισβητούμενες κατά την άποψη της περιοχές. Τα νησιά των οποίων την επήρεια αμφισβήτησε η Τουρκία είναι η Κρήτη, η Κάρπαθος, η Ρόδος και το Καστελόριζο. (Η Τουρκία κυκλώνει τη Μεσόγειο, Πέτρος Λιάκουρας, 2019).

3.2. Το χρονικό Πλαίσιο πριν την Υπογραφή

Κατά το πέρασμα του χρόνου οι αξιώσεις της Τουρκίας σταδιακά άρχισαν να εντείνονται ολοένα και περισσότερο διεκδικώντας ακόμα μεγαλύτερα θαλάσσια τμήματα που υπάγονταν στην ελληνική κυριαρχία. Αρχικά η Τουρκία διεκδικούσε τμήμα από τον 32° έως τον 28° μεσημβρινό ο οποίος βρίσκεται κάθετα της νήσου Ρόδου. Τότε διακήρυσσε πως είναι η μόνη χώρα που μπορεί να αξιώνει νόμιμα κυριαρχικά δικαιώματα στο κομμάτι αυτό της ανατολικής Μεσογείου. Βέβαια με την ενέργεια της αυτή απέκοπτε ολόκληρο το σύμπλεγμα του Καστελόριζου από την ελληνική επικράτεια. (Η Τουρκία κυκλώνει τη Μεσόγειο, Πέτρος Λιάκουρας, 2019).

Ήδη από το 2012 έγιναν προσπάθειες προσέγγισης από πλευράς της Τουρκίας με την Αίγυπτο προκειμένου η Αίγυπτος να αφηγήσει την οριοθέτηση στην οποία είχε προβεί κατά το παρελθόν και συγκεκριμένα το έτος 2003 με την Κύπρο. Στην προσπάθεια της αυτή η Τουρκία παραχωρούσε ακόμη μεγαλύτερο τμήμα προς την πλευρά της Αιγύπτου

επιδιώκοντας να επιτύχει τον στόχο της και να δημιουργήσει έτσι ζητήματα σε μελλοντική οριοθέτηση Ελλάδας και Κύπρου. Το παραπάνω θα το πετύχαινε αμφισβητώντας την επήρεια της Κύπρου από το δυτικό μέρος της και την επήρεια των ελληνικών νησιών της Ρόδου και του Καστελόριζου από την ανατολική πλευρά. Σκοπός της Τουρκίας ανέκαθεν ήταν να διατηρεί διεκδικήσεις στην ανατολική Μεσόγειο γνωρίζοντας πάντα πόσο πλούσια σε κοιτάσματα είναι η συγκεκριμένη περιοχή. Παρά το γεγονός πως και οι συγκυρίες ήταν ευνοϊκές για την Τουρκία τότε ποτέ δεν κατάφερε να το επιτύχει ιδιαίτερα και όταν στην εξουσία ανήλθε ο στρατηγός Σίσι. (Η Τουρκία κυκλώνει τη Μεσόγειο, Πέτρος Λιάκουρας, 2019).

Την προσπάθεια αποκλεισμού των κυριαρχικών δικαιωμάτων Ελλάδας και Κύπρου συνέχισε η Τουρκία προβαίνοντας σε παράνομες γεωτρήσεις και έρευνες σε τμήματα Κυπριακής υφαλοκρηπίδας και Αοζ. Ειδικότερα η Κύπρος στις οριοθετήσεις που έχει προβεί έχει εφαρμόσει τη μέθοδο της μέσης γραμμής ίσης απόστασης (Λίβανο, Αίγυπτο, Ισραήλ). Η Τουρκία όχι μόνο δεν αποδέχεται οριοθέτηση με την Κύπρο αλλά καταπατούσε και τη μέση γραμμή η οποία εφαρμόζεται σε περιπτώσεις τις οποίες τα συνορεύοντα κράτη δεν έχουν προβεί σε οριοθέτηση. (Η Τουρκία κυκλώνει τη Μεσόγειο, Πέτρος Λιάκουρας, 2019).

Το 2019 και συγκεκριμένα περίπου προς τα τέλη ο τούρκος υπουργός άμυνας Ακάρ δημοσίευσε τη μελέτη της γαλάζιας πατρίδας η οποία μελέτη περιλαμβάνει τις μαξιμαλιστικές θέσεις της Τουρκίας αναφορικά με την υφαλοκρηπίδα, την ΑΟΖ και τα θαλάσσια σύνορα γενικότερα αλλά και με τις ναυτικές ασκήσεις. Το θεώρημα αυτό βρίσκει τις ρίζες του πίσω στο 2011 όπου πρώτος το εξέφρασε ο Τζιχάτ Γιαϊτζί. (Τι σημαίνει ο όρος «Γαλάζια Πατρίδα» που χρησιμοποιούν οι Τούρκοι στρατηγοί, iefimerida,2019). Με αυτό το θεώρημα η Τουρκία διεκδικεί ως τον 25° μεσημβρινό ενώ προσπαθούσε να πείσει την Λιβύη απεικονίζοντας τα οφέλη που θα αποκόμιζε εάν προέβαινε σε οριοθέτηση με την Τουρκία τα οποία θα ήταν αρκετά περισσότερα απ ότι εάν οριοθετούσε με την Ελλάδα. (Η Τουρκία κυκλώνει τη Μεσόγειο, Πέτρος Λιάκουρας, 2019).

Το θεώρημα αυτό το υιοθέτησε απόλυτα και ο πρόεδρος της Τουρκίας Ερντογάν ο οποίος ενδυνάμωσε ακόμη περισσότερο την ισχύ του. Ουσιαστικά με το συγκεκριμένο θεώρημα η Τουρκία δεν αναγνωρίζει την υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ των ελληνικών νησιών της ανατολικής Μεσογείου διεκδικώντας πολλά περισσότερα απ ότι στο παρελθόν. (Η Τουρκία κυκλώνει τη Μεσόγειο, Πέτρος Λιάκουρας, 2019).

Στην επιστολή λοιπόν που κατατέθηκε το Νοέμβρη του 2019 από πλευράς της Τουρκίας στα Ηνωμένα Έθνη διατυπώνονται οι διεκδικήσεις της καθώς και οι αμφισβητήσεις περί κυριαρχικών δικαιωμάτων από πλευράς της Ελλάδας και της Κύπρου. Παράλληλα καταθέτει και τις συντεταγμένες αλλά και την ανυπόστατη οριοθέτηση που είχε προβεί με το

παράνομο Τουρκοκυπριακό Κράτος. (Η Τουρκία κυκλώνει τη Μεσόγειο, Πέτρος Λιάκουρας, 2019).

Συνεπώς η Τουρκία οδηγήθηκε στην υπογραφή του «μνημονίου» με τη Λιβύη ενός «μνημονίου» το οποίο αποτέλεσε περισσότερο τη βάση για μελλοντική δέσμευση σε συμφωνία οριοθέτησης παρά κάθε τι άλλο. (Η Τουρκία κυκλώνει τη Μεσόγειο, Πέτρος Λιάκουρας, 2019).

3.3. Τι Επιδιώκει η Τουρκία με την Υπογραφή του «Μνημονίου» με τη Λιβύη

Με την υπογραφή του «μνημονίου» η Τουρκία προκαλεί ακόμη περισσότερο δημιουργώντας εντάσεις με την Ελλάδα. Παρά το γεγονός πως και η ίδια η Τουρκία γνωρίζει πως οι ενέργειες της είναι παράνομες, παράλογες και ανυπόστατες ακολουθεί μια μεθοδευμένη στρατηγική που σκοπό έχει σταδιακά να αφηγήσει τα ελληνικά κυριαρχικά δικαιώματα στην περιοχή τα οποία νομίμως αποδίδονται στην Ελλάδα με βάση και τους κανόνες της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982 οι οποίοι επιπλέον αποτελούν και εθιμικό δίκαιο έχοντας ως αποτέλεσμα να δεσμεύουν και την Τουρκία εξίσου. Με τις ενέργειες τις η Τουρκία καταπατά ελληνική υφαλοκρηπίδα αγνοώντας πλήρως την επήρεια των ελληνικών νησιών σε υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ. Κυριότερα η Τουρκία αγνοεί το νησιωτικό τόξο ανατολικά της Μεσογείου το οποίο αποτελείται από τα νησιά Καστελόριζο, Κάρπαθο, Κρήτη και Ρόδο. Τα συγκεκριμένα νησιά με βάση και τη θεωρία της αποκοπής καθιστούν αδύνατον στην Τουρκία να προβεί σε οποιαδήποτε οριοθέτηση με τη Λιβύη αλλά και σε οποιοδήποτε επιπλέον αξιώσεις μπορεί να έχει στο κομμάτι εκείνο. Ο βασικότερος σκοπός της Τουρκίας η οποία παραβιάζει κατάφωρα όχι μόνο το Διεθνές Δίκαιο αλλά και το Δίκαιο της Θάλασσας είναι η μονομερής θέσπιση ΑΟΖ και Υφαλοκρηπίδας προκειμένου να μπορέσει να εκμεταλλευτεί του ορυκτούς πόρους που βρίσκονται στο υπέδαφος το οποίο ανήκει ωστόσο σε ελληνική Υφαλοκρηπίδα. Παρόμοιες ενέργειες όπως αυτές του «μνημονίου» είναι οι παράνομες γεωτρήσεις στην Κυπριακή ΑΟΖ και η αμφισβήτηση των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Κύπρου. Προσπαθεί επιπλέον να αποκόψει την Ελλάδα με την Κύπρο δημιουργώντας ένα κενό το οποίο παρεμβάλλει η ίδια η Τουρκία το οποίο προκύπτει από την αμφισβήτηση τόσο της επήρειας που έχει η Κύπρος όσο και της επήρειας των ελληνικών νησιών επι των οποίων οι αξιώσεις της επεκτάθηκαν από τον 32° μεσημβρινό ως τον 25° (ελληνικό νησιωτικό τόξο). Η Τουρκία δημιουργεί νομικά τετελεσμένα αποσκοπώντας σε τυχόν αδράνεια προκειμένου να καταφέρει να εδραιωθεί αναγνωρίζοντας πόσο ζωτικής σημασίας είναι το κομμάτι αυτό της ανατολικής Μεσογείου το οποίο είναι πλούσιο σε κοιτάσματα τα οποία μπορούν μελλοντικά να αποβούν αρκετά επικερδή και προς όφελος της. Δεδομένου ότι εκ των πραγμάτων δεν της αναλογεί μεγάλο ποσοστό θάλασσας

δεν θέλει να ρισκάρει να αποκλειστεί από το παιχνίδι των ενεργειακών στην ανατολική Μεσόγειο και έχει οδηγηθεί στην τακτική της εμπράγματης αμφισβήτησης. (Τουρκία και Ανατολική Μεσόγειος, Πέτρος Λιάκουρας, 2019)

3.4. Η Πολιτική Κατάσταση που Επικρατεί στη Λιβύη

Μετά την πτώση του Καντάφι στη χώρα ξέσπασαν ανείπωτες καταστροφές αναδύθηκαν εμπόλεμες ομάδες από διάφορες φυλές ακόμη και ομάδα τζιχαντιστών. Γενικότερα επικράτησε ένα καθεστώς αναρχίας το οποίο είναι τόσο ισχυρό και επικρατεί μέχρι σήμερα. Μπορεί ως ένα βαθμό η κατάσταση να έχει εκτονωθεί με την είσοδο στη χώρα του στρατηγού Χάφταρ όμως τα πάντα είναι απρόβλεπτα και ρευστά σε ένα κράτος της σύγχρονης εποχής που όμως το πολίτευμα του τίποτα δεν θυμίζει σε δημοκρατία. (Μνημόνιο Τουρκίας – Λιβύης: Η Ελλάδα μπλεγμένη σε ένα πρόβλημα χωρίς ορατή λύση, Κώστας Πλιάκος, 2019)

Το καθεστώς στη χώρα είναι αρκετά ιδιόμορφο καθώς υπάρχουν δυο αντιμαχόμενες κυρίαρχες δυνάμεις εκ των οποίων η μια είναι τυπικά νόμιμη αναγνωρισμένη και το κυριότερο είναι ο πόλεμος που μαίνεται ανάμεσα τους για την κατάκτηση της εξουσίας. . (Μνημόνιο Τουρκίας – Λιβύης: Η Ελλάδα μπλεγμένη σε ένα πρόβλημα χωρίς ορατή λύση, Κώστας Πλιάκος, 2019)

Ο Χάφταρ ελέγχει σχεδόν όλη τη χώρα και κυρίως τη σημαντικότερη πηγή πλούτου τα πετρέλαια. Κατέχει τα δυο τρίτα του πετρελαίου τις μεγαλύτερες πηγές καθώς και τα λιμάνια. Παρά το γεγονός όμως ότι έχει στη διάθεση του το μεγαλύτερο μέρος της σημαντικότερης πηγής εσόδων στη χώρα σημαντικό ζήτημα αποτελεί γι' αυτόν η ροή τους από τις εξαγωγές η οποία βρίσκεται στη διάθεση της Κεντρικής Τράπεζας με έδρα την Τρίπολη. Επισημαίνεται όμως το γεγονός πως παρότι ο Χαφταρ δεν ελέγχει τα έσοδα από τις εξαγωγές δεν μπορεί να προβεί και σε οριστική διακοπή τους καθώς θα υπήρχαν έντονες αντιδράσεις από άλλες ισχυρές χώρες. (Μνημόνιο Τουρκίας – Λιβύης: Η Ελλάδα μπλεγμένη σε ένα πρόβλημα χωρίς ορατή λύση, Κώστας Πλιάκος, 2019)

Στην Τρίπολη εδράζει και η κυβέρνηση της χώρας η οποία αναγνωρίζεται ως η νόμιμη κυβέρνηση από τον υπόλοιπο κόσμο με πρωθυπουργό τον Σαραζ και η οποία είναι αυτή που υπέγραψε το μνημόνιο με την Τουρκία. Η συγκεκριμένη κυβέρνηση καθίσταται ωστόσο απόλυτα εξαρτημένη από την Τουρκία καθώς της παράσχει στρατιωτικό υλικό εξοπλισμό οπότε το μνημόνιο ίσως και να αποτελεί και προϊόν εξαναγκασμού. . (Μνημόνιο Τουρκίας – Λιβύης: Η Ελλάδα μπλεγμένη σε ένα πρόβλημα χωρίς ορατή λύση, Κώστας Πλιάκος, 2019)

Η ιδιομορφία του πολιτεύματος έγκειται από την ύπαρξη από τη μια κυβέρνησης στην Τρίπολη και από την άλλη την βουλή των αντιπροσώπων με ξεχωριστή έδρα στο Τομπρουκ. Η βουλή των αντιπροσώπων παρέχει την πλήρη στήριξη της στον στρατηγό και όχι στην κυβέρνηση. Βέβαια η κατάσταση αυτή προέκυψε ύστερα από τις τελευταίες εκλογές στη χώρα το 2014 που όμως το Ανώτατο Συνταγματικό δικαστήριο διέταξε τη διάλυση της βουλής και επανάληψη των εκλογών. Το αποτέλεσμα ήταν βέβαια εντελώς διαφορετικό καθώς προέκυψαν δυο εξουσίες γεγονός που αποτέλεσε και αποτελεί σημαντικό πρόβλημα όχι μόνο για εσωτερικά ζητήματα αλλά και για ζητήματα εξωτερικής πολιτικής. Η κρίση αυτή οδηγεί και την Ελλάδα σε δυσμενή θέση σε θέματα εξωτερικής πολιτικής. Παρατηρείται ότι την ίδια ακριβώς εξάρτηση που έχει η εθνική κυβέρνηση ως προς τις ξένες δυνάμεις την ίδια έχει και ο στρατηγός Χάφταρ από τους συμμάχους του οι οποίοι του παρέχουν τα εφόδια προκειμένου να συνεχίσει τον πόλεμο για την ανακατάληψη της χώρας. Ο στρατηγός έχει έδρα του την Βεγγάζη και προσπαθεί από εκεί να ανακτήσει τον έλεγχο. . (Μνημόνιο Τουρκίας – Λιβύης: Η Ελλάδα μπλεγμένη σε ένα πρόβλημα χωρίς ορατή λύση, Κώστας Πλιάκος, 2019)

Ο Χάφταρ στο παρελθόν είχε αποτελέσει έναν από τους στρατηγούς του Καντάφι όμως μετά από σύλληψη του από Γαλλικά στρατεύματα στη μάχη του Τσαντ βρέθηκε στο εξωτερικό για αρκετά χρόνια πρώτα στη Γαλλία και έπειτα στις ΗΠΑ. Λίγο πριν από το τέλος του Καντάφι επαναποθετήθηκε στη Λιβύη και ανέλαβε την εξουσία των επαναστατών. Στην συνέχεια στράφηκε εναντίον του κογκρέσου λίγα χρόνια αργότερα και έπειτα από λίγο χρίστηκε αρχηγός του στρατού. Παρά το γεγονός ότι αντιστέκεται στην υπογραφή του μνημονίου είναι αρκετά απρόβλεπτος για το τι μπορεί να πράξει στο μέλλον καθώς ο αγώνας του για την εξουσία έχει δημιουργήσει πολλές υποχρεώσεις προκειμένου να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις ενός τόσο δαπανηρού πολέμου. Σημαντικό όμως είναι και το γεγονός πως προς το παρόν ουδεμία ισχύ έχει καθώς δεν είναι αναγνωρισμένος από κανένα κράτος ως νόμιμος εκπρόσωπος της χώρας και ακόμη και η στήριξη της βουλής την οποία κατέχει συντριπτικά στέκεται ανίσχυρη καθώς η βουλή εξίσου μηδενική ισχύ έχει. . (Μνημόνιο Τουρκίας – Λιβύης: Η Ελλάδα μπλεγμένη σε ένα πρόβλημα χωρίς ορατή λύση, Κώστας Πλιάκος, 2019)

3.5. Η Νομική Ισχύς του «Μνημονίου»

Τα κράτη λαμβάνουν τις αποφάσεις τους αναφορικά με τα ζητήματα της εξωτερικής πολιτικής τους διαμέσου των διεθνών συνθηκών. Οι διεθνείς συνθήκες αποτελούν ουσιαστικά μια μορφή επικοινωνίας μεταξύ των κρατών όπου τα οποία με την δική τους ελεύθερη βούληση αποκτούν αμφότερα δικαιώματα και υποχρεώσεις ως προς την τήρηση των συμφωνημένων όρων που έχουν θέσει. Η ελεύθερη βούληση αποτελεί ίσως το πιο σημαντικό κομμάτι των διεθνών συμβάσεων και στο ρόλο που παίζουν στην διαμόρφωση δηλαδή μιας νέας τάξης πραγμάτων μιας νέας εν ολίγοις νομικής κατάστασης. (Γκίκας, Λιάκουρας, 2005, 35-94 σελ.). Τα κράτη χρησιμοποιούν ως όργανα τις συνθήκες προκειμένου να μεταβάλλουν μια κατάσταση που επικρατεί και οι οποία δημιουργεί προβλήματα στις σχέσεις τους με γειτονικά κράτη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν ζητήματα εδαφικά και ο καθορισμός τους μέσω διεθνών συμβάσεων. Συνοπτικά οι διεθνείς συνθήκες αποτελούν δικαιοπραξίες οι οποίες ρυθμίζουν τις σχέσεις μεταξύ των κρατών στο διεθνές σύστημα. (Ρούκουνας, 2010, 68-147 σελ.). Ενώ μέχρι το 1969 τα κράτη προέβαιναν σε συμφωνίες με βάση ένα δίκαιο το οποίο ήταν κυρίως εθμικό εκείνη την περίοδο αποτυπώθηκε σε ένα ενιαίο κείμενο το οποίο ονομάστηκε Σύμβαση της Βιέννης και η οποία καθόριζε τις αρχές που θα πρέπει να διέπουν μια διεθνή συνθήκη έτσι ώστε αυτή να είναι νόμιμη. Η συνθήκη λοιπόν αποτελεί κάθε συμβατική σχέση που συνάπτεται μεταξύ υποκειμένων του διεθνούς δικαίου οργανισμών ή κρατών που να έχουν δηλαδή δικαιοπρακτική ικανότητα και να παράγουν έννομα αποτελέσματα. Έτσι λοιπόν στην σύμβαση της Βιέννης κατά το άρθρο 2 παρ. 1 «συνθήκη είναι κάθε διεθνής συμφωνία που συνάπτεται μεταξύ των κρατών με έγγραφο τύπο και διέπεται από το διεθνές δίκαιο». Οι συνθήκες δεν θα πρέπει να πάσχουν από κάποιο ελάττωμα τόσο ουσιαστικό που να τις καθιστά άκυρες. Θα πρέπει συμπερασματικά να υπάρχει ξεκάθαρη δήλωση βούλησης καθώς και καθορισμός του αντικειμένου. (Ρούκουνας, 2010, 68-147 σελ.). Παράλληλα με την έννοια της συνθήκης δεκτές γίνονται και άλλες ονομασίες οι οποίες χρησιμοποιούνται από τα κράτη όπως για παράδειγμα μια συνθήκη αποτελεί ένα μνημόνιο κατανόησης (understanding Memorandum). (Ρούκουνας, 2010, 68-147 σελ.). Προκειμένου μια συνθήκη να καταλήξει μέσα από την ελεύθερη βούληση στην παραγωγή εννόμων αποτελεσμάτων θα πρέπει να ακολουθηθούν μια σειρά από διαδικασίες οι οποίες θα την καταστήσουν έγκυρη. (Γκίκας, Λιάκουρας, 2005, 35-94 σελ.). Ήδη από τα πρώτα άρθρα της σύμβασης της Βιέννης καθορίζουν τους τρόπους σύμπραξης μιας συμφωνίας. Οι συμφωνίες όλες που παράγουν έννομα αποτελέσματα υπάγονται στη σύμβαση αλλά καθορίζονται ακόμη και αυτές που δεν emπίπτουν στην σύμβαση περιβάλλονται όμως από το διεθνές δίκαιο. (Γκίκας, Λιάκουρας, 2005, 35-94 σελ.). Πρέπει ακόμη να προσδιορισθεί και η σημασία της ελεύθερης βούλησης καθώς οι διεθνείς συμφωνίες οι οποίες δεσμεύουν τα κράτη θα πρέπει να γίνονται αποδεκτές

και στο εσωτερικό των κρατών. Σημαντικό ζήτημα αποτελεί ποιος διαπραγματεύεται μια σύμβαση. Το άρθρο 7 της σύμβασης της Βιέννης ορίζει ότι οι εκπρόσωποι θα πρέπει να κατέχουν τεκμήρια εξουσιοδότησης προκειμένου να μπορούν να δεσμεύσουν τη χώρα. (Ρούκουνας, 2010, 68-147 σελ.). Ακόμη και αν κάποιος όπως μια κυβέρνηση δέσμευση τη χώρα θα πρέπει μετέπειτα αυτή για να καταστεί έγκυρη να επιβεβαιωθεί από το ίδιο το κράτος όπως ρητά ορίζει το άρθρο 8. Σημαντικό στοιχείο κατέχει το σύνταγμα κάθε χώρας το οποίο προβλέπει τα στάδια επικύρωσης μιας συμφωνίας και θα πρέπει τα κράτη να ακολουθούν κατά γράμμα προκειμένου να προβαίνουν σε δεσμεύσεις διεθνώς και η σύμπραξη αυτή να είναι νόμιμη. (Ρούκουνας, 2010, 68-147 σελ.). Για την υπογραφή μιας συμφωνίας ακολουθούνται δυο στάδια αυτό της υπογραφής και αυτό της επικύρωσης. Από την υπογραφή της συμφωνίας ξεκινά μια σχετική δέσμευση η οποία αφορά κυρίως σε εσωτερικά ζητήματα της συμφωνίας τα οποία θα πρέπει να διέπονται από καλή πίστη και όχι τόσο στην ισχύ καθώς τα κράτη σε αυτό το στάδιο εάν θέλουν μπορούν να απορρίψουν την συμφωνία καθώς δεν ισχύει *pacta sunt servanda* δηλαδή ως έχει. Υπάρχει δυνατότητα συμφωνίας των μερών για εφαρμογή της συνθήκης από την υπογραφή ωστόσο είναι σπάνια. (Γκίκας, Λιάκουρας, 2005, 35-94 σελ.). Βέβαια η υπογραφή αποτελεί ένα είδος πρώτης δέσμευσης το οποίο παρέχει τη δυνατότητα εξέτασης για την αποδοχή ή όχι της συμφωνίας (άρθρο 17 Σύμβαση Βιέννης) (Ρούκουνας, 2010, 68-147 σελ.). Το σημαντικότερο στάδιο για την έγκυρη ισχύ μιας διεθνούς συμφωνίας είναι το κομμάτι της επικύρωσης. « Η επικύρωση είναι η εκδήλωση της θετικής βουλήσεως του αρμόδιου κρατικού οργάνου για να δεσμευθεί το κράτος διεθνώς». (Ρούκουνας, 2010, 68-147 σελ.). Στην δική τους διακριτική ευχέρεια των κρατών επαφίεται η δυνατότητα επικύρωσης ή μη μιας διεθνούς συνθήκης ενώ ο χρόνος επικύρωσης είναι διάφορος. (Ρούκουνας, 2010, 68-147 σελ.). Στις σύγχρονες δημοκρατίες όπου μεγάλο ρόλο κατέχει η διαφάνεια και οι αποφάσεις λαμβάνονται δια της πλειοψηφίας και σύμφωνα με τις αρχές των εθνικών συνταγμάτων οι διεθνείς συνθήκες που υιοθετούνται από τις κυβερνήσεις και πρόκειται να δεσμεύσουν διεθνώς τα κράτη θα πρέπει να απολαμβάνουν της έγκρισης του νομοθετικού σώματος ώστε να μπορούν να επικυρωθούν και να ισχύσουν έγκυρα. (Γκίκας, Λιάκουρας, 2005, 35-94 σελ.). Άλλωστε το νομοθετικό σώμα αποτελεί μια μικρογραφία της κοινωνίας και στις δημοκρατίες ο λαός έχει τον κυρίαρχο ρόλο. Έτσι λοιπόν μια συνθήκη προκειμένου να ενσωματωθεί και στην εσωτερική έννομη τάξη θα πρέπει να περάσει πρώτα από το εθνικό κοινοβούλιο που αποτελεί καθοριστικό παράγοντα ως προς την νομιμότητα και την δέσμευση. Τα παραπάνω αποτυπώνονται και στην σύμβαση της Βιέννης. (Γκίκας, Λιάκουρας, 2005, 35-94 σελ.) (Ρούκουνας, 2010, 68-148 σελ.).

Τα παραπάνω αποτυπώνουν τους λόγους για τους οποίους το «μνημόνιο» δεν μπορεί να ευσταθεί και να έχει αντίκτυπο στη διεθνή σκηνή καθώς και να μπορέσει να επηρεάσει

την Ελλάδα αποκόπτοντας την από τα κυριαρχικά της δικαιώματα σε υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ. Πρώτα απ' όλα λόγω της κατάστασης που επικρατεί στη Λιβύη το «μνημόνιο» ποτέ δεν πέρασε από τη βουλή των αντιπροσώπων συνεπώς δεν μπορεί να αποτελεί προϊόν ελεύθερης βούλησης. Επιπλέον η Τουρκία προκειμένου να συμπράξει αυτή τη μορφή δέσμευσης με τη Λιβύη καταπάτησε θεμελιώδεις κανόνες διεθνούς δικαίου αμφισβητώντας την κυριαρχία άλλων κρατών και μάλιστα της Ελλάδας και της Κύπρου. Τέλος η υπογραφή γίνεται υπό τον έμμεσο εξαναγκασμό της Τουρκίας προς τη Λιβύη. Το «μνημόνιο» σίγουρα θα δεσμεύει τις δυο χώρες εκατέρωθεν ωστόσο δεν έχει καμία νομική υπόσταση και ισχύ και συνεπώς μπορεί να αμφισβητηθεί ευκολότερα. Σημαντικότερο απ όλα ωστόσο είναι το γεγονός πως η Τουρκία και η Λιβύη βάση των κανόνων της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας 1982 δεν συνορεύουν καθώς δεν υπάρχουν σημεία βάσης για οριοθέτηση ενώ τα ελληνικά νησιά αποκόπτον τις τουρκικές ακτές μα αυτές της Λιβύης. (Η Τουρκία κυκλώνει τη Μεσόγειο, Πέτρος Λιάκουρας, 2019).

3.6. Η Αντίδραση της Ελλάδας στην Υπογραφή του «Μνημονίου»

Η Τουρκία εγείρει ζητήματα νομιμότητας με την αμφισβήτηση των ελληνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων σε υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ. Πρέπει να καταστεί σαφές ότι τα δικαιώματα των κρατών σε υφαλοκρηπίδα υπάρχουν *ab initio* και *ipso facto* χωρίς προηγούμενη οριοθέτηση από τα κράτη. Η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα με δικαιοδοσία στις αμφισβητήσιμες περιοχές που επικαλείται η Τουρκία (32° – 25° μεσημβρινό) καθώς στην περιοχή σχηματίζεται ένα νησιωτικό τόξο (Κρήτη, Ρόδος, Κάρπαθος, Καστελόριζο). Τα συγκεκριμένα νησιά και βάση της επήρειας αποκοπής δεν επιτρέπουν λοιπόν στην Τουρκία να προβεί σε οριοθέτηση με τη Λιβύη καθώς οι ακτές τους δεν αντίκεινται ούτε είναι παρακείμενες καταπατώντας έτσι διεθνής κανόνες. Εκμεταλλεύεται λοιπόν την πολιτική κατάσταση που επικρατεί στην χώρα της Βορείου Αφρικής προκειμένου να καταπατήσει ελληνικά κυριαρχικά δικαιώματα. (Η Τουρκία κυκλώνει τη Μεσόγειο, Πέτρος Λιάκουρας, 2019).

Οι μονομερείς ενέργειες της Τουρκίας οξύνουν ολοένα και περισσότερο την κατάσταση στην προσπάθεια της να δημιουργήσει νομικά τετελεσμένα επιδιώκοντας ευνοϊκές συγκυρίες γι αυτή ελπίζοντας πως δεν θα υπάρξουν αντιδράσεις και θα κατορθώσει να εδραιωθεί στην περιοχή και έτσι πέρα από τις διεκδικήσεις στο κομμάτι της ανατολικής Μεσογείου θα διεισδύσει και στην πολιτική σκηνή της Λιβύης. (Η Τουρκία κυκλώνει τη Μεσόγειο, Πέτρος Λιάκουρας, 2019).

Η αντίδραση της Ελλάδας θα πρέπει να είναι προσεχτική και με σταθερά βήματα να επιδιώξει την επίλυση του ζητήματος πριν η κατάσταση ξεφύγει. Αρχικά η Ελλάδα ορθά θα πρέπει να αμφισβητεί το παράνομο «μνημόνιο» και να μην αναγνωρίζει την νομική του υπόσταση ενώ θα πρέπει να επιδιώξει μια μόνιμη και οριστική λύση στο θέμα των οριοθετήσεων με την Τουρκία. Το άρθρο 33 του χάρτη υπαγορεύει τρόπους προς ειρηνική επίλυση των διαφορών ενώ τα κράτη είναι ελεύθερα να χρησιμοποιούν όποια μέθοδο θεωρούν αυτά καταλληλότερη χωρίς δεσμεύσεις παρά μόνο για την προσπάθεια επίλυσης. Προπαντός η Ελλάδα θα πρέπει να αποφύγει την πολιτική επίλυση του ζητήματος με την Τουρκία στην οποία πολιτική επίλυση αποσκοπεί η ίδια η Τουρκία προκειμένου να αποκομίσει περισσότερα οφέλη. Τέλος η πιο σίγουρη οδός για την Ελλάδα αποτελεί η αναγωγή σε δικαιοδοτικό όργανο αυτό του ΔΔΧ το οποίο θα εξασφαλίσει ένα σίγουρο και δεσμευτικό αποτέλεσμα. Ωστόσο η Ελλάδα αυτή τη φορά θα πρέπει να είναι πιο προσεχτική σε σχέση με το παρελθόν της και την καταδικαστική απόφαση σε βάρος της το 1978 που είχε προσφύγει μονομερώς στο διεθνές δικαστήριο. Αυτή τη φορά θα πρέπει να επιδιώξει πάση θυσία την δέσμευση της Τουρκίας με την υπογραφή συνυποσχετικού και την παραπομπή στο ΔΔΧ το οποίο θα ορίσει ένα δίκαιο αποτέλεσμα με βάση και τους κανόνες του διεθνούς δικαίου και του δικαίου της θάλασσας. Σε περίπτωση που δεν κατορθώσει την από κοινού παραπομπή της υπόθεσης στο ΔΔΧ η διαπραγμάτευση αποτελεί μονόδρομο. (Η Τουρκία κυκλώνει τη Μεσόγειο, Πέτρος Λιάκουρας, 2019).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Τρόποι Επίλυσης Διμερών Διαφορών

4.1. Εισαγωγή

Η Ελλάδα και η Τουρκία αποτελούν δυο χώρες με εκ διαμέτρου αντίθετες απόψεις των οποίων οι σχέσεις είναι τεταμένες στο μεγαλύτερο μέρος της μακράς ιστορίας που τις συνδέει. Κύριο ζήτημα της μεταξύ τους σχέσης αποτελεί έως και σήμερα η οριοθέτηση θαλασσιών ζωνών και ιδιαίτερα η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας. Η συγκεκριμένη οριοθέτηση ωστόσο λόγω της ιδιομορφίας της αποτελεί μήλο της έριδος καθώς τμήματα υφαλοκρηπίδας αλληλεπικαλύπτονται. Με βάση ωστόσο όχι μόνο το συμβατικό δίκαιο που προκύπτει από τη ΣΔΘ 1982 μέρος της οποίας είναι μόνο η Ελλάδα αλλά και με βάση το εθνικό δίκαιο το οποίο δεσμεύει και την Τουρκία η πιο ευνοημένη χώρα γεωγραφικά μπορεί να χαρακτηριστεί η Ελλάδα και αυτό οφείλεται στην πληθώρα των ελληνικών νησιών τα οποία με βάση το άρθρο 121 της ΣΔΘ 1982 είναι δυνατόν να διεκδικούν και υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ καθώς μπορούν να στηρίξουν την διαβίωση και την οικονομική ανάπτυξη. Η Τουρκία γνωρίζοντας τις επιταγές του διεθνούς δικαίου συνειδητοποιεί πως δεν μπορεί νόμιμα να επιδιώξει τα μέγιστα συνεπώς και γι αυτό προκρίνει την πολιτική επίλυση ως τη μόνη μέθοδο επίλυσης στοχεύοντας να αποκτήσει πολλά περισσότερα σε μια εκατέρωθεν διαπραγμάτευση απ' ότι θα μπορούσε σε ένα διεθνές δικαιοδοτικό όργανο έχοντας βέβαια υπόψη και το σκεπτικό της πως οι διαφορές της με την Ελλάδα είναι πολύ περισσότερες απ' ότι η μόνη διαφορά αυτή της υφαλοκρηπίδας. Από την πλευρά της η Ελλάδα θεωρεί ως τη μόνη διαφορά αυτή της οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας και πως η μόνη λύση ελλείπει και μιας ανώτερης ρυθμιστικής αρχής είναι η δικαστική οδός σε ένα ανώτερο δικαιοδοτικό όργανο και συγκεκριμένα πιστεύει πως το μόνο αρμόδιο και αξιόπιστο όργανο με ισχύ είναι αυτό του διεθνούς δικαστηρίου της Χάγης. Αυτό το οποίο θα πρέπει να επιδιώξει η Ελλάδα είναι η επίλυση των διαφορών με την Τουρκία ώστε να μπορέσει να επικεντρωθεί στην αποτελεσματική άσκηση των κυριαρχικών της δικαιωμάτων. (Μπρεντίμας, Παπαρτζή, Τσιλιώτης, et. All., 2015 1-40 σέλ.)

Οι διαφορές περί των θαλασσιών ζωνών ξεκινάνε από την δεκαετία του 1970 και συγκεκριμένα από το 1973 και μετά. Η Τουρκία εξέδωσε άδειες ερευνών ορυκτών πόρων σε περιοχές όπου αποκλειστικά κυριαρχικά δικαιώματα κατείχε μόνο η Ελλάδα. Η Τουρκία θεώρησε τις περιοχές αμφισβητούμενες και ζήτησε οριοθέτηση κάτι στο οποίο η Ελλάδα ήταν διατεθειμένη να προβεί ωστόσο παρά τις διακηρύξεις της Τουρκίας δεν υπήρχε η ανάλογη ανταπόκριση. Η Τουρκία κορύφωσε τις προκλήσεις της με την εισβολή στην Κύπρο, την αμφισβήτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης ακόμη και του εναέριου χώρου διακηρύσσοντας το

casus belli έστειλε περαιτέρω ακόμη και αποστολή σειсмоγραφικών ερευνών. Διαρκής θέση της Τουρκίας ήταν η αμφισβήτηση της επήρειας των ελληνικών νησιών σε δικαιώματα υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ θεωρώντας τα ως ιδιαίτερες περιστάσεις και πως η οριοθέτηση θα έπρεπε να γίνει από τις ηπειρωτικές ακτές. (Μπρεντίμας, Παπαρτζή, Τσιλιώτης, et. All., 2015 1-40 σέλ.)

Η Ελλάδα απέρριπτε κατηγορηματικά τους ισχυρισμούς αυτούς της Τουρκίας και προέκρινε την επίλυση επι τη βάση του διεθνούς δικαίου. Η προκλητικότητα ωστόσο της Τουρκίας οδήγησε την Ελλάδα σε μια διπλή μονομερή ενέργεια με την προσφυγή της αρχικά στο συμβούλιο ασφαλείας και έπειτα στο ΔΔΧ όπου οι αποφάσεις προέκριναν την ειρηνική επίλυση αγνοώντας τις κατάφωρες παραβιάσεις της Τουρκίας. Από την μεριά της βέβαια και η Ελλάδα κατέφυγε στο ΔΔΧ βασιζόμενη στις λανθασμένες ερμηνείες της για ύπαρξη συνυποσχετικού με την Τουρκία εκτιμώντας πως το κοινό ανακοινωθέν μπορούσε να καταστεί δεσμευτικό για την Τουρκία. Συνεπώς το ΔΔΧ όντας αναρμόδιο ασχολήθηκε περισσότερο με αυτό το κομμάτι παρά με την ουσία της υπόθεσης επικαλούμενο σχετικό κώλυμα επι της διαδικασίας. Το αποτέλεσμα ήταν απογοητευτικό για την ελληνική πλευρά η οποία βρέθηκε εκτεθειμένη. (Μπρεντίμας, Παπαρτζή, Τσιλιώτης, et. All., 2015 1-40 σέλ.)

Οι διαφορές της Ελλάδας και της Τουρκίας προκύπτουν από τις διαφωνίες σε πραγματικά γεγονότα και στις αμφισβητήσεις κυριαρχικών δικαιωμάτων και σύμφωνα με το ΔΔΧ είναι μια νομική διαφορά η οποία χρήζει επίλυσης αυτή της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου. Προκύπτει διαφορά στη μέθοδο οριοθέτησης ενώ χαρακτηρίζεται ως υποχρεωτική η επίλυση της. Για την επίλυση οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας ισχύει το άρθρο 83 της ΣΔΘ 1982 και για την ΑΟΖ το άρθρο 74 τα οποία δεν αποτελούν μόνο συμβατικό δίκαιο αλλά και εθιμικό συνεπώς δεσμεύεται και η Τουρκία εξίσου ισχύουν δηλαδή erga omnes έναντι όλων. Τα παραπάνω άρθρα παραπέμπουν για την οριοθέτηση των παράκτιων κρατών που συνορεύουν σύμφωνα και με αυτό που ορίζει το καταστατικό του χάρτη του ΔΔΧ στο άρθρο 38 ότι ως βάση για την επίτευξη δίκαιης συμφωνίας θα αποτελούν οι κανόνες του διεθνούς δικαίου. (Μπρεντίμας, Παπαρτζή, Τσιλιώτης, et. All., 2015 1-40 σέλ.)

Προκρίνεται η συμφωνία για οριοθέτηση ιδιαίτερα σε περιοχές με αρκετή ιδιομορφία όπως περιοχές στενές γεωγραφικά όταν η απόσταση είναι δηλαδή αρκετά μικρότερη από τα 400 ν.μ. και υπάρχουν εκατέρωθεν διεκδικήσεις. Εάν δεν καταστεί εφικτή η επίτευξη οριοθέτησης μεταξύ των κρατών τότε είναι δυνατή η παραπομπή σε δικαιοδοτικό όργανο προς αναζήτηση ενός δίκαιου και δεσμευτικού αποτελέσματος. (Μπρεντίμας, Παπαρτζή, Τσιλιώτης, et. All., 2015 1-40 σέλ.)

4.2. Τρόποι Ειρηνικής Επίλυσης που Υπαγορεύει το Δίκαιο της Θάλασσας

Καταρχάς όπως προαναφέρθηκε το διεθνές δίκαιο προκρίνει την ειρηνική επίλυση των διαφορών μεταξύ των χωρών οι οποίες έχουν διμερείς διαφορές μάλιστα αυτό αποτελεί και μια από τις βασικότερες αρχές του. Πέρα από το άρθρο 33 παρ. 1 του χάρτη υπάρχει άλλο ένα άρθρο και συγκεκριμένα το άρθρο 2 παρ. 3 του χάρτη των Ηνωμένων Εθνών το οποίο προτρέπει τα μέλη του προς ειρηνική επίλυση των διαφορών προκειμένου να μην διαταραχθεί η ειρήνη και η σταθερότητα. Ίσως σημαντικότερο είναι το άρθρο 33 του οποίου χρήση γίνεται σε περιπτώσεις που ελλοχεύει κίνδυνος σοβαρής διατάραξης όχι μόνο της ασφάλειας αλλά και της ειρήνης. Το άρθρο 33 ορίζει και τους τρόπους όπως διαπραγματεύσεις, ή συνδιαλλαγή, ή διαιτησία, ή διαμεσολάβηση, ή δικαστική επίλυση αλλά και οποιοδήποτε ειρηνικό μέσο θεωρούν τα κράτη και μπορεί να εξασφαλίσει ένα δίκαιο αποτέλεσμα. (Οι ελληνοτουρκικές διαφορές στο θαλάσσιο χώρο από την οπτική του διεθνούς δικαίου Ευθύμιος Παπασταυρίδης, 2020, 39-47 σελ.).

Συνεπώς τα ειρηνικά μέσα επίλυσης συνάδουν απόλυτα με το διεθνές δίκαιο καθώς οι διαφωνίες πρέπει να επιλύονται ειρηνικά χωρίς την απειλή χρήσης βίας όπως υπαγορεύει και η διάταξη του άρθρου 2 παρ. 4 του χάρτη των ηνωμένων εθνών. Η χρήση βίας θεωρείται πρακτική που αντίκειται στην καλή πίστη και απειλή να διαταράξει την ασφάλεια και την ειρήνη γι αυτό το λόγο τα κράτη πρέπει να σέβονται και να τηρούν την συγκεκριμένη διάταξη. Επιπλέον τα κράτη ως προς την επίλυση δεν έχουν απόλυτη υποχρέωση επίτευξης συμφωνίας υποχρεούνται όμως βάση συμπεριφοράς να προσπαθήσουν να επιλύσουν ειρηνικά τις διμερείς διαφωνίες τους. (Οι ελληνοτουρκικές διαφορές στο θαλάσσιο χώρο από την οπτική του διεθνούς δικαίου Ευθύμιος Παπασταυρίδης, 2020, 39-47 σελ.).

Τα μέσα τα οποία προκρίνει το άρθρο 33 του χάρτη δεν είναι κατ' ανάγκη δεσμευτικά απλώς προτρέπουν τα μέρη να υιοθετήσουν μια από τις λύσεις που παρέχονται από το διεθνές δίκαιο εάν εκείνα βέβαια το επιθυμούν. Ειδικά τα κράτη είναι ελεύθερα να επιλύσουν τα ζητήματα που τους απασχολούν με οποιονδήποτε τρόπο αυτά επιθυμούν. (Οι ελληνοτουρκικές διαφορές στο θαλάσσιο χώρο από την οπτική του διεθνούς δικαίου Ευθύμιος Παπασταυρίδης, 2020, 39-47 σελ.).

Διαπραγμάτευση: Μια πρώτη μέθοδος επίλυσης αποτελούν οι διαπραγματεύσεις. Τα κράτη συζητούν εκατέρωθεν με βάση την καλή πίστη έχοντας ανοιχτό ένα άμεσο διάλογο επικοινωνίας δημιουργώντας ευκαιρίες προς επίλυση. Τα κράτη ωστόσο δεν υποχρεούνται να επιλύσουν την διαφορά ούτε να συζητούν και επί της ουσίας καθώς δεν δεσμεύονται παρά μόνο από αυτά τα ίδια. Συνεπώς χωρίς καμία νομική δεσμευτικότητα τα κράτη μπορούν να κωλυσιεργούν άσκοπα δυσχεραίνοντας ακόμη περισσότερο την κατάσταση και θέτοντας μεγαλύτερα εμπόδια για την ειρηνική επίλυση του ζητήματος. Αποτελεί η διαπραγμάτευση

μια καθαρά διαδικαστική μέθοδος. (Οι ελληνοτουρκικές διαφορές στο θαλάσσιο χώρο από την οπτική του διεθνούς δικαίου Ευθύμιος Παπασταυρίδης, 2020, 39-47 σελ.).

Στην περίπτωση της Ελλάδας με την Τουρκία οι διαπραγματεύσεις ξεκινάνε ήδη από τη δεκαετία του 1970 πριν ακόμα και την προσφυγή της Ελλάδας στο διεθνές δικαστήριο. Οι διαπραγματεύσεις διεξάγονται υπό την μορφή διερευνητικών επαφών με τελευταίες αυτές του 2016. Ωστόσο κανένα απολύτως αποτέλεσμα δεν έχει επιτευχθεί παρά μόνο χαμένος χρόνος που δεν ωφελεί καμία από τις δυο χώρες. Σημαντικό ζήτημα που θα πρέπει να ξεκαθαριστεί είναι αυτό της διαφοράς που από την πλευρά της η Ελλάδα θεωρεί πως πέρα από την υφαλοκρηπίδα δεν έχει περαιτέρω ζητήματα να επιλύσει με την Τουρκία η οποία θεωρεί πως υπάρχουν πολλά περισσότερα. Η διαφωνία αυτή είναι που καθιστά τα πράγματα ακόμη πιο περίπλοκα και μια επίλυση της διαφοράς μέσα από διαπραγματεύσεις φαντάζει απίθανη. (Οι ελληνοτουρκικές διαφορές στο θαλάσσιο χώρο από την οπτική του διεθνούς δικαίου Ευθύμιος Παπασταυρίδης, 2020, 39-47 σελ.).

Διαμεσολάβηση: Στην διαμεσολάβηση λειτουργεί ως ενδιάμεσος ο μεσολαβητής ο οποίος ακούει τα επιχειρήματα εκατέρωθεν και προτείνει λύσης οι οποίες να είναι όσο το δυνατόν πιο δίκαιες για τα κράτη. Ο διαμεσολαβητής όντας αντικειμενικός μπορεί να είναι πιο ακριβοδίκαιος. Επιπλέον είναι μια πρακτική η οποία χρησιμοποιείται αρκετά συχνά από τα κράτη. Αναφορικά με τις ελληνοτουρκικές σχέσεις και τα ζητήματα που ανακύπτουν η διαμεσολάβηση θεωρείται απίθανη. (Οι ελληνοτουρκικές διαφορές στο θαλάσσιο χώρο από την οπτική του διεθνούς δικαίου Ευθύμιος Παπασταυρίδης, 2020, 39-47 σελ.).

Συνδιαλλαγή: Το άρθρο 284 της σύμβασης για το δίκαιο της θάλασσας προβλέπει την συνδιαλλαγή ως μέσο επίλυσης των διαφορών που αφορούν σε ζητήματα μεταξύ παράκτιων κρατών. Η συνδιαλλαγή συνδυάζει στοιχεία τόσο από τη διαμεσολάβηση όσο και από την έρευνα καθώς διερευνά τις υποθέσεις αρκετά προσεχτικά και μετέπειτα προτείνει λύσης οι οποίες να είναι δίκαιες και αμοιβαία αποδεκτές. Ζήτημα αποτελεί ωστόσο το γεγονός ότι οι προτάσεις δεν είναι δεσμευτικές για τα κράτη. Επιπλέον η Ελλάδα κατά την προσχώρηση της στην σύμβαση διατήρησε επιφυλάξεις που την εξαιρούσαν από ζητήματα οριοθετήσεων ενώ η Τουρκία από την πλευρά της δεν έχει προσχωρήσει στην σύμβαση και άρα δεν δεσμεύεται από αυτή τη μέθοδο επίλυσης. Θα μπορούσε η Ελλάδα να επιδιώξει μέσω συνδιαλλαγής με τα υπόλοιπα κράτη οριοθέτηση μια τριμερής οριοθέτηση με Κύπρο και και Αίγυπτο ωστόσο αυτή η συμφωνία ουδεμία επίδραση θα είχε στην Τουρκία σε μια μετέπειτα αναγωγή της υπόθεσης στο ΔΔΧ. Επιπλέον αναγκαίες είναι οι προκαταρκτικές διαπραγματεύσεις για την εφαρμογή της μεθόδου αυτής γεγονός που την καθιστά άσκοπη την προσπάθεια εφαρμογής της μεθόδου αυτής. (Οι ελληνοτουρκικές διαφορές στο θαλάσσιο χώρο από την οπτική του διεθνούς δικαίου Ευθύμιος Παπασταυρίδης, 2020, 39-47 σελ.).

Διαιτησία: Εν αντίθεση με τις παραπάνω διαδικασίες ο ρόλος της διαιτησίας είναι δεσμευτικός. Ο δεσμευτικός ωστόσο χαρακτήρας του προϋποθέτει την προηγούμενη συναίνεση των κρατών. Το ΔΔΧ αποφασίζει το διαιτητικό σώμα ενώ τα κράτη έχουν την δυνατότητα να επιλέξουν το δίκαιο το οποίο θα εφαρμοστεί αλλά και τις διαδικασίες που θα ακολουθηθούν καθώς και να ορίσουν τα μέλη από τα οποία θα αποτελείται η έδρα. Καθορίζονται λοιπόν από τα κράτη οι διαιτητές ίσοι σε αριθμό αλλά και ένας ουδέτερος ο οποίος υπάρχει η δυνατότητα να ορίζεται και από ένα τρίτο μέρος. Σημαντικά μειονεκτήματα αποτελούν η αστάθεια στη νομολογία καθώς και το κόστος που αυτό συνεπάγεται με τη σύσταση διαιτητικού δικαστηρίου. (Οι ελληνοτουρκικές διαφορές στο θαλάσσιο χώρο από την οπτική του διεθνούς δικαίου Ευθύμιος Παπασταυρίδης, 2020, 39-47 σελ.).

Στο παράδειγμα της Ελλάδας με την Τουρκία δεν δύναται να εφαρμοστεί ωστόσο η διαιτησία καθώς μπορεί να είναι δεσμευτική για την επίλυση των θαλάσσιων διαφορών μεταξύ των κρατών σύμφωνα και με το άρθρο 287 της σύμβασης για το δίκαιο της θάλασσας 1982 ωστόσο η Τουρκία μεν δεν αποτελεί μέρος της σύμβασης και άρα δεν δεσμεύεται και η Ελλάδα δε κατά την προσχώρηση της είχε διατηρήσει επιφυλάξεις για τις οριοθετήσεις άρθρο 298. (Οι ελληνοτουρκικές διαφορές στο θαλάσσιο χώρο από την οπτική του διεθνούς δικαίου Ευθύμιος Παπασταυρίδης, 2020, 39-47 σελ.).

Η πιο αποτελεσματική επίλυση ωστόσο παρά την πληθώρα μεθόδων που αναφέρθηκαν θεωρείται ότι είναι η αναγωγή της υπόθεσης στο ΔΔΧ. Το ΔΔΧ αποτελεί ένα αξιόπιστο δικαιοδοτικό όργανο με σταθερή νομολογία το οποίο έχει εκδικάσει σωρεία υποθέσεων και χαρακτηρίζεται από τη νομική δεσμευτικότητα του. Είναι ίσως το πιο αξιόπιστο μέσο επίλυσης των διαφορών μεταξύ των κρατών που δεν μπορούν να επιτύχουν συμφωνία για δίκαιη λύση. (Οι ελληνοτουρκικές διαφορές στο θαλάσσιο χώρο από την οπτική του διεθνούς δικαίου Ευθύμιος Παπασταυρίδης, 2020, 39-47 σελ.).

4.3. ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

Αναφορικά με τα ζητήματα που προκύπτουν από τις διμερείς διαφορές μεταξύ της Ελλάδας και της Τουρκίας ίσως η αποτελεσματικότερη να είναι αυτή του ΔΔΧ. Ωστόσο προκειμένου να αναχθεί η υπόθεση στο ΔΔΧ θα πρέπει να υπάρχει η αμοιβαία συγκατάθεση από την πλευρά και των δυο κρατών καθώς κανένα κράτος δεν μπορεί να προσφύγει μονομερώς ούτε άλλο κράτος να υποχρεωθεί να τηρήσει απόφαση που λήφθηκε ερήμην του χωρίς την συγκατάθεση του και την αποδοχή της αρμοδιότητας του δικαστηρίου και της δεσμευτικότητας της απόφασης. Μάλιστα τα κράτη έχουν την δυνατότητα επίλυσης των διαφορών τους προς ειρηνική επίλυση με οποιοδήποτε μέσο και δεν μπορούν να υποχρεωθούν για τον τρόπο που θα επιλέξουν άρθρο 33 παρ. 1 χάρτη Η.Ε. (Οι

ελληνοτουρκικές διαφορές στο θαλάσσιο χώρο από την οπτική του διεθνούς δικαίου Ευθύμιος Παπασταυρίδης, 2020, 39-47 σελ.).

Στο άρθρο 36 το οποίο αναφέρεται στο καταστατικό του χάρτη του διεθνούς δικαστηρίου διατυπώνονται οι τρόποι με τους οποίους τα κράτη μπορούν να αποδεχτούν την δεσμευτικότητα του ΔΔΧ. (Οι ελληνοτουρκικές διαφορές στο θαλάσσιο χώρο από την οπτική του διεθνούς δικαίου Ευθύμιος Παπασταυρίδης, 2020, 39-47 σελ.).

ΑΡΘΡΟ 36 Καταστατικό του Χάρτη του Διεθνούς Δικαστηρίου.

«1. Στην αρμοδιότητα του Δικαστηρίου περιλαμβάνονται όλες οι υποθέσεις τις οποίες οι διάδικοι υποβάλλουν σ' αυτό και όλα τα ζητήματα τα οποία προβλέπονται ειδικά στο Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών ή σε ισχύουσες συνθήκες και συμβάσεις.» (Καταστατικό Διεθνούς Δικαστηρίου).

«2. Τα κράτη που έχουν αποδεχτεί αυτό το Καταστατικό θα μπορούν οποτεδήποτε να δηλώνουν ότι αναγνωρίζουν, χωρίς ειδική σύμβαση, ως υποχρεωτική τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου, σε σχέση με οποιοδήποτε άλλο κράτος που αναλαμβάνει την ίδια υποχρέωση, για όλες τις νομικές διαφορές που αφορούν: (Καταστατικό Διεθνούς Δικαστηρίου).

α. την ερμηνεία μιας συνθήκης, (Καταστατικό Διεθνούς Δικαστηρίου).

β. κάθε θέμα διεθνούς δικαίου, (Καταστατικό Διεθνούς Δικαστηρίου).

γ. την ύπαρξη γεγονότος που, αν διαπιστωνόταν, θα αποτελούσε παραβίαση διεθνούς υποχρέωσης, (Καταστατικό Διεθνούς Δικαστηρίου).

δ. τη φύση και την έκταση των επανορθώσεων που πρέπει να γίνουν για την παραβίαση μιας διεθνούς υποχρέωσης.» (Καταστατικό Διεθνούς Δικαστηρίου).

«3. Οι δηλώσεις που αναφέρονται παραπάνω μπορούν να γίνουν χωρίς όρους ή με τον όρο της αμοιβαιότητας εκ μέρους μερικών ή ορισμένων κρατών, ή για ορισμένο διάστημα.» (Καταστατικό Διεθνούς Δικαστηρίου).

«4. Οι δηλώσεις αυτές θα καταθέτονται στο Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών, που θα διαβιβάζει αντίγραφά τους στα κράτη που θεωρούνται συμβαλλόμενα μέρη του Καταστατικού αυτού και στο Γραμματέα του Δικαστηρίου.» (Καταστατικό Διεθνούς Δικαστηρίου).

«5. Οι δηλώσεις που έγιναν σύμφωνα με το Άρθρο 36 του Καταστατικού του Μόνιμου Διεθνούς Δικαστηρίου για ένα χρονικό διάστημα που δεν έχει ακόμη λήξει θα θεωρηθούν, όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ των κρατών που δεσμεύονται από το Καταστατικό αυτό, ως αποδοχή της υποχρεωτικής δικαιοδοσίας του Διεθνούς Δικαστηρίου, για το χρονικό διάστημα

που θα μεσολαβήσει ως τη στιγμή που θα πάντουν να ισχύουν, και σύμφωνα με τους όρους των.»

«6. Σε περίπτωση που θα υπάρχει διαφωνία για το αν το Δικαστήριο έχει αρμοδιότητα, το ζήτημα θα λύνεται με απόφαση του Δικαστηρίου.» (Καταστατικό Διεθνούς Δικαστηρίου).

Προκειμένου μια υπόθεση να αναχθεί στο ΔΔΧ είναι απαραίτητη η ειδική συμφωνία καθώς δεν υπάρχει άλλος τρόπος αναγωγής της υπόθεσης ο οποίος να καθιστά το ΔΔΧ αρμόδιο προς εκδίκαση της υπόθεσης. Δεν αποτελούν τρόπους υπαγωγής της υπόθεσης στο ΔΔΧ ούτε η Γενική Πράξη λαμβάνοντας υπόψη και τις επιφυλάξεις που είχε εκφράσει η Ελλάδα αλλά ούτε και η Τουρκία αποδέχεται το δικαστήριο ως αρμόδιο για την επίλυση των διαφορών της άρα δεν ισχύει και η προαιρετική ρήτρα. (Οι ελληνοτουρκικές διαφορές στο θαλάσσιο χώρο από την οπτική του διεθνούς δικαίου Ευθύμιος Παπασταυρίδης, 2020, 39-47 σελ.).

Ειδικότερα η Ελλάδα ενώ αποδέχθηκε την δικαιοδοσία του ICJ το 2015 διατήρησε επιφυλάξεις οι οποίες θα μπορούσαν να καταστήσουν το δικαστήριο αναρμόδιο. Οι διαφορές αυτές αφορούν και την κυριαρχία στα θαλάσσια σύνορα. Ωστόσο ακόμη και έτσι παρά τις επιφυλάξεις της Ελλάδας θεωρείται απίθανο «η Τουρκία να προσυπογράψει την προαιρετική ρήτρα και να περιμένει την παρέλευση του δωδεκάμηνου έως ότου μπορεί οποιοδήποτε κράτος να υποβάλλει αίτηση στο ΔΔΧ βάση του άρθρου 36 παρ. 2.» (Οι ελληνοτουρκικές διαφορές στο θαλάσσιο χώρο από την οπτική του διεθνούς δικαίου Ευθύμιος Παπασταυρίδης, 2020, 44 σελ.).

Η Ελλάδα ωστόσο θα πρέπει να επιδιώξει την επίλυση μέσω του ΔΔΧ καθώς είναι ο πιο αποτελεσματικός και αξιόπιστος τρόπος. Το ΔΔΧ έχει εκδικάσει πολλές υποθέσεις έχει αναπτύξει μια σταθερή νομολογία ενώ οι αποφάσεις του έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα. Αναγκαία βέβαια κρίνεται η υπογραφή συνυποσχετικού προκειμένου το ΔΔΧ να εκδικάσει την υπόθεση. Το συνυποσχετικό είναι αναγκαίο δεδομένου ότι και στο παρελθόν όταν η Ελλάδα είχε προσφύγει μονομερώς το δικαστήριο έκανε λόγο για αναρμοδιότητα και δεν εξέτασε την υπόθεση και αυτό είχε ως αποτέλεσμα η Ελλάδα να βρεθεί σε δυσμενέστερη θέση καθώς από τη μια η Τουρκία παραβίαζε περιοχές στις οποίες μόνο η Ελλάδα μπορούσε να ασκεί τα κυριαρχικά δικαιώματα. Τέλος πάση θυσία θα πρέπει η Ελλάδα να αποφύγει την πολιτική επίλυση που επιδιώκει η Τουρκία. (Μπρεντίμας, Παπαρτζή, Τσιλιώτης, et. All., 2015 1-40 σελ.)

Διαπραγμάτευση

Είναι γεγονός ότι το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης αποτελεί, ίσως, την πιο σίγουρη επιλογή για βέβαιη επίλυση των διαφορών ανάμεσα στις δύο χώρες, καθώς το Δ.Δ.Χ. εξασφαλίζει μια σταθερή, πάγια νομολογία η οποία δημιουργεί ασφάλεια δικαίου και νομική δεσμευτικότητα. Επειδή, όμως, η προσφυγή σε αυτό προϋποθέτει ελεύθερη βούληση, η Ελλάδα δεν μπορεί να εξαναγκάσει τη γείτονα χώρα να υπογράψει ένα κοινό συνυποσχετικό, προκειμένου να καταστήσει το Δ.Δ.Χ. αρμόδιο για επίλυση των διμερών διαφορών. Εξάλλου, μονομερής προσφυγή της Ελλάδας, κατά το παρελθόν, καταδικάστηκε από το Δ.Δ.Χ. λόγω έλλειψης του σχετικού συνυποσχετικού, με αποτέλεσμα να πληγούν τα συμφέροντα και το κύρος της χώρας. Συνεπώς, μια διαπραγμάτευση μεταξύ των δυο κρατών φαντάζει, ίσως, πιο ρεαλιστική ως προς την οριστική οριοθέτηση και επίλυση των όποιων ζητημάτων απασχολούν τις δυο χώρες. Προφανώς, αντικείμενο διαπραγμάτευσης δε θα αποτελέσουν ζητήματα εθνικής κυριαρχίας, όπως είναι οι γκρίζες ζώνες και η αποστρατικοποίηση, όπως υποστηρίζει η τουρκική πλευρά.

Προθάλαμος για την εκκίνηση μιας διαπραγμάτευσης θα αποτελέσουν οι διερευνητικές επαφές, που έχουν έναν άτυπο, αλλά και εμπιστευτικό χαρακτήρα, και στις οποίες γίνεται η ανταλλαγή απόψεων, μέσω εγγράφων, τα οποία, ωστόσο, είναι ανεπίσημα, προκειμένου να γίνουν καλύτερα αντιληπτές οι εκατέρωθεν θέσεις, καθώς και τα διακυβεύματα, το πολιτικό κόστος, αλλά και τα συμφέροντα και οι επιδιώξεις. Με αυτόν τον τρόπο, δύναται να καθοριστούν η μέθοδος και ο τρόπος μιας οριοθέτησης. Διευθέτηση, πριν από τον καθορισμό της υφαλοκρηπίδας, θα πρέπει να υπάρξει ως προς την αιγιαλίτιδα ζώνη. Βέβαια, η Ελλάδα έχει κάθε δικαίωμα στην επέκταση μέχρι και 12 ν.μ., καθώς ουδέποτε απεμπόλησε το δικαίωμα αυτό, παρά το γεγονός ότι δεν είναι υποχρεωμένη ως προς αυτό και είναι κάτι που εναπόκειται στη διακριτική της ευχέρεια και στη χάραξη της εθνικής της στρατηγικής. Ωστόσο, η Τουρκία προβάλλει την επέκταση ως αιτία πολέμου. (Διερευνητικές επαφές με Τουρκία : Μία ιστορική περιήγηση Λιάκουρας Πέτρος 28.01.2021, 07:10 Το Βήμα).

Επομένως, ως ιδανική λύση προκρίνεται μια διαφοροποιημένη βάση αιγιαλίτιδας ζώνης, ανάλογα και με τις ιδιαιτερότητες των περιοχών, έτσι ώστε να αφήνεται χώρος στη γείτονα χώρα. Η Ελλάδα, ως χώρα που σέβεται τη διεθνή νομιμότητα, θα πρέπει να καταστήσει σαφές ότι υπολογίζει την Τουρκία στη διαπραγμάτευση και ότι δεν πρόκειται να την εξαπατήσει, καθώς έχει διαπιστωθεί πως η Τουρκία αντιδρά αρνητικά όποτε νιώθει να απειλείται. Αναφορικά με την αιγιαλίτιδα ζώνη, δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο ούτε διαπραγμάτευσης, ούτε συμφωνίας. Αντιθέτως, μπορεί να καθοριστεί με μονομερή ενέργεια, αλλά στο στάδιο των διερευνητικών με τρόπο ο οποίος θα ικανοποιεί εξίσου και τις δυο πλευρές. Ο καθορισμός αυτός θεωρείται αναγκαίος, καθώς το εξωτερικό όριο του βυθού

αυτής αποτελεί το σημείο εκκίνησης του ορίου της υφαλοκρηπίδας και, προκειμένου να οριοθετηθεί η υφαλοκρηπίδα, πρέπει να έχει επιλυθεί το ακανθώδες αυτό ζήτημα της αιγιαλίτιδας ζώνης. Επιπλέον, με τον καθορισμό της αιγιαλίτιδας θα υπάρξει και εναρμόνιση με τον εναέριο χώρο. (Διερευνητικές επαφές με Τουρκία : Μία ιστορική περιήγηση Λιάκουρας Πέτρος 28.01.2021, 07:10 Το Βήμα).

Οι διερευνητικές επαφές ως πρωταρχικό στόχο έχουν να οδηγήσουν στην διαπραγμάτευση στον καθορισμό τρόπου και μεθόδου οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας ωστόσο για να φτάσουν σε αυτό το σημείο θα πρέπει να έχουν τεθεί, συζητηθεί και επιλυθεί κάποια επιμέρους ζητήματα που θα διευκολύνουν την διαπραγμάτευση. (Διερευνητικές επαφές με Τουρκία : Μία ιστορική περιήγηση Λιάκουρας 2021 Το Βήμα)

Μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας διεξάγονταν διερευνητικές επαφές για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Ιδιαίτερα εντατικές ήταν το 2002. Διεξάγονταν κατά διαστήματα έως και το 2016 που διακόπηκαν. Πλησίασαν δυο φορές στην επίλυση ωστόσο κυρίως καθυστερούσαν γεγονός που οφειλόταν στο μη δεσμευτικό χαρακτήρα αλλά και στην απουσία κοινών πρακτικών. (Διερευνητικές επαφές με Τουρκία : Μία ιστορική περιήγηση Λιάκουρας 2021)

Αυτό που ουσιαστικά πρέπει να προκύψει από τις διερευνητικές είναι ένα κοινό ανακοινωθέν για την έναρξη διαπραγματεύσεων σε έναν εύλογο χρόνο και αν δεν κατορθώσουν να το επιτύχουν να παραπέμψουν την διαφορά στο ΔΔΧ. (Διερευνητικές επαφές με Τουρκία : Μία ιστορική περιήγηση Λιάκουρας 2021 Το Βήμα)

Στην παρούσα φάση, αυτό που, ουσιαστικά, πρέπει να προκύψει από τις διερευνητικές επαφές είναι ένα κοινό ανακοινωθέν για την έναρξη των διαπραγματεύσεων σε εύλογο χρονικό διάστημα και εάν δεν κατορθώσουν να το επιτύχουν, να παραπέμψουν τη διαφορά στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Στο στάδιο της διαπραγμάτευσης θα οδηγηθούν τα δυο κράτη μετά την επιτυχή επίλυση των ζητημάτων που θα τεθούν στο διερευνητικό στάδιο. Ωστόσο, η προσοχή θα πρέπει να εστιαστεί στα συμφέροντα των δυο κρατών και στα οφέλη που θα αποκομίσουν από μια επιτυχή διαπραγμάτευση και όχι να αναλίσκονται στη διαπραγμάτευση των θέσεων εκατέρωθεν. Τέλος, η διαπραγμάτευση θα πρέπει να γίνεται επί τη βάση αντικειμενικών αρχών. Δηλαδή, τα κράτη να λάβουν υπόψη πρακτικές άλλων κρατών, τη διεθνή νομολογία, ανάλογες περιπτώσεις, καθώς και αντικειμενικά κριτήρια. Πρέπει να καταλήξουν σε μια ad referendum συμφωνία μέσα από την ανταλλαγή εκατέρωθεν απόψεων υπο τον μανδύα μιας εμπιστευτικής διαδικασίας και σύμφωνα με την έγκριση των πολιτικών ηγεσιών. (Πέτρος Λιάκουρας: «Διαλεκτική η σχέση μεταξύ διερευνητικών και διαπραγμάτευσης» Παύλος Κλαυδιανός 10 Οκτωβρίου, 2020 Η Εποχή).

Κατά το παρελθόν η προσπάθεια της επίλυσης των διαφορών μέσα από τις διερρευνητικές επαφές και την διαπραγμάτευση κρίθηκε ανεπιτυχής παρά το γεγονός ότι δυο φορές έφτασαν τα δυο κράτη στην επίλυση. Περισσότερο είχαν ως στόχο την αργοπορία και την καθυστέρηση στην επίλυση του προβλήματος. Αυτή τη φορά ωστόσο τα δυο κράτη θα πρέπει να συζητήσουν επι της ουσίας έτσι ώστε να βρεθεί η χρυσή τομή στην οριοθέτηση που αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα την κατοχύρωση των κυριαρχικών δικαιωμάτων και των δυο κρατών αλλά και την πλήρη εκμετάλλευση των αμφισβητούμενων περιοχών που μόνο οφέλη μπορούν να αποκομίσουν.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η Τουρκία με την προκλητική στάση της δημιουργεί συνεχώς ζητήματα στις σχέσεις της με την Ελλάδα. Συγκεκριμένα η τελευταία πράξη στην οποία προέβει η Τουρκία με την υπογραφή του παράνομου «μνημονίου» έθεσε ζητήματα αμφισβήτησης των ελληνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων σε υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ τα οποία η Ελλάδα αποκτά βάση του διεθνούς δικαίου και του δικαίου της θάλασσας λόγω της επήρειας των ελληνικών νησιών ανατολικά της Μεσογείου. Η διαμάχη αυτή της Ελλάδας με την Τουρκία για την υφαλοκρηπίδα εκτείνεται πίσω στο παρελθόν και συγκεκριμένα πίσω στη δεκαετία του 1970 και διαιωνίζεται ως σήμερα χωρίς όμως κανένα ουσιαστικό αποτέλεσμα ως προς την επίλυση της διαφοράς. Τα προβλήματα έγκεινται αρχικά στη μη αποδοχή της Τουρκίας των διατάξεων που υπαγορεύει η ΣΔΘ 1982 η οποία μπορεί να μην δεσμεύει την Τουρκία βάση σύμβασης τη δεσμεύει ωστόσο βάση εθίμου. Επιπλέον οι δυο χώρες Ελλάδα και Τουρκία διαφωνούν και ως προς τα θέματα που ενυπάρχουν μεταξύ τους η Ελλάδα από τη μια αναγνωρίζει την ύπαρξη μόνο μιας διαφοράς αυτή της υφαλοκρηπίδας ενώ η Τουρκία πιστεύει πως υπάρχουν περισσότερα ζητήματα. Τέλος αγκάθι στις σχέσεις τους αποτελεί και ο τρόπος επίλυσης των διαφορών. Η Ελλάδα επιδιώκει την δικαστική οδό με την υπογραφή συνυποσχετικού με την Τουρκία πιστεύοντας πως το ΔΔΧ αποτελεί την μόνη αξιόπιστη λύση του ζητήματος καθώς παράγει και δεσμευτικότητα εναντιθέση με τους υπόλοιπους τρόπους που προτείνονται από το διεθνές δίκαιο και το δίκαιο της θάλασσας. Ωστόσο εάν δεν επιτευχθεί η παραπομπή στο ΔΔΧ η διαπραγμάτευση και οι διερρευνητικές επαφές αποτελούν μονόδρομο ίσως και την πιο εφικτή λύση. Όσο διαιωνίζεται η διαμάχη αυτή ελλοχεύει ο κίνδυνος κλιμάκωσης των κρίσεων κάτι το οποίο τελικά μπορεί κατά πάσα πιθανότητα να οδηγήσει και σε μια ένοπλη σύρραξη κάτι το οποίο θα πρέπει να αποφευχθεί πάση θυσία καθώς μπορεί να δημιουργήσει ακόμη περισσότερα προβλήματα. Συνεπώς το παράνομο «μνημόνιο» που υπέγραψε η Τουρκία με τη Λιβύη θα πρέπει να τεθεί σοβαρά στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων και εκτός από το ότι θα πρέπει να το αντικρούσει η Ελλάδα πρέπει και να την αφυπνίσει και να την παροτρύνει να επιδιώξει την άμεση επίλυση του ζητήματος με την Τουρκία και να μην επαναπαύεται καθώς η πολιτική της Τουρκίας είναι να δημιουργεί τετελεσμένα με τα οποία προσπαθεί να αποκομίσει περισσότερα οφέλη στηριζόμενη στην αδράνεια των άλλων χωρών όπως της Ελλάδας και της Κύπρου. Το «μνημόνιο» λοιπόν θα πρέπει ενολίγους να αποτελέσει για την Ελλάδα την έναρξη των διαπραγματεύσεων με την Τουρκία για την επίλυση του ζητήματος των κυριαρχικών δικαιωμάτων. Οι διαπραγματεύσεις ωστόσο αυτές θα πρέπει να οδηγήσουν σε μια αξιόπιστη λύση. Από τη μια το ΔΔΧ το οποίο έχει εκδικάσει σωρεία υποθέσεων, είναι αξιόπιστο με σταθερή νομολογία και δεσμευτικό καθώς οι χώρες θα είναι αναγκασμένες να το αποδεχθούν γι αυτό και απαραίτητη προϋπόθεση είναι η υπογραφή ενός ενός συνυποσχετικού το οποίο θα δημιουργήσει τη δέσμευση. Από την άλλη οι

διαπραγματεύσεις ίσως ευνοήσουν τις συνομιλίες και να καλλιεργήσουν τις σχέσεις μεταξύ των κρατών σε σημείο που να επιτύχουν την επίλυση των ζητημάτων που τις ταλανίζουν. Ωστόσο απαραίτητη προϋπόθεση είναι η Ελλάδα να έχει μάθει από τα λάθη του παρελθόντος έτσι ώστε να μην επαναληφθεί η ιστορία (Καταδικαστική απόφαση 1978).

Πηγές

Βιβλιογραφία

- Ιωάννου, Κρατερός., Στρατή, Αναστασία. *Δίκαιο της Θάλασσας*, Έκδοση 4^η, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2013.
- Ρούκουνας, Εμμανουήλ., *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, Σειρά Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου*, Διεύθυνση σειράς: Εμμανουήλ Ρούκουνας, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2010.
- Ροζάκης, Χρήστος., *Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη και το Διεθνές Δίκαιο, Σειρά: Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική*, Παπαζήση, Αθήνα, 2013.
- Καρυώτης, Θεόδωρος., *ΑΟΖ: ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΝΗ, Σειρά: ΜΙΚΡΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ*, Διεύθυνση σειράς: Μπάμπης Παπαδημητρίου, Παπαδόπουλος, Αθήνα, 2019.
- Μπαλαφούτα, Βιργινία., *ΕΛΛΑΔΑ, ΚΥΠΡΟΣ, ΤΟΥΡΚΙΑ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ, Νομική και πολιτική αξιολόγηση των εκατέρωθεν επιχειρημάτων, Σειρά Κειμένων Πολιτικής*, Κυπριακό Κέντρο Ευρωπαϊκών και Διεθνών Υποθέσεων, Λευκωσία, 2019.
- Ηρακλείδης, Α., *Διεθνείς Σχέσεις και Διεθνής Πολιτική, Θεωρίες και Σύγχρονα Διεθνή Προβλήματα*, [ηλεκτρ. βιβλ.], Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα, 2015.
- Διμερείς Συμφωνίες Οριοθέτησης στη Μεσόγειο*, Λιάκουρας, Πέτρος., Τσάλτας Γρηγόρης, Αναγνώστου Λ. Χρήστος., *Αιγαίο Και Νοτιοανατολική Μεσόγειος Σύγχρονες Προκλήσεις Και Προοπτικές Εκμετάλλευσης Υποθαλάσσιων Ενεργειακών Φυσικών Πόρων*, ΣΥΛΛΟΓΙΚΟ, ΣΙΔΕΡΗΣ Ι., Αθήνα, 2014.
- Δίπλα, Χαριτινή και Ροζάκης, Χρήστος., *Το ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ ΚΑΙ Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ*, ΣΥΛΛΟΓΙΚΟ Σιδέρης Ι, Αθήνα, 2004.
- Γκίκας, Βασίλης και Λιάκουρας, Πέτρος., *Η ΚΥΡΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΣΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ, Η ΑΠΟΨΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ*, Αντ. Ν. Σάκκουλα., Αθήνα – Κομοτηνή, 2005.
- Π. Λιάκουρας, *Δυνατότητες επίλυσης των διμερών διαφορών Ελλάδας - Τουρκίας σχετικά με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας ή και ΑΟΖ μέσω των διεθνών δικαιοδοτικών μηχανισμών*, Μπρεδήμας, Αντώνης, Παπαρτζή, Φωτεινή, Τσιλιώτης Χαράλαμπος., *Δίκαιο της Θάλασσας*

και Μεσογειακός Χώρος, Γεωπολιτική Διάσταση και Επιμέρους Νομικές Πτυχές, ΣΥΛΛΟΓΙΚΟ, EPLO PUBLICATIONS, Σειρά Μεσογειακή Ατζέντα, VOL 2, Αθήνα, 2017.

Ευθύμιος ΠΑΠΑΣΤΑΥΡΙΔΗΣ, *Οι ελληνοτουρκικές διαφορές στο θαλάσσιο χώρο από την οπτική του διεθνούς δικαίου*, ΕΛΙΑΜΕΠ, Policy Paper #36/2020, Αθήνα, 2020

Ηλεκτρονικές Πηγές

Τουρκία και Ανατολική Μεσόγειος Πέτρος Λιάκουρας Καθηγητής Διεθνούς Δικαίου Πανεπιστημίου Πειραιώς https://www.huffingtonpost.gr/entry/toerkia-kai-anatolike-mesoyeios_gr_5cdaa560e4b0615b08190d08 15/05/2019 07:41 EEST | Updated 15/05/2019 07:46 EEST

Η Τουρκία κυκλώνει τη Μεσόγειο Πέτρος Λιάκουρας Καθηγητής Διεθνούς Δικαίου Πανεπιστημίου Πειραιώς https://www.huffingtonpost.gr/entry/e-toerkia-keklonei-te-mesoyeio_gr_5de4a31fe4b0913e6f81257a 02/12/2019 12:05 EET | Updated 02/12/2019 12:08 EET

Τι σημαίνει ο όρος «Γαλάζια Πατρίδα» που χρησιμοποιούν οι Τούρκοι στρατηγοί Πηγή: iefimerida.gr - <https://www.iefimerida.gr/news/466858/ti-simainei-o-oros-galazia-patrida-rov-hrisimoroioun-oi-toyrkoi-stratigoi> 20|12|2018

Μνημόνιο Τουρκίας – Λιβύης: Η Ελλάδα μπλεγμένη σε ένα πρόβλημα χωρίς ορατή λύση <https://www.cnn.gr/focus/story/200755/mnimonio-toyrkias-livyis-h-ellada-mplegmeni-se-na-provlima-xoris-orati-lysi> Κώστας Πλιάκος 15 Δεκεμβρίου 2019

Ανατολική Μεσόγειος: Οι παράλογες διεκδικήσεις των Τούρκων και η πραγματικότητα της γεωγραφίας <https://www.protothema.gr/politics/article/1035067/i-pragmatikotita-tis-geografias-kai-ta-mutheumata-erdogan/> 14/08/2020

Καταστατικό Διεθνούς Δικαστηρίου Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης του ΟΗΕ Ηνωμένα Έθνη <https://unric.org/el/%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%B4%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%BF%CF%85%CF%83-%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%B9%CE%BF-2/>

Συρίγος, Άγγελος., *Αιγιαλίτιδα Ζώνη όσα πρέπει να γνωρίζουμε*, Καθημερινή, Αθήνα, 2018, <https://www.kathimerini.gr/politics/992139/aigialitida-zoni-osa-prepei-na-gnorizoyme/>

Υπόθεση αλιείας μεταξύ Μεγάλης Βρετανίας και Νορβηγίας ICG, Fisheries (United Kingdom V. Norway), 1951.

<http://www.icj-cij.org/en/case/5>

Σύμβαση του Σικάγο, 1944.

<http://www.icao.int/publications/Pages/doc7300.aspx>

Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, 1982.

http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf

[http://eur-lex.europa.eu/legal-](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:21998A0623(01)&from=EL)

[content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:21998A0623\(01\)&from=EL](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:21998A0623(01)&from=EL)

Π. Λιάκουρας στο Πρώτο Πρόγραμμα: Αυτές οι διερευνητικές είναι πολύ διαφορετικές
25/01, 4:24 μμ ertnews.gr

<https://www.ertnews.gr/eidiseis/ellada/p-liakoyras-sto-proto-programma-aytes-oi-diereynitikes-einai-poly-diaforetikes/>

Διαπραγμάτευση ή Χάγη για οριοθέτηση; 01.02.2021 • 20:41 Πέτρος Λιάκουρας Καθημερινή

<https://www.kathimerini.gr/politics/561247669/diapragnateysi-i-chagi-gia-oriothetisi/>

Πέτρος Λιάκουρας: «Διαλεκτική η σχέση μεταξύ διερευνητικών και διαπραγμάτευσης»
Παύλος Κλαυδιανός 10 Οκτωβρίου, 2020 Η Εποχή

<https://www.epohi.gr/article/37245/petros-liakoyras-dialektikh-h-shesh-metaxy-diereynhtikon-kai-diapragnateyshs>

Διερευνητικές επαφές με Τουρκία : Μία ιστορική περιήγηση Λιάκουρας Πέτρος 28.01.2021,
07:10 Το Βήμα

<https://www.tovima.gr/2021/01/28/opinions/mia-istoriki-periigisi-stis-diereynitikes-epafes/>

Πέτρος Λιάκουρας: Διερευνητικών το ανάγνωσμα- Μέρος Α' 07:18 - 28/12/2020 iEidiseis

[https://www.ieidiseis.gr/opinions/73722/petros-liakouras-dierevntikon-to-anagnosma-meros-](https://www.ieidiseis.gr/opinions/73722/petros-liakouras-dierevntikon-to-anagnosma-meros-a)

[a](https://www.ieidiseis.gr/opinions/73722/petros-liakouras-dierevntikon-to-anagnosma-meros-a)

Π. Λιάκουρας στο Πρώτο: Η Ελλάδα να μην απαντά στο περιεχόμενο της τουρκικής
ρητορείας-Να δείχνει τον δρόμο του διαλόγου (audio) 18/01, 2:04 μμ Σύνταξη

Δανάη Γραφάκου EPT NEWS

<https://www.ertnews.gr/roi-idiseon/p-liakoyras-sto-pto-i-ellada-na-min-apanta-sto-periechomeno-tis-toyrkikis-ritoreias-na-deichnei-ton-dromo-toy-dialogoy-audio/>

Διερευνητικές επαφές : Πώς προσέρχεται η Ελλάδα στην άτυπη διαπραγμάτευση με την Τουρκία TANEΑ Team 23 Ιανουαρίου 2021 | 15:30

<https://www.tanea.gr/2021/01/23/politics/diereynitikes-epafes-pos-proserxetai-i-ellada-stin-atypi-diapragmateysi-me-tin-tourkia/>

Το σενάριο της διαπραγμάτευσης με την Τουρκία: Αποκλειστική παρουσίαση Θεόδωρος Ι. Θεοδώρου 21.09.2020 10:43 ΕΘΝΟΣ

<https://www.ethnos.gr/opinions/article/124830/tosenariothsdiapragmateyshsmethntoyrkiac2a0-apokleistikhparoyysiash>

Συμπληρωματική Βιβλιογραφία

Casses, Antonio., *Διεθνές Δίκαιο, Βιβλιοθήκη Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών 4*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 2012.

Συρίγος, Άγγελος., *Ελληνοτουρκικές σχέσεις*, Εκδόσεις Πατάκη, 2005.

Ηρακλείδης, Αλέξης., *Άσπονδοι γείτονες: Ελλάδα- Τουρκία: η διένεξη για το Αιγαίο*, Εκδόσεις Σιδέρης Ι., Αθήνα, 2007.

Βερέμης, Θάνος., *Ιστορία των Ελληνο – Τουρκικών Σχέσεων 1453 – 2005*, Β΄ Έκδοση, Εκδόσεις Σιδέρης Ι., Αθήνα, 2005.

